Proletari din toate țările, uniți-vă!

cronica

SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL-CULTURAL • ANUL VI • Nr. 35 (290) • SÎMBĂTĂ 28 VIII 1971 • 12 PAGINI 1 LEU

GÎNDIRE DE ESENȚĂ ȘI ADEZIUNE TOTALĂ

O mare adunare populară, la care la cuvîntul conducătorul partidului și statului nostru, este de la bun început un eveniment politic de primă mărime. In tradiția marilor adunări revoluționare ale poporului român care au decis asupra atitor probleme esențiale ale existenței noastre naționale, adunările populare ale anilor socialiști ne dau o dată mai mult certitudinea participării depline a intregului popor la treburile țării. Sînt impresionante mulțimile care freamătă imens pe spațiul din fața tribunei, e impresionantă continuarea acestor mulțimi pe care le simți prelungindu-se în adîncimea țării, pînă la hotarul cel mai indepărtat.

La adunarea consacrată împlinirii a 150 de ani de la mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu și festivitatea acordării gradului de locotenent unei noi promoții de absolvenți ai școlilor militare, cuvintele tovarășului Nicole Ceaușescu, au punctat, cu binecunoscuta lor forță de gîndire, semnificații istorice și criterii ale prezentului politic.

Cu claritate desăvîrșită, fără dubiu, fără echivoc, a fost afirmat și cu acest prilej adevărul coordonator al societății noastre: „în întreaga activitate de edificare a socialismului pornim de la faptul că forța politică conducătoare a tuturor sectoarelor vieții sociale din România este Partidul Comunist Român, care asigură îndrumarea și orientarea tuturor domeniilor, progresul armonios al întregii dezvoltări economico-sociale a țării.".

In numele acestui adevăr, toată puterea de concepție și de muncă a poporului nostru își demonstrează vitalitatea și eficacitatea în așa fel încît fiecare ramură de activitate se afirmă convergent la ideea realizării cu succes a sarcinilor de onoare pe care Congresul al X-lea le-a pus în fața fiecăruia dintre noi.

Secretarul general al partidului a insistat asupra jaloanelor principale ale construcției noastre interne, abordînd succesiv probleme ale ideologiei, economiei, culturii, — probleme ale forțelor armate și ale legalității socialiste, apoi, cu clarviziune marxist-leninistă, și-a extins expunerea asupra unor aspecte ale vieții internaționale și asupra raportului dintre România socialistă și ambianța mondială. „Nu uităm niciodată că între îndatorirea națională și îndatorirea internațională există o strînsă unitate dialectică, că ele se condiționează reciproc, constituind un tot unitar, inseparabil. Partidului nostru îi sînt străine tendințele de izolare sau de îngustime națională. Politica marxist-leninistă, de dezvoltare a legăturilor cu toate țările socialiste, cu partidele comuniste și muncitorești, cu țările în curs de dezvoltare, cu forțele democratice și progresiste de pretutindeni și cu toate statele lumii, este cea mai vie confirmare a spiritului profund internaționalist de care sînt animate partidul, statul și poporul nostru".

O dată în plus, este exprimată convingerea partidului și poporului nostru că divergențele din mișcarea comunistă au un caracter vremelnic,

CRONICA

(continuare în pag. 2)

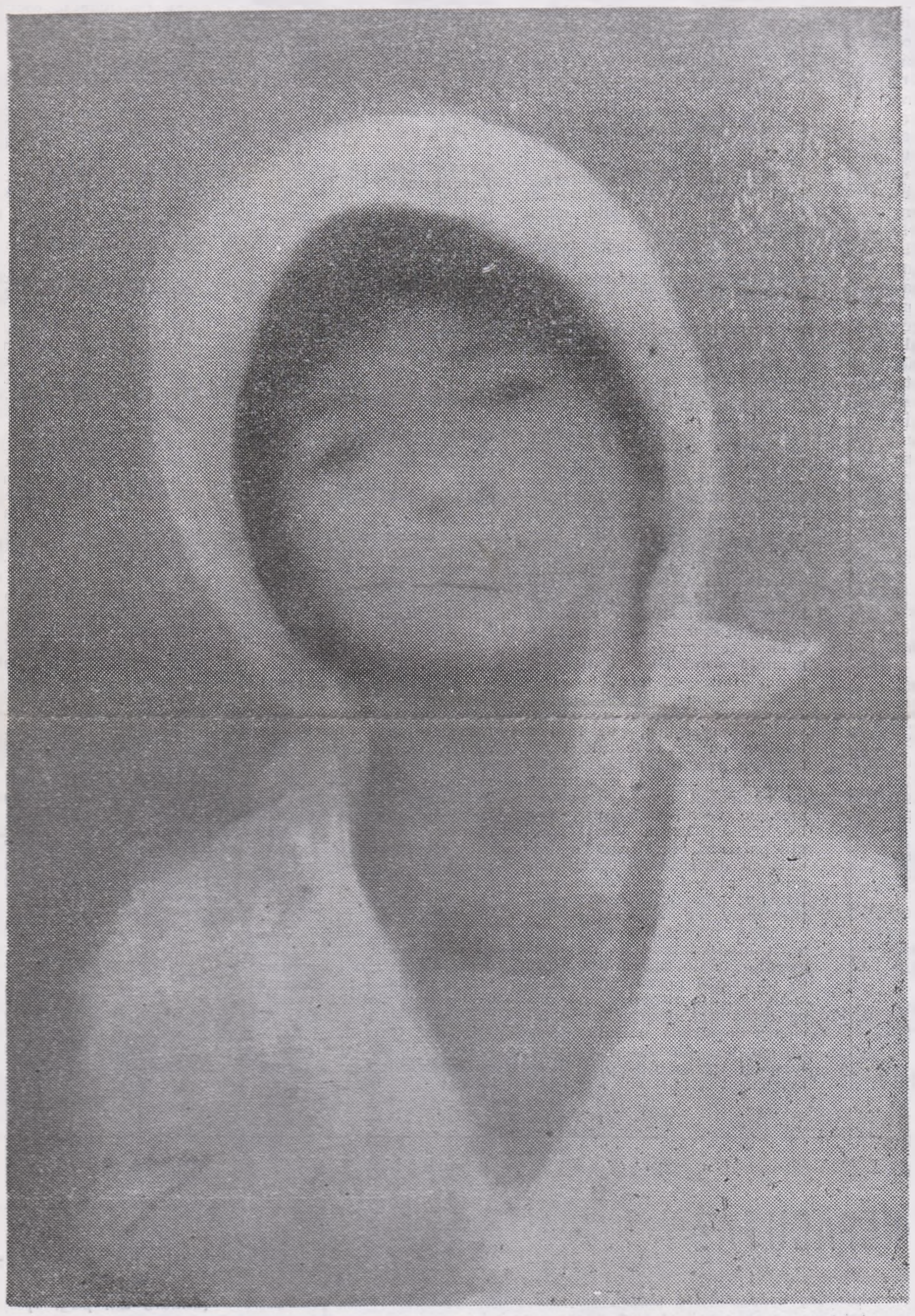

N. GRIGORESCU: „Țărancă"

ARTA — ACT DE DECIZIE SOCIALĂ

Dacă între estetic și social există o legătură cu adevărat indestructibilă, ce se înțelege de fapt prin ceea ce am numit, într-un anterior articol, dimensiunea estetică a socialului în artă? In primul rînd, la acest punct al problemei se impune o delimitare a planurilor prin care devine — ca mișcare a definirii sale integrale — relația dintre estetic și social. Vorbeam în rîndurile anterioare de viața acestei relații la nivel ontologic și de noul statut — de valoare artistică — al acesteia în plan axiologic. Intre aceste planuri, însă, se află un al treilea, care surprinde fenomenologia creației, drumul realizării în fapt a valorii artistice, respectiv planul **gnoseologic** al devenirii relației dintre social și estetic. Esteticul se naște din social, în social și pentru social, dar se înfăptuiește exclusiv ca valoare artistică, implicînd așadar necondiționat devenirea socialului în estetic, respectiv fenomenologia creației, deci crearea **după legile frumosului** — ca să folosim o expresie frecventă la Marx — a operei artistice. Există prin urmare o legitate aparte a trecerii socialului în estetic ca realizare a valorii artistice, aceea de însumare a socialului în estetic și de subsumare a esteticului de către social, — o legitate specifică punctului de vedere al **creației**: crearea după legile frumosului. Or, în acest sens, se impune cu necesitate precizarea a ceea ce esteticul, în raport cu socialul, constituie o unitate a două dimensiuni esențiale: **natura esteticului și partinitatea conștiinței esteticului.** Asupra acestui aspect, deși privit numai la cazul particular al literaturii, am insistat și cu alt prilej, în articolul **Unitatea și diversitatea literaturii noastre contemporane.** Dar el vizează însuși planul general al artei.

Vom preciza mai întîi că socialul este, totdeodată, existență socială și conștiință socială. Arta este formă a conștiinței sociale și, trebuie arătat, sub acest aspect vizează conceptul de social. Intervine aici, deci, specificitatea ei în ceea ce se definește ca formă a conștiinței sociale, ca specific al conținutului său ce este interior de viață proprie a acestei forme de viață a conștiinței. Problema are de altfel un cadru mult mai larg, implicînd aspecte generale, de ordin filozofic. Trebuie amintit mai întîi că

VASILE CONSTANTINESCU

(continuare în pag. 4)

românie dulce...

Soarele deasupra-ți razele-și avîntă,
Românie dulce, Românie sfîntă.
Infruntînd furtuna veacurilor grele,
Azi te-nalți măiastră peste nori și rele.
Lecuind trecutul de dureri și ceață,
Trainică-i schimbarea-ți tînără la față.
Și intunecimii doborîndu-i puntea,
Sus azi fiecare poate ține fruntea.

Nu-ți pot frînge pasul dușmănoase grindeni,
Zidurile tale cresc de pretutindeni.
Griul mînă-n mînă merge cu oțelul,
Dragostea de bine să-și vădească țelul.
Tu cu ea alături vîrstele le bucuri,
Și atîrni de visuri stelele drept ciucuri.
Nu lași îndoiala spinii să-și aștearnă,
Intr-o primăvară ce nu știe iarnă.

Iți sînt mulți alături de nu-i chip să-i numeri,
Aripele tale le simțim la umeri.
Că din cea mai coaptă hrănitoare pîine,
Noi mușcăm din ziua care va fi mîine.
Credem cu tărie-n veșnica ta soartă
Și-n credința care spre înalt ne poartă.
Știm că niciodată și nici o viitoare
Să ne zmulgă locul nu va fi în stare.

Credem în lumina ce-o reverși în oameni.
Și-n sămînța vie care-n ei o sameni.
Credem și în munții care duc pe creste
Neînduplecata neamului poveste.
Credem dîrji în țara de vulturi și bouri
Ce și-a pus o stemă mai presus de nouri.
Credem că nu-s vînturi crezul să ni-l culce, —
Românie sfîntă, Românie dulce.

GEORGE LESNEA

în celelalte pagini:

N. BARBU
Tineretul și teatrul pag. 4

•

AUREL LEON
Eroul de lîngă noi

•

VIOREL COSMA
Confruntări muzicale pag. 5

•

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU
„Cariera" operei literare

•

AL. CĂLINESCU
Sinceritate și adevăr în proză pag. 8

jurnal

NOAPTE DE AUGUST

In mijlocul orășelului sau tîrgului în care am crescut se află o statuie, singura și repetată în alte orășele sau tîrguri : un ostaș din nouă sute paisprezece și, pe soclul lui, înșirate numele celor care, atunci, s-au jertfit pentru apărarea țării. Cunoșteam numele lor pe dinafară, le știam gradele și treceam în fiecare dimineață, la școală, prin fața literelor acelea săpate în piatră. Treceam mereu cuprins de spaimă fiindcă era din nou război, deși nu înțelegeam prea multe. Știam precis că acolo sau în altă parte alte nume de oameni vor fi săpate în piatră și poate alți copii le vor memora ca și mine, că la război oamenii se ucid între ei, și mă întrebam naiv : pentru ce ?... Treceam în fiecare dimineață cu spaimă în suflet, pentru că în fiecare dimineață în fața soldatului de bronz se bătea toba și se citea numele celor căzuți. Pe toboșar — un bătrîn frumos, cu cîteva decorații coclite pe piept — din nouă sute șaisprezece — îl uram. Se spunea că fusese gornist, dar acum i se împuținaseră plămînii și trecuse la tobă. Il uram pentru mîinile lui care se zbăteau deasupra cumplitului instrument, pentru chipul lui frumos, încremenit ca statuia de lîngă el, pentru glasul dogit, fără nici o inflexiune cu care rostea numele celor morți, pentru lacrimile care i se prelingeau în barbă. Aproape în fiecare dimineață îl vedeam lîngă statuie, cu toba atîrnată de gît, gata să înceapă cumplita meserie, să strige pe cei care aveau să nu se mai întoarcă niciodată, sau alte ordine pe care primăria le hotărîse. Treceam în fiecare dimineață prin mijlocul tîrgului acela unde nu se întîmpla nimic, decît zbaterea acelor descărnate mîini pe tobă. Și mereu le uram, așa cum îi uram lacrimile, părul lui alb, fața încremenită, de statuie. El rostise și numele tatălui meu.

Intr-o noapte de august a răsunat toba bătrînului, bătea în ea ca un dement, bătea s-o sfărîme, și, prin lumea adunată în grabă, m-am furișat și eu, am fugit de-acasă, spre disperarea mamei. Mîinile bătrînului se zbăteau pe tobă și fața lui nu mai arăta încremenită. In lumina lunei, bătrînul arăta un alt om, poate el, cel adevărat. „S-a sfîrșit războiul, oameni buni, s-a sfîrșit războiul !"... — și mîinile i se zbăteau nebune pe tobă. Apoi, nu știu ce s-a mai petrecut, am fost luat de valul de lume și strivit de un zid. O femeie sau o pasăre a țipat peste mulțime, rîndurile s-au frînt într-o mișcare cumplită, o luptă disperată, de groază, fiecare vrînd parcă să se ascundă în spatele celuilalt, iar țipătul acela de femeie sau de pasăre sfîșia mereu noaptea de peste noi. Cînd m-am ridicat de lîngă zid, toba tăcuse, lumea se retrăgea mută, încet, cu teamă. Doar bătrînul rămase lîngă statuie, căzut lîngă stratul de iarbă. Și atunci am văzut soldații cu automatele întinse spre mulțime : erau nemții, un detașament de pedepsire, S.S. sau altfel numit, nu-mi mai amintesc, un detașament rătăcit pe acolo, în retragere...

Dimineața bătrînul toboșar era tot lîngă statuie, cu fața însîngerată și ochii larg deschiși spre cer. M-am apropiat de el, i-am atins nu știu de ce mîinile, citind numele săpate în piatră, pînă cîțiva bărbați și cîteva femei l-au ridicat și l-au dus cu ei.

Am trecut acum, într-o noapte de august pe lîngă statuia din orășelul sau tîrgul în care am crescut. Aceleași flori, același strat de iarbă care marchează un patrat, și am oprit mașina să citesc, ca atunci, numele acelea săpate în piatră. De fapt căutam numele bătrînului toboșar : el anunțase sfîrșitul războiului, adică începutul luptei noastre cu adevăratul dușman, el vestise sîngele care avea să curgă în Carpați, în fiecare sat și oraș eliberat cu prețul a sute și mii de vieți omenești, pe bărbații noștri care aveau să rămînă în pămîntul Ungariei, Cehoslovaciei... De mult nu-l mai uram, sau mai precis, îmi condamnam ura mea de atunci : pentru copilul care eram el vestise lupta acestei țări cu inerția, lupta fiecăruia dintre noi cu noi înșine ca să fim altfel, bătuse cu mîinile lui obosite marea oră a drumului spre omenie și libertate.

Intr-o noapte de august am căutat pe soclul statuiei numele bătrînului toboșar și i-am văzut mîinile zbătîndu-i-se pe tobă...

CORNELIU ȘTEFANACHE

SEARĂ DE POEZIE, PROZĂ ȘI MUZICĂ PATRIOTICĂ

Studioul de radio Iași și Asociația scriitorilor din Iași au luat buna inițiativă de a organiza o serie de șezători artistice în diferite centre din Moldova. Inceputul a fost făcut sîmbătă 21 august a.c. la Pașcani, unde, în colaborare cu Casa orășenească de cultură „Mihail Sadoveanu", a fost organizată o seară de poezie, proză și muzică patriotică.

Au citit versuri Haralambie Țugui, Corneliu Sturzu, Florin Mihai Petrescu, Ion Puha, Silviu Rusu și Aurel Butnaru. Prozatorul Dumitru Ignea a prezentat un fragment din cartea sa „Condamnat la moarte", iar luptătorul comunist din ilegalitate Dumitru Leonte, chiar eroul acestei cărți, a povestit un episod dramatic din anii ilegalității.
matic din anii ilegalității.

Emoționanta evocare a lui Mihail Sadoveanu, fiul de seamă al Pașcanilor și mîndrie a literaturii noastre, făcută de Aurel Leon a fost fericit întregită cu versuri dedicate lui Sadoveanu de Nicolae Labiș, în lectura unor actori ieșeni, cu vocea din fonoteca de aur a lui Sadoveanu recitînd din Eminescu și cu muzică de Vasile Popovici pe versuri de Eminescu

Corul Uzinei mecanice de material rulant Pașcani a încheiat acest program de o ținută aleasă și perfect acordat sentimentelor pe care întreaga țară a ținut să le exprime cît mai sincer cu prilejul marii sărbători din august.

Menționăm acest început promițător în speranța că, dispunînd de atîtea posibilități, Studioul de radio Iași va lărgi colaborarea cu scriitorii și artiștii pe această linie, organizînd asemenea șezători și în alte orașe și — bineînțeles — lărgind aria programului.

„IAȘII ÎN CARNAVAL"

Impresia generală e că am început a învăța să facem deosebirea între teatrul obișnuit și cel pentru T.V. și între filmul obișnuit și filmul serial T.V. — ceea ce e un fapt deosebit de îmbucurător.

Ne gîndim la filmul serial „Urmărirea", care întrunește sufragiile telespectatorilor, iar în privința teatrului, vom remarca ultima premieră și totodată excepționala realizare regizorală a lui Dan Nasta, care a modernizat ca idee de reprezentare vechea comedioară a lui Alecsandri, realizînd un carnaval de anvergură, dar fără a impieta cu ceva textul și atmosfera generală a piesei. Mai mult, scenografia și costumația au evidențiat acel anume farmec de vechi, interpretarea a insinuat un lirism duios întregii partituri, iar regia a mînuit cu discernămînt prim-planurile, pentru a sublinia psihologia personajelor și reacțiile-cheie ale anecdotei.

Astfel, numeroasa distribuție s-a contopit într-un mozaic fermecător, ochiul aparatului știind să surprindă poezia mișcării și semnificațiile ritmului, în timp ce ostentația decorurilor exterioare de stradă ieșeană ninsă, întregeau pledoaria pentru farsă. Intreaga echipă și-a omogenizat jocul cu ideea de bază : o farsă necesară pentru exprimarea unor adevăruri ce nu pot fi spuse altfel, adevăruri triste învestmîntate în veselia zgomotoasă a costumației de carnaval.

In concluzie, „Iașii în carnaval" constituie un bine gîndit omagiu adus începuturilor de teatru românesc, încă o dată precizînd, un omagiu de teatru T.V.

MOMENT

IAR „OCHIUL MAGIC"!

Mai multe publicații au semnalat parțialitatea notițelor de la „ochiul magic" al „României literare". Nu ne face plăcere să revenim. Sînt însă mult prea frecvente săgețile otrăvite la adresa anumitor reviste și a unora din colaboratorii lor ca acestea să nu pună în evidență o atitudine constantă, deloc benignă prin sursele ei. Abținîndu-ne de la alte comentarii referitoare la situații mai numeroase, venim cu exemplul cel mai recent. Cineva îl „mustră", deci, la „ochiul magic" („R.L." nr. 33/1971) pe criticul T. Tihan pentru că, în „Steaua" nr. 6/1971, comentează prea favorabil volumul **Sine ira...** al lui N. Barbu — (redactor la „Cronica") ! Autorul notei pretinde că în cartea citată s-ar opera „o apreciere bizară între romanul **Paranteze** de T. Bușecan și... fenomenologia lui Husserl". Bineînțeles că apropierea ar fi bizară dacă ar fi și... reală, mai ales că un roman nu poate fi comparat cu un sistem sau o metodă filozofică, asociațiile de idei din psihologie nu presupun însă identitatea și adesea nici posibilitatea de a compara noțiunile asociate. N. Barbu remarcă numai că **titlul** „Paranteze" „trimite cu gîndul la metoda fenomenologiei" care constă, după cum se știe — recapitulam succint — în recomandarea de „a pune în paranteze" lumea sensibilă. De altfel, **Paranteze** e trecut de autorul cărții în categoria „romantranșă de viață" așa precum bine observa și T. Tihan, ceea ce, să recunoaștem, răstoarnă învinuirea oricărei „apropieri bizare".

Situația e elocventă și pentru alte cazuri, la fel de „întemeiate". Dar ne oprim aici.

MODALITATEA ESTIVALĂ

Că rigoarea artistică și agrementul scenic nu sînt elemente ireconciliabile a dovedit-o, de curînd, spectacolul „Prezent... la estradă", oferit în turneu de Ansamblul „Doina" al Armatei, în regia lui Marin Aurelian, secția Estradă-Cluj. Realizat de Eugen Ghinescu, el s-a impus prin varietate, culoare, tonalitate optimistă, împletind ingenios nota lirică cu șarja satirică exersată cu efect și adresă. Cupletele și momentele vesele au fost prezentate cu o cuceritoare jovialitate de I. Pater și V. Georgescu. Soliștii vocali Viorica Bistreanu, Ileana Gocea, Marcela Chican, Ion Dican, Ion Marin și Atena Marangoci au interpretat cu acuratețǎ un buchet de melodii armonizat cu gust și evidentă avizare. O notă bună pentru corpul de balet (și în mod deosebit pentru Liana și Ignat Lupulescu), momentele coregrafice, populare și moderne, contribuind la ținuta elevată a întregii montări. Un decor expresiv, de o inspirată stilizare (I. Sabo), se adaugă meritelor acestui spectacol) căruia nu i-am putea reproșa decît burlescul excesiv al unor intervenții comice și improvizația vădită de o parte din costumația ansamblului.

De subliniat aportul remarcabil al orchestrei care, sub conducerea dirijorului Radu Odeșteanu, s-a impus prin ținuta interpretării melodiilor original orchestrate.

Vădind viabilitatea modalității estivale, spectacolul clujean încurajează inițiativele similare și în alte centre ale țării, printre care Iașul se înscrie ca unul care dispune de suficiente forțe pentru o, fie și ocazională, asemenea montare.

TRECÎND PRIN SINAIA

Există localități care conservă cu atenție stilul arhitectural originar, ferind edificiile sale publice sau particulare de alterări. Bine ar fi ca edilii tuturor localităților să înțeleagă ce înseamnă pentru peisajul arhitectonic românesc diversitatea stilistică, într-un moment cînd, deși se fac eforturi remarcabile în arhitectura nouă, se uită cîteodată că localitățile trebuie să difere una de alta.

Trecînd, după ani și ani, pe Valea Prahovei, am zăbovit în cocheta Sinaie, stațiunea atît de bătută de turiști. Orașul s-a impus memoriei noastre tocmai prin stilul său cu totul original, constituindu-și perimetrul arhitectonic în modul cel mai unitar posibil. Goticul acestei localități, prin unitatea sa, este poate cel mai reprezentativ din cîte moștenim în țară. Este un gotic de scară mică, original tocmai prin proporțiile sale. Clădirile au ancadramente din lemn, care datorită tentelor închise, înscriu pe pereții de culori deschise geometrii încîntătoare. Peluzele de iarbă degajează spațiile din fața clădirilor, asigurîndu-le astfel o expunere extrem de atrăgătoare.

Ei, bine, tocmai aceste elemente ce conferă originalitate localității încep să fie neglijate sau influențate. Credem că vechile ancadramente lemnoase ar trebui înlocuite cu altele noi, esențe dure, rezistente. Procedeul greșit de a tot împrospăta cu straturi de culoare, de cele mai multe ori vulgară, vechea lemnărie conferă clădirilor un aspect tot mai sărac, de peticeală.

Apoi, preocuparea pentru îngrijirea peluzelor verzi și a arborilor ar trebui sporită, înlăturîndu-se astfel aspectul de neîngrijit. Și asta într-o regiune în care materia este atît de generoasă. Notez toate aceste lucruri gîndindu-mă că nu multe localități ca Sinaia avem în țară.

N. IRIMESCU

Dialog cu cititorii

GENEZA „Colocviilor pădurii"

Deși datat 1961, poemul „Colocviile pădurii" din volumul **Vulturii amiezii** — Editura Junimea 1970 — George Mărgărit, de la a cărui moarte se împlinesc incredibil zece ani în acest sfîrșit de august, l-a scris cu patru ani în urmă înaintea datării amintite, în munții Buzăului, la Nehoiu.

Adus aici de prietenul său, doctorul Igor Volosievici, singurul ce i-a mai rămas într-un crepuscul damnat pentru a-i propti verticala clătinată, George Mărgărit, infuzat de rășini și scos de sub semnul întrebării, a grijilor cotidiene, abandonează mamei naturi toată ființa, aflîndu-și din nou drumul spre poezie.

Etapa Nehoiu a fost de altfel gama hotărîtoare a cîntecului său de lebădă.

La scurt timp, în mînă cu un caiet dictando făcut sul, sînt vizitat de un Mărgărit transfigurat, ai cărui ochi sclipeau de febre înalte. Imi cere să-mi citească avînd grija să-mi atragă atenția că sînt primul care ascultă „Colocviile pădurii", dedicat lui Igor. Nu mi-a cerut părerea, deși o aștepta.

A doua zi a și trimis poemul redacției **Iașul literar.** Timpul trecea. La cîteva luni, după o lipsă scurtă și obișnuit de misterioasă, cu trenul de seară, descinde la „academia de limbi streine" (cum botezasem noi bodega) abia ușor „pudrat", purtînd pe cap o panama de sub a cărei streșină iradia obișnuitu-i zîmbet acid, scoțînd din buzunarul de la piept un șpalt pe care mi-l întindea. Citește, „d-le arhitect !" (Așa mi se adresa cînd voia să mă nimicească, eu nimicindu-l cu apelativul „d-le Ghiță", despre care avea părerea că se poate adresa exclusiv măcelarilor). Am citit doar titlul și dedicația. Perplex, i l-am înapoiat ridicîndu-mi mîinile în semn de predare. Am văzut și n-am crezut. E numai un șpalt, zic, continuînd să rămîn Toma Necredinciosul. Intr-o săptămînă o să-l citiți în **Iașul literar**, și palma lui trîntită pe masă a căzut ca o sentință.

După doisprezece ani l-am revăzut tipărit și în volumul postum, apărut în editura ieșeană de azi, prin grija foștilor săi prieteni Lucian Dumbravă și Horia Zilieru.

Și acolo, în localul existent și azi, unde cu luni în urmă, Esenin, Camil Petrescu, Valéry, George Călinescu, Baudelaire, Eminescu, Blaga și Bacovia erau prezenți prin gura lui, și-a scandat, cum numai el știa să scandeze, șpaltul în fața unui auditoriu modest și uimit.

Etapa Nehoiu, girată de omul mai întîi, prietenul și apoi doctorul Igor Volosievici, a determinat restul creației sale care a continuat la București și mai apoi la Sanatoriul Bîrnova, unde și-a frînt aripa.

Azi, la un deceniu de la săvîrșirea lui din viață, în virtutea unei scurte și de neuitat prietenii, consider rîndurile de față ca o lacrimă datoare picurată pe mormîntul său pe liziera pădurii de la sanatoriul Bîrnova de lîngă Iași, semn care necesită pe drept punerea pe verticală printr-o piatră funerară la nivelul ce-l impune „Colocviile pădurii".

Și pentru că șpaltul de atunci este azi o realitate, îmi ridic a doua oară mîinile în sus și zic: „Dragă Ghiță, mea culpa !"

NICOLAE PASCU

SPORT

FACEM UNA NEFĂCUTĂ?

Am văzut odată, nu mai știu exact unde, o piesă (italiană) absurdă, crudă și imposibilă : eroul, un puști de 7—8 ani, sărman și singur, aștepta cu sufletul la gură întîia vizită a lui Moș Crăciun. In fiecare iarnă, generosul personaj legendar ocolise căsuța puștiului, descărcîndu-și tolba cu daruri aiurea, prin vecini. Anul acesta, însă, moșul va veni cu siguranță : băiatul i-a trimis o scrisoare (depusă cu sfințenie la vagonul poștal al trenului local) și, seară de seară, l-a visat pogorînd printre bîrnele tavanului afumat. Miezul nopții : cămăruța se luminează ca-ntr-o explozie de artificii și, de undeva de nicăieri, apare făptura blajină a moșului, costumat după toate regulile jocului și, bineînțeles, cocoșat sub povara dulce a tolbei cu daruri. Sacul fermecat este așezat pe-o laviță, copilul întinde mîinile amîndouă, iar Moș Crăciun cel blînd și bun înșiră cadou lîngă cadou : o gheată ruptă, un ceaun spart, o cutie (goală) de conserve, un capăt de scîndură putredă, o scoabă știrbă...

...Povestea mi-a amintit-o ultima pățanie a lui Mărdărescu — adică meciul „Politehnica" — „Universitatea" Cluj. Don Gil de jambieră veche aștepta noul campionat precum puștiul pe Moș Crăciun. Un strașnic set de promisiuni belicoase a încălzit inimile romantice ale ieșenilor, sensibile din totdeauna la mirajul marilor țeluri, pe cît de depărtate și greu accesibile, pe atît de dulci și atrăgătoare. „Politehnica" joacă la primăvară cu **„Ajax"** — începuse să se șoptească prin Tîrgu-Cucului. Și iată că Moș Crăciun a fost punctual la întîlnire — numai că din tolbă a ieșit scoaba cea știrbă : un biet meci egal, penibil din primul și pînă-n ultimul minut. Ce s-a întîmplat, Don Gil ? Oare ai uitat să timbrezi scrisoarea trimisă lui Moș Crăciun ? Nu scorul, ci jocul ne-a înspăimîntat : apărarea a aplicat tactica plasamentului oniric și a dublajului-șvaițer, înaintarea a trimis, într-o întreagă repriză, un singur șut pe poartă... Ce facem, Don Gil ? **Visăm, vizăm, sau vărsăm** donița ? Fiindcă te știm ambițios și lucid și deștept, avem siguranța că, pînă la urmă, vei izbuti să redresezi libelula „Politehnica", făcînd-o să iasă din vrie. Dar **cînd** va fi acest **pînă la urmă ?** Repede, Don Gil, cu cît mai repede, cu atît mai bine. Noi continuăm să credem din răsputeri în dinastia Mărdărescu, în fantezia lui Cuperman, în sobrietatea și luciditatea lui Ianul, în zburdălnicia lui Incze, în hărnicia lui Simionaș. Credem, după cum bine s-a văzut, și-n Biliboacă. (Ce ne costă ?). Credem, credem, credem, dar vrem puncte și — aici e aici ! — mai vrem și fotbal. Poate mîine, la Constanța ? Aud ?

*

Mamă, mamă, ce lecție strașnică li s-a servit încrezuților brazilieni ! Nu îndrăzneam să sper — mai ales după acel nefericit meci de dublu — și cînd am văzut că Țopescu întrerupe programul televiziunii (excelent procedeu gazetăresc) am înțeles că s-a produs isprava lui Țiriac și am recepționat știrea, credeți-mă, ca pe o melodie. Mă bate gîndul că, pe terenul de zgură din inima Americii (și în absența lui Ashe) s-ar putea — vorba unui actor bucureștean — să **„facem una nefăcută"**. Drept pentru care am expediat grabnic o epistolă-recomandat pe adresa „Moș Gerilă, post restant". După un asemenea snop de victorii, totul mi se pare posibil. Chiar și terminarea celor două terenuri părăsite la ștrandul din Iași !

M.R.I.

GÎNDIRE DE ESENȚĂ...

(urmare din pag. 1)

posibil de înlăturat dacă sînt abordate într-un spirit constructiv. O dată în plus este afirmată poziția noastră conform căreia comuniștii din fiecare țară sînt cei care au datoria istorică de a-și decide „de sine stătător linia politică, strategia și tactica".

In condițiile unei depline colaborări cu toate partidele comuniste frățești, „noi pornim de la adevărul, care a fost afirmat încă cu mulți ani în urmă, chiar de Internaționala a III-a prin actul de autodizolvare a sa, că mișcarea comunistă nu mai poate fi condusă de nici un centru, că nicăieri în nici o parte a lumii, mișcarea comunistă nu are nevoie de un centru conducător, că este necesar ca fiecare partid să acționeze de sine stătător"

In glasul tovarășului Nicolae Ceaușescu am recunoscut propria noastră expresie în legătură cu cele mai importante probleme ale actualității. Președintele Consiliului de Stat al României, ca de atîtea alte ori, s-a făcut purtătorul de cuvînt al maselor, exprimîndu-le ca nimeni altul dorința de pace, de construcție, de colaborare, dorința nemărginită de demnitate națională.

CARATELE COTNARILOR

E sigur că și înainte de Ștefan au fost podgorii la Cotnari; atît de mult înainte încît e de presupus descinderea lor din chiar pe cît de slăvita pe atît de blestemata viță a Daciei lui Decebal.

Găsim Cotnarul citat în documente de la 1372, sub Petru Mușat, avem semne despre o reședință întemeiată de Alexandru cel Bun pentru văratecă desfătare sub pulpana acestor binecuvîntate dealuri.

Totuși, Cotnarul rămîne al lui Ștefan cel Mare. Prea e aproape Hîrlăul Mariei Rareș și prea e legat numele lui Ștefan de fiecare pod durat în piatră galbenă, de fiecare fîntînă și de fiecare gîrlici bătrîn, ca să nu fie al său pentru totdeauna acest ostrov de bărbătească desfătare. Dăinuie atîtea legende și atîta romantism în toponimia locurilor, unde dealurile sînt ale lui Vodă, ale Cătălinei, iubita lui Vodă, ale Taberei lui Vodă; bei apă din Fîntîna Doamnei, treci prin Dumbrava roșie, ocolești iazul lui Ureche și urci spre Paraclisul domnesc; rostești denumiri cu alint de cîntec, dealul Mîndrului, măgura lui Basarab, culmea Hulubașului, dealul Plai nou; depășind țiglele lui Baltă, un șir de coline, cobori în Horodiștea, cu bisericuță de lemn din 1702; fiecare așezare și denumire se trage dintr-o anumită întîmplare deosebită, pe care ți-o narează bătrînii sfătoși în fața unui pahar cu vin auriuverzui; adulmeci mireasma frunzei de nuc lichefiată în licoare, simți gustul miezului de nucă, îți bucuri deopotrivă toate simțurile și treptat te convingi că generozitatea tăriei care te ia în stăpînire are noblețe de hrisov cu șapte peceți domnești.

Și cînd amurgul își desfrunzește crepul pe văile albăstrii, puțin mai înainte de a se naște șiragurile de paranteze albe care luminează ulițele, mai mult alei decît ulițe, cauți singurătatea dominantă a terasei sediului Intreprinderii Agricole de stat Cotnari și cobori cu privirea în nesfîrșitul zărilor ca pe treptele de abur ale trecutului. Te gîndești atunci la cîte sfaturi de taină, premergătoare marilor bătălii; la cîte prăznuiri de victorii și tîrnosiri de ctitorii a fost de față licoarea care-ți tremură vie în rea care-ți tremură vie în ulcică și parcă auzi glasul ineulcică și parcă auzi glasul inegalabil al lui Sadoveanu șaptindu-ți din duhul cel fără de moarte:

„Pivnicerul acestui Cotnari stă în afară de timp, deasupra vieții și morții. Acest pivnicer a servit neamului băutura divină; din ea s-a creat Valea Albă și cronica lui Miron Costin, din ea faptele tinerii boierimi de la 48 și 59 care s-a pus jertfă pe rugul ce și-a aprins singură... Nu stricați această podgorie în care Domnul și-a trimis lucrătorii săi întru spirit".

Toate cîte s-au abătut asupra Moldovei, bune sau rele, au trecut și pe la Cotnari, fie urcînd de către Iași, fie coborînd de la Suceava. Cheutoarea șleahurilor dintre Moldova de jos și cea de sus se află în acest sîmbure păduros dintre Prut și Siret.

Acea fierbinte vară de acum 27 de ani a adus bucuria eliberării din august și a așezat țara pe un drum nou: al muncii de refacere pașnică, al demnității de popor liber, stăpîn pe destinele sale, al socialismului victorios.

Renăscută cu trudă și pricepere din cenușă, podgoria Cotnarilor s-a reîntregit an după an prin strădania lucrătorilor săi întru spirit și trup și urcă tinerește spre cele mai abrupte versante. Spalierele au depășit înclinații de 35 la sută, sînt gata să escaladeze abatizele cetății dacice de pe Cătălina. Ritmul de replantare din ultimii 5 ani atinge 250 hectare pe an. Dar blazonul Cotnarului contemporan, al noului Cotnari învechit în cei 5 km. de hrube de la Complexul de vinificare, a schimbat pecețile șnuruite la pergamente prin medalii de aur cîștigate în bătălii oenologice din țară și de peste hotare. Cîte asemenea titluri de noblețe măsurate în carate se vor fi adunat la I.A.S. Cotnari și la cele două cooperative agricole de producție: Cotnari și Cîrjoaia e mai prudent să nu precizez, așa cum nu indic numărul hectarelor de viță al căror rod se măsoară în aur. Nu de alta, dar nu vreau să rămîn mincinos, deoarece de la o zi la alta „numismații" cotnăreni își pot spori colecția, după cum pot adăuga ariei viticole cîteva hectare zmulse anonimatului.

Nu mai departe, chiar toamna trecută holmul golaș din partea de sud a satului, un fel de căciulă țuguiată, a fost transformat într-o piramidă aztecă cu 15 trepte ca niște prispe ce urcă întru gloria lui Bachus. Vița plantată acolo stă ca în rafturi de aerosol, oferindu-se vederii din toate punctele cardinale: un simbol al utilizării cît mai sistematice a formelor de teren și al modului cum omul modifică geografia, supunînd-o scopului urmărit.

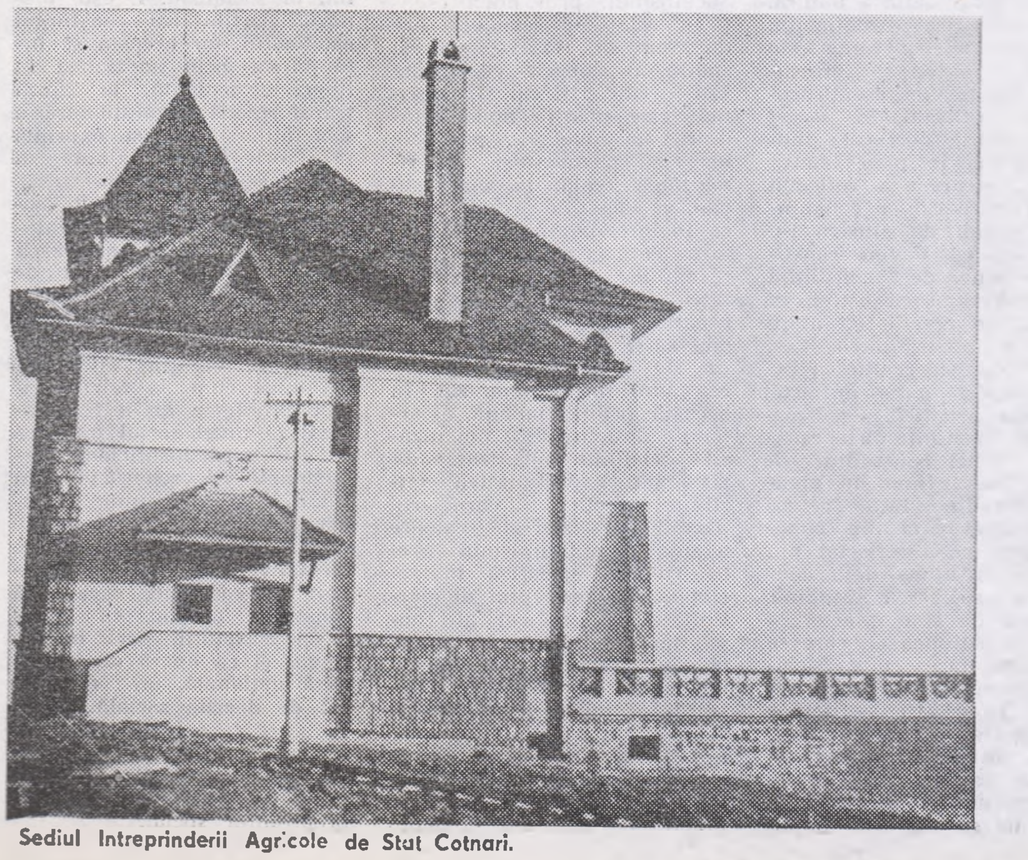

Sediul Intreprinderii Agricole de Stat Cotnari.

E destul să știm că ne aflăm acasă la cel mai vechi, mai prestigios și mai medaliat vin românesc (prima medalie în 1867, la Paris), că ritmul de acumulare e de circa 3 medalii aur și două argint pe an și că atunci cînd îl torni în pahar, chiar dacă poetul îi cîntă „blazonul de soare închis în sticle", ai impresia că auzi sunînd caratele aurului, o înfiorare cristalină pe fundalul muncii care niciodată nu contenește atît în etajele subterane ale Complexului de vinificație, cît și pe însoritele prispe și terase, toate putînd însuma o insulă a vinului de circa 8000 hectare, între Cucuteni-Băiceni și Rădeni-Flămînzi.

In centru, tronează Măria Sa Cotnarul, pe care poetul englez Robert Browning îl încoronează patetic „monarh al vinurilor din lume", dar noi îl vom caracteriza modest și apropiat de firea românească, apelînd la același Sadoveanu:

„Anume înălțimea locului: anume adăpost de vînturi și anume cumpănă a uscăciunii și umezelii; anume soi de viță și anume alcătuire a țărînei: bună potrivire de la natură și bună potrivire de oameni înțelepți și vrednici".

vetre de viață, trepte de urcuș

Pentru a desemna o așezare pe care înflorește viața, românul are vechiul cuvînt **vatră,** alăturînd viața de puterea focului. A Cotnarilor a fost vatră de apărare geto-dacică și vatră de capitală voievodală pentru văratec, cînd diacii curții își înfloreau zapisele cu miniaturi prin care preamăreau vița cea atît de generoasă; a fost vatră de cultură sub Despot Vodă și după el; dar a degenerat apoi în vatră de sat, ca un monument vechi acoperit de bălării. Un sat cu castele semețe și cu vii de aur acaparate de cîțiva latifundiari, iar în rest căsuțe acoperite cu stuf; dincolo de podul lui Ștefan intrai în știoalne și hîrtoape. L-a mîngîiat doar prezența unei Darclée ,revenită și ea acasă în crepuscul de carieră sau stihurile de umor amar ale lui Al. O. Teodoreanu:

La Cotnărașul învechit
E-o cale-atît de lungă,
Că zile cinci i-au trebuit
Fiat-ului s-ajungă.
Deși porniți de mult pe drum,
Dar pe șosele proaste,
Buchetul lui abia acum
Zîmbi narinei noastre...

Pe măsură ce intra în literatură, cîntat fie de N.D. Cocea, fie de Sadoveanu, fie de Cezar Petrescu, Cotnarul se pierdea în abur de legendă, ca o frescă pe care o mînîncă pecinginea umezelii. Se părea că încă o vatră de viață, coboară spre uitare și trecut, suprapusă peste evul mediu, peste logodirea daco-romană, peste neoliticul multimilenar... Poate așa ar fi fost dacă nu venea acel vînt înnoitor pe care toți l-am simțit mîngîindu-ne creștetul.

Am admirat la Institutul de proiectări — Iași macheta de sistematizare a vetrei viitorului Cotnari. Ea a și intrat în circuit, așa că se află și pe peretele din cabinetul primarului. Proiectanții au puterea de a vedea în viitor. „A prevedea înseamnă a ști", spune o zicală franceză. A ști spre ce rîvnesc oamenii de aici, acești ambițioși cotnăreni care vor cu orice preț să readucă satul lor în circuitul așezărilor urbane. Și, să o recunoaștem, au toate condițiile, pornind bineînțeles tot de la vița de vie.

La ora actuală, Cotnarii penduleazá între sat și cochet orășel de atracție turistică nevalorificată. Proaspătul asfalt al șoselei Tg. Frumos — Botoșani îi fîșîie pe sub ferestre trăgînd o paralelă căii ferate. Dar e în curs de bituminizare o altă șosea, traversînd satul, pe lîngă Complexul de vinificare, blocurile de locuințe, crame îmbietoare și castelul de sus. Ea coboară la Cîrjoaia, salutînd parcul castelului mic și de acolo escaladează dealuri și păduri spre valea Siretului, răzbătînd la Pașcani; de asemenea, e în deschidere o șosea laterală care merge către cetatea de pe Cătălina, ocolind un arc de piatră care închide vechiul sediu al I.A.S.-ului și care a închis cine știe cînd, cine știe ce așezare întărită. Inainte de a urca dealul Horodiștei cu gîndul la valea Siretului, noua șosea primește salutul rîului venit gîlgîit pe conducta de aducțiune necesară viei. Conducta aceasta reface drumul călăreților care soseau ca vîntul, aducînd vești de la Suceava domnului aflat în autumnală desfătare în tabără la Cotnari".

Urcînd spre civilizație, așa cum becurile strălucesc noaptea și în cea mai înaltă cramă din singurătățile albăstrui, la margine de codru secular, așa cum urcă treaptă cu treaptă îndărătnica viță de vie, — oamenii de aici nu uită nici o clipă de unde vin. Vița lor își trage puterea din cioburi geto-dacice și rodește în socialism contemporan. Prin ea, Cotnarul de azi are vile cochete, nu case cu stuf, are apă la robinet în aceste case și se bucură de toate binefacerile secolului.

Pivnicerii, dulgherii, viticultorii de diferite categorii, toți acești oameni care robotesc sprinteni în lumina plină de august, cunosc mai multă istorie din toponimie și legendă decît din cărți. Ei vin de pe Dealul Piscopului, adică de pe al acelui episcop trădător despre executarea căruia scrie cronicarul, sau din vîlceanua Mîndrului, adică a lui Vasile Lupu cel mîndru de averile lui și de frumusețea Ruxandrei; ocolesc ruinele unde a avut Iraclie „academică", cea despre care Șt. Bîrsănescu scrie că „a reprezentat în secolul XVI punctul cel mai avansat al umanismului din sud-estul Europei"; beau apă ca lacrima din fîntîna Doamnei, unde a plîns Maria din Mangop din cauza celeilalte Marii adusă de Ștefan cel Mare la ospăț, îți oferă vestitele cireșe „boambe de Cotnar" explicîndu-ți că-și trag sîngele din cel al domniței care s-a aruncat în sulițele tătărăști;

Miniatură de Pătrașcu Caligraful pe un zapis din 1673.

iar, seara, drept cîntec de pahar, afli cîte ceva despre obida răsculaților de la 1907, cînd s-a aprins durerea la Flămînzi:

Mă crîșmar,
Măi făgădar,
Ad-o vadră de Cotnar
Și de plată n-ai habar.
Că săracul cînd cinstește,
Varsă sînge și plătește...

Muncind să-și consolideze beciul, moș Vasile a scos la lumină o lespede și a rezemat-o lîngă altele, în ogradă. După ce au spălat-o ploile, a ieșit la iveală o broderie cu motive florale pe care specialiștii le-au găsit identice cu cele de pe piatra tombală de la Putna a lui Bogdan al II-lea, fiul lui Alexandru cel Bun. Pe acest mesager al unei alte vetre de viață își așează Neculai, fiul lui Vasile, vermorelul plin cu soluție sinilie, înainte de a porni la stropit. Cîteva petale de „nu mă uita" au înflorit pe chenarul de piatră. Acum cîțiva ani, la desfundatul de primăvară, hîrlețele au dezgropat între butuci lespedea unui mormînt de centurion roman. Vierii nu știu latinește, dar au priceput cam ce spune inscripția dăltuită și au dus-o lîngă biserica lui Ștefan. In vastul birou al direcției I.A.S. stă la loc de cinste o amforă grecească roșiatică scoasă la lumină de plazul unui plug acum cîțiva ani. Erau în ea bani bătuți la Atena și Roma. Au luat drumul muzeelor, ca și podoabele de jupînițe, ca și ceramica lucrată cu mîna în solzi și lăcrămioare — tezaure de vechime oferite de solul Cotnarului.

Rotunda amforă adusă poate de navigatori pontici, purtată cu mare grijă din castru roman în bordei geto-dac stă la fel de mîndră în Cotnarul modern, simțindu-se acasă în vecinătatea diplomelor, a medaliilor și planurilor de extinderi viitoare.

prestigiul obligă

„Cotnarul e singurul vin din lume care îmbătrînește mereu, desăvîrșindu-se pe an ce merge, ad infinitum", a constatat Al.O. Teodoreanu. „Știu din bărîni că ascuns în cea mai adîncă hrubă vinul de Cotnar ține legătura cu soarele, știe crugul vremii și tot ce se întîmplă sus, afară" mă asigură un podgorean al vremurilor noastre. In adevăr, așa este. Ce ne-a învățat oarecum empiric tradiția și cutuma, ne-o confirmă cercetarea științifică de laborator.

La ora actuală, Cotnarul nu e numai o podgorie prestigioasă cu multe zeci de medalii la butonieră și cu o genealogie care îmbină istoria Moldovei cu faima mondială; nu e numai o uzină producătoare de vin după cele mai moderne mijloace agrotehnice. Cotnarul de azi e o invitație la dragoste față de meserie, un simbol al afinității dintre om, vegetal și mineral.

Vinul de Cotnar știe tot ce se întîmplă sus, afară. Gingașa viță alintată de oameni (fetească albă = poama fetei; grasa = bălăioara; fetească neagră = poama dudului...) invită la poezie și dragoste de frumos. Dar o poezie și un frumos nu aduse de alții ci create local.

Viță, vie, strugure au spus și romanii; harag au zis și elinii; grasa de Cotnari nu se cade a fi culeasă decît după 15 ale lui octombrie, cînd bobița i s-a stafidit și a prins nobilul mucegai, a hotărît paharnicul mare, pîrcălab și ispravnic al viilor domnești Pătrașcu Șoldan în septembrie 1576, contrazicîndu-și domnul, pe Petru Șchiopul, grăbit a lua rodul viilor înainte de a da ochii cu Ioan Potcoavă....

Cotnarul de azi e un bătrîn călit în cumpene și răscruci ale istoriei, dar un bătrîn neîmbătrînit destul niciodată: e mai curînd un frate mai mare ce-și tutelează familia viticulturii moldovene, o familie care crește an de an sub faldurii prestigiului cotnărean, întinzîndu-se pînă jos sub Măgura Vrancei. Mezinul mi se pare a fi Șipotele lui Luca Arbore, sfetnic drag al lui Ștefan, unde în vara aceasta au intrat pe rod peste două sute de hectare de viță ce-și trage obîrșia din Cotnari. La Hîrlău a căzut capul alb al lui Arbore lîngă pocalul cu cotnar băut de Ștefăniță; la Șipote există „fîntîna lui Ștefan" zidita de voievod întru cinstirea hatmanului său. Oamenii de la Șipote vor însă și viță din coardele viei lui Ștefan și mai vor să se ia la întrecere cu Cotnarul, alăturîndu-se astfel Delenilor, Hîrlăului, Rădenilor și tuturor așezărilor ce înseamnă în Moldova vatră de potgorie.

AL. ARBORE

CURIER

ANOMALII

Venerabilul critic literar Șerban Cioculescu își exprimă pe parcursul unui interviu acordat revistei „Tomis“ (nr. 7—1971), cîteva nedumeriri privind producția noastră dramaturgică, nedumeriri pe care el le consideră anomalii.

Prima ar fi că în perioada interbelică, poezia și romanul românesc au cunoscut o eflorescență excepțională, în timp ce, „genul dramatic nu a fost la înălțime“.

A doua : „Caragiale e mort de 60 de ani și în literatura noastră umoristică nu s-a ivit încă un succesor de talia lui. De ce?“.

Și pentru a se explica, Șerban Cioculescu consideră că „piesa de teatru poate și trebuie să fie considerată o operă literară pe care să o verificăm mai întîi la lectură, rămînînd ca reprezentația să fie un examen public al piesei. Dar un examen public ce nu dovedește nimic, atîta timp cît o piesă bună poate cădea, atîta timp cît există și piese mediocre ce țin afișul săptămînii“.

E cazul a ne întreba : atunci?

Atunci, consideră Șerban Cioculescu teatrul trece printr-o criză din cauza lipsei unui repertoriu și a „felului scandalos de indiscret prin care unii regizori înțeleg să „colaboreze“ cu actorii, modificînd textul, dezicîndu-se pe alocuri chiar de intențiile și semnificațiile piesei. Și e trist că acești regizori au reușit, uneori, să-și asocieze cronicarii dramatici, care îi laudă ditirambic. Mă gîndesc, de pildă, la acel recent „Rege Lear“ în regia lui Penciulescu și la mai vechea punere în scenă a comediei lui Caragiale „D'ale carnavalului“ Există un public tînăr care se amuză copios la toate inovațiile, fără să se gîndească că ele se fac în detrimentul operei“.

Și soluția?

„Avem o pleiadă de actori și actrițe tineri și talentați. Literatura noastră dramatică, mai ales, în ultimul deceniu, a început a înregistra un sensibil progres valoric, astfel încît există toate premizele unei activități dramatice dintre cele mai promițătoare“

CONSIDERAȚII

Considerațiile despre stagiunea teatrală“ din ultimul număr al revistei „Ateneu“ ambiționînd a fi pe plan național și, probabil, a nu supăra pe nimeni, sînt de fapt un exemplu de trecere în revistă a cîtorva realizări din trecuta stagiune fără nici un fel de discernămînt, adică tocmai fără așteptatele considerații.

„Este vorba de succesul remarcabil de care s-a bucurat turneul din Italia al Naționalului bucureștean cu „Regele Lear“ de fapt, cel mai disputat spectacol din ultimele stagiuni. Număr record de cronici“, începe George Genoiu și trece senin mai departe, afirmînd că „după părerea sa, un spectacol de autor poate fi considerat și „Drumul încrederii“, de Cătălina Buzoianu după Paul Corneliu Chitic“ (Iași) în care „ipoteza regizorală este bine colaționată scenic cu textul literar“ (!)

Pentru a ne convinge că „preocuparea tinerilor regizori pentru teatrul clasic este un semn bun, ni-l citează pe Alexa Visarion, care a montat la Botoșani „Doi tineri din Verona“, alături de Cătălina Buzoianu cu „Bolnavul închipuit“ — abținîndu-se însă prudent, de la orice... considerații. Și așa mai departe.

De la acest peisaj încolo, adică trecînd la general, cronicarul se poate desfășura fără reținere, arătînd cum trebuie să fie un repertoriu. „către ce punct convergent trebuiesc direcționate mijloacele de influențare estetică și ideologică ale celor peste 40 de instituții teatrale“, se ocupă și despre rolul criticii de teatru și termină cu urarea „dorim ca mișcarea teatrală din România să cunoască o puternică angajare social-politică, o diversificare a repertoriului cu o arie de cuprindere mai amplă, din care să nu lipsească teatrul nostru clasic și contemporan, teatrul țărilor socialiste, teatrul cu mesaj progresist din toate colțurile lumii“.

Apropo : pe la Bacău ce-o mai fi?

antract

TINERETUL ȘI TEATRUL

Niciodată publicul de teatru nu a fost și nu poate fi absolut omogen, nici în ce privește pregătirea, nici predispozițiile și gustul artistic.

Tineretul constituie o parte importantă a publicului, și încă o parte care, în mod firesc, ar trebui să fie mult mai numeroasă în clipa de față. Nu izolăm tinerii de restul publicului, nu-l situăm în afara totalității spectatorilor, ci îl privim în chip legitim într-un context dat, însă, ținînd seama de gradul de pregătire intelectuală și artistică, de sensurile formative ale teatrului, de preferințe, gusturi, interese.

Discutarea insistentă a acestei relații în diverse colocvii sau în presă — relația între scenă și publicul tînăr — dovedește, de altfel, că pe undeva și-au făcut loc anumite dificultăți, anumite nepotriviri. Care ar fi acestea ?

Observarea atentă a faptelor arată că nu există încă, în toate cazurile, o conjugare fericită între dorințele spectatorilor tineri și ceea ce teatrele le oferă. Și totuși, nu ar trebui să se uite că tinerii de azi formează contingențele mari ale publicului de mîine și că deprinderile sădite în copilărie și adolescență constituie temeiul interesului conștient și rafinat de mai tîrziu pentru arta scenică.

Or, pe de-o parte, programa școlară și obligațiile extrașcolare lasă prea puțin timp dezvoltării curiozității pentru teatru și oferă prea puține și anemice prilejuri în acest scop. Dacă teatrul nu se **predă** la școală, așa cum se predă muzica sau desenul, ar trebuia ca toți acești profesori — considerați drept oameni de artă — să se ocupe cumva, împreună cu dirigintele de formarea discernămîntului și a gustului și pentru teatru. In definitiv, maiștrii de gimnastică pot fi mai persuasivi — atunci cînd e vorba să-i facă mai populari pe așii balonului rotund sau oval ? De ce ? Mai notez că teatrul școlar a devenit aproape o amintire și, în ceea ce ne privește, nu am așteptat momente anume pentru a recomanda realizarea unei legături veritabile și permanente între scenă și școală.

Pe de altă parte, nici teatrele nu au avut suficient în vedere sarcinile ce-i revin în chip firesc în asigurarea viitoarelor generații de spectatori. Repertoriul pentru copii a fost și este în continuare sărac și discuțiile recente din presă nu fac decît să confirme faptul că secretariatele literare, regizorii, directorii nu s-au preocupat realmente de asigurarea lui. Evident, maturii — și cei care lucrează în teatre sînt maturi — poate s-au plictisit de aceleași și aceleași basme cu Păcală, smei, domnițe și Feți-Frumoși Este loc și pentru altceva, evident. Insă și aceste personaje se dovedesc necesare, răspunzind solicitărilor fanteziei copilărești. Și atunci ne întrebăm : Oare învățătorul care predă 30 de ani alfabetul renunță la o—i=**oi** și a—c=**ac** numai pentru năduful de a le fi explicat de atîtea ori ? Cu puțină atenție și tenacitate se pot găsi, însă, oricînd și texte valoroase pentru asemenea spectacole. Iată, la întîmplare cităm numai **Rodia de aur,** feerie de Adrian Maniu și Al. O. Teodoreanu, **Merele de aur** de Vl. Tudor, **Harap-Alb.** de G. Vasilescu, nu mai vorbesc de **Sinziana și Pepelea** de Alecsandri, **Inșir-te mărgărite** de V. Eftimiu etc. E adevărat, montarea acestora e costisitoare, dar... utilitatea lor este de necontestat pentru publicul tînăr, la diverse niveluri și grupe de vîrste.

Pentru elevii mai mari și pentru studenți, sînt de o mare valoare instructiv-educativă piese ale autorilor clasici prevăzuți în manualele de literatură. Alecsandri și Caragiale, Gogol și Molière, Cehov sau Racine nu pot fi considerați demodați, iar scrisul lor, înainte de a fi parodiat și subiectivizat prin viziuni îndepărtate de sensurile originare, care-i lasă derutați pe tinerii spectatori, se cer cunoscute și valorificate în funcție de exegezele cele mai avizate consemnate de specialiști. In schimb, trebuie să recunoaștem că numeroase piese cu tineri și despre tineri, unele fals-idilice, altele mizînd pe poante destul de ieftine, mimînd un argou la a cărui răspîndire contribuie, au reușit să dezamăgească.

In sfîrșit, ajungem la o ultimă categorie, poate cea mai pretențioasă, aceea a spectacolelelor cu caracter de experiment, a spectacolelor laborioase, incîlcite, pe care tinerii fie că nu sînt pregătiți să le recepteze, fie că le ignoră manifestîndu-și astfel inaderența la modalități artistice îndoielnice.

Iată dar atîtea condiții a căror analiză atentă poate contribui la adoptarea unor măsuri consecvent urmărite pentru a înlătura **hiatul** între ceea ce doresc spectatorii tineri și ceea ce li se oferă. Pentru că sînt și tineri care știu ce vor, care sînt deja orientați în artă, datorită pasiunii lor înnăscute. Dar pasiunile înnăscute și cultivate din proprie inițiativă reprezintă rarități. De aceea, se impune o acțiune mult mai intensivă pentru atragerea tineretului spre teatru și pentru formarea viitoarelor contigente de spectatori devotați Thaliei. Recentele documente ale partidului nostru vin în întîmpinarea acestor cerințe asupra cărora s-a insistat mereu în paginile noastre. Teatrele, în primul rînd, sînt chemate să-și formeze spectatorii, dovedind că militează pentru formarea cetățenilor de mîine — exponenți ai idealurilor epocii și orîndurii noastre. Și sub acest raport, se cuvine a acționa în chip susținut, — evident, la nivelul marii exigențe artistice. „Militantismul ideologic și artistic — arăta Mihai Ralea — e dovada virilității unei societăți" **(Portrete, cărți, idei** — p, 230). Arta are misiunea de a înlesni asimilarea unei atitudini superioare prin cultură. Și cultura, arăta, pe drept cuvînt, același autor (p. 240), „înseamnă transformarea ideilor în sentimente" sau, cum spunea cu atîta luciditate Eminescu, înseamnă a face ca ideile și „frumoasele arte" să devină „parte integrantă în educațiunea poporului".

N. BARBU

ARTA—ACT DE DECIZIE SOCIALĂ

(urmare din pag. 1)

In cîmpul întreg al praxis-ului, deci și în acela al praxiologiei artistice — spre deosebire de situația realității surprinse în problema fundamentală a filozofiei, în care este relevată originarea relității ca materialitate, dar tocmai în consens cu aceasta, fapt reliefat foarte clar în celebrele **Teze** ale Marx asupra lui Feurbach — raportul dintre realitate și conștiință își schmbă sensul. Raportul general filozofic realitate-conștiință, cum arătam într-un alt loc, **polaritatea praxiologiei marxiste,** este polar : relația realitate-conștiință, care definește latura obiectivă a raportului, caracterul de determinare în acest raport al primului termen față de al doilea ; și relația conștiință-realitate, care definește latura subiectivă a raportului, aspectul activismului pe care îl implică în acest raport al doilea termen (care la un anume nivel al praxis-ului devine din punct final determinat un punct inițial ce determină) asupra primului termen. Fiind circumscrisă, din perspectiva raportului realitate-conștiință, relației conștiință-realitate, arta cunoaște și ea, ca toate formele praxis-ului, schimbarea de sens amintită. In artă, deci, conștiința pre-merge realitatea, întrucît realitatea ei va fi în măsura în care ea o va crea. Căci aici **cunoașterea** presupune organic **creația.** Aflîndu-se, ca fapt de cunoaștere, sub semnul creației, arta trebuie, pentru a fi ca realitate, să fie mai întîi în conștiință, ca lume a acesteia, însemnînd inițial un model mental, cu linii de sens structurate la nivelul conștiinței, pentru ca apoi, în virtutea actului creator, de trecere prin filiera sensibilizării, a întemeierii stilistice, să se concretizeze stilistic într-o realitate estetică (conceptul de realitate avînd acum un alt conținut, de o altă natură, implicînd definirea în ordinea esteticului), să existe ca operă de artă. Această realitate de domeniul artei, care este una în prealabil umanizată, apropiată de om în plan social, și pe care opera de artă intervine s-o desăvîrșească pe linia umanizării, este deci o realitate specifică prin substanța sa, însemnînd atitudine a conștiinței față de rezultatul reflectării de către conștiința artei, deci, ca formă a conștiinței sociale, este conștiința ca atitudine care se ridică de la ceea ce a **reflectat** la ceea **ce trebuie să creeze,** fiind astfel conștiință ca atitudine care de acum operează **în însuși conținutul său** (rezultatul reflectării socialului) trecerea necesară — în ordinea legilor frumosului— de la reflectare la creație. Conștiința în sfera artei, prin urmare, în raport cu această **nouă realitate de ordin** estetic pe care — pe baza reflectării realității sociale — o creează, are și ea un alt conținut, fiind deci un alt concept, cu o altă natură, respectiv cea a esteticului. Esența acestei conștiințe este **atitudinală și** ea se **formează în funcție de** esența **socialului reflectat.** In acest act al creării, deci care **mută** problema în plan estetic, conștiința (care a reflectat socialul) care este o conștiință de social, de altceva (în raport) cu ea, devine **conștiință de sine,** deci conștiință estetică, pentru ca astfel, în procesul de creație ca atare privit în integralitatea sa, să se realizeze realitatea estetică însăși opera de artă, conștiința artistică, prin urmare, este conștiința artei ca realitate, deci conștiință de sine a artei ; fiind, în prealabil, atitudine față de social, plecînd deci din punctul a ceea ce a reflectat din social și a ajuns deja conștiință de social ca atitudine, conștiința de sine a artei — știind că acțiunea ei, care se desfașoară în virtutea legilor frumosului, trece din reflectare în creație — devine întruchipare stilistică a atitudinii, finalizînd astfel ca realitate estetică. Și tocmai în acest amplu proces conștiința de sine a artei implică în esența sa ceea ce numim **partinitatea conștiinței esteticului.** Legătura esteticului cu socialul în sfera artei — ceea ce se traduce în dimensiunea estetică a socialului în artă — care arată că arta nu poate nici să excludă socialul dar nici să-l ia ca atare și să-l ofere drept artă fără a-și anula propria esență estetică, nu se definește deci ca un automatism, ci implică în dialectica sa subtilă tocmai acest fapt precizat, — partinitatea conștiinței esteticului. Distingem astfel între natura esteticului și partinitatea conștiinței esteticului. Intre conținutul artei și sensul de mișcare al acestui conținut. In ce privește natura esteticului, întreaga artă autentică este cu necesitate dimensiunea estetică a socialului. Dar sensul de mișcare al artei este în funcție de celălalt element precizat, respectiv partinitatea conștiinței esteticului. Intreaga artă adevărată din toate timpurile a însemnat, ca dimensiune estetică a socialului, conținut uman, valoare în lumina umanismului. Acest umanism, însă, a rămas mereu doar un simplu deziderat, doar ideal suprem al artei fără o bază concretă în plan social. Socialismul, prin noua esență a relațiilor sociale, are menirea să rezolve acest spațiu neacoperit ce există între real și ideal. Umanismul este pus în noua orînduire la nivelul practicii, iar arta poate să-și afle finalitatea reală, în plan social, a idealului estetic ; dacă înainte, pe linia idealului, arta ridica problema umanismului, acum are posibilitatea ca, întrucît umanismul constituie un fapt al practicii, să-și împlinească menirea de a desăvîrși umanizarea unui social umanizat. In această ordine umană a artei de desăvîrșire a umanizării socialului umanizat subzistă însăși partinitatea conștiinței esteticului, caracterul partinic al artei de valoare angajată, militantismul ei ca valoare specifică în societate. Iar conceptul de partinitate ca implicat al conștiinței esteticului, în mod obiectiv, nu este un concept ideologic, ci fundamentîndu-se în lumina ideologicului, se prezintă ca fiind de ordinul praxis-ului estetic, unde criteriul ce operează este, în calitatea sa de criteriu practic — definind eficiența imaginii artistice în raport cu idealul estetic al societății — unul din resorturile **umanismului.** Se stabilește astfel o corespondență de sens între ideologic și estetic : **esența umanismului artei** este necesar legată de esența ideologicului care dimensionează fundamental întregul praxis social și, implicit, pe cel al esteticului. Partinitatea conștiinței esteticului vizează tocmai această corespondență de sens între ideologic și estetic întemeierea valorilor estetice în societate într-o lumină esențială umană, vizează deci comuniunea, de sens de la esența ideologicului, la esența praxis-ului estetic, și la esența umanismului valorilor artistice. Partinitatea conștiinței esteticului, formă **concretă** de manifestare a partinității comuniste în artă, prin însăși esența sa, înseamnă un fapt de legitate în sfera creației, și ea, atunci cînd artistul o cunoaște și o trăiește cu adevărat, nu constituie un element formal extra-estetic, de constrîngere exterioară, ci reprezintă, dimpotrivă, un **interior** al legității esteticului însuși, dinamismul vieții interne a artei, care-i conferă și adevărata libertate, ființa autonomiei sale. Artistului, în socialism, îi este inerentă partinitatea conștiinței esteticului iar aceasta se înfăptuiește prin adeziunea sa liberă, conștientă, la cauza transformării revoluționare a societății, și care se exprimă prin orientarea majoră a operei sale.

Arta trebuie să devină în socialism în rațiunea sa de ființare ca desăvîrșire a umanizării socialului, un autentic **act de decizie socială.** Să fie atitudine deschisă pe linia umanismului. Să dea socialului umanizat vocația desăvîrșirii, după cum, la fel, să ridice problema de a fi umanizat la nivel social tot ceea ce este încă insuficient perfecționat. Să redea viu, în lumina umanismului socialist, realitatea cu luminile și cu umbrele ei, să fie un univers de frumos angajant în societate, care să constituie practic, ca lucrare a societății, deci în întregul ei ca **operă de anvergură națională,** un autentic **act de decizie socială.** Este în acest fapt însăși valoarea umană pe care i-o asigură dimensiunea reală a partinității, înscrierea în ordinea progresului social.

N. MILORD „Peisaj pietrean".

EROUL DE LÎNGĂ NOI

(capitol din monografia „Ștefan Ciobotărașu" – Editura Junimea)

Nu mai fusese niciodată la Lupeni, nu coborîse niciodată într-o mină. El era omul orizontului larg deschis, al vegetației considerată vietate, al satului eminamente agricol. Rolul comunistului Varga l-a preocupat, l-a solicitat în mod deosebit. Tipicar în construirea rolurilor, cum singur se considera, Ciobotărașu a întreprins o minuțioasă documentare spre a cunoaște locurile, împrejurările evenimentelor din film, oamenii. In hîrtiile lui am găsit numeroase însemnări, bruioane de justificare, supoziții, certitudini și îndoieli privindu-l pe „Nea Varga", cum își numea în intimitatea-i creatoare personajul.

Aceasta fiind situația, monograful transcrie chiar din Ștefan Ciobotărașu, ca și cum o bandă magnetică i-ar da cuvîntul:

„Mai mult decît în teatru, filmul te mînă nemijlocit la interpretări veridice, îndemnîndu-te nu atît „să joci", cît „să fii". Aici, în film, unde există planuri apropiate, nu poți exista decît prin aderența totală la personaj, trecînd prin sfera unui raționament sever — drumul cel mai controlat și sigur spre firul prețios al emoției.

Fondul moral al eroilor de la Lupeni poate constitui o operă mare cît a lui Homer. Despre acești eroi oamenii povestesc și azi sau cîntă ca despre o aură tragică ce înconjoară aceste locuri intrate în istorie. Văduve, rude, nepoți — dar mai ales cîrduri de copii — semnul vitalității acestei văi — vorbesc despre ascensiunea vieții, care urcă aici parcă din subteranul de cărbune și despre neputința morții.

După mine, Lupenii sînt de fapt o uriașă familie a muncii în comun, a petrecerii în comun. Pe alocuri, gospodinele se adună la copt pîinea, în timp ce bărbații ies la porți să se vadă unul pe altul la lumina zilei, joacă șah păstrînd aceeași înfățișare gravă ce-i caracterizează, se sfătuiesc, cîntă din diferite instrumente melodii aduse din toată țara și cultivă un soi de gherghine uriașe care sînt florile preferate ale acestor locuri. Daliile acestea au tonuri tari, minerale și par la fel de grave ca întregul peisaj.

Firește că eroul meu, comunistul nea Varga, a căutat să se identifice cu acești oameni, așa cum fac și eu, dublura lui ori — mai bine zis — umbra lui proiectată peste ani, pentru că Varga a existat în adevăr. Cred în existența lui.

Am cutreierat întreaga așezare, domol, căutînd călcătura lui Varga. Am stat multă vreme în incinta uzinii, la locul masacrului, am fost la cimitir și în alte părți.

Legătura stabilită afecțional cu rudele celor uciși a transmis eroului meu măsura urii cu care țintuiește la zidul infamiei, niște crunte vremuri de amintire neagră — ura celor căzuți aici pentru „dreptatea pitei" cum spun localnicii; ura cărbunelui, dar și incandescența lui ca arc voltaic al prefacerilor sociale.

Priveliștea m-a impresionat de la început: alb și negru, verde și negru, o grafică viguroasă, dură. Oamenii de aici se disting printr-un deosebit simț al demnității. Cine a urmărit cu ochii curioși ca ai mei schimburile lor tăcute, cu lămpașele aprinse în inima subteranului, cînd își dau în primire sectorul, nu-i poate uita. Oficiază.

Felul în care au pus timpul lor liber la realizarea filmului m-a făcut să-mi dau seama că această armată disciplinată și-a trecut demult examenul maturității ei, fiind o parte închegată a unei superioare conștiințe partinice. Din această masă s-a născut și Letcan și Dăneț și nea Varga al meu — cu dîrzenia, cu ura, cu umorul și omenia lui.

Pentru mine Lupenii sînt o amintire de naștere ca anume interpret, glasul lui Varga nu numai că e cel care condamnă la pieire o societate compromisă, repudiată de poporul nostru, dar mai ales Varga trebuie să personifice optimismul și vitalitatea acestui neam muncitor, el devine un simbol al luptei clasei lui în perioada critică dintre cele două războaie, cu tot felul de dușmani interni și externi. Asemenea eroi trebuie să pătrundă în sufletul de artist al interpretului, nu doar ca simple acte profesionale, ci ca niște documente patetice, vecine cu muzica și cu poezia. Nea Varga, sînt sigur a iubit frumosul și viața — ca și mine, ca și noi toți. Ce mîndru aș fi să mă pot substitui lui în această fărîmă de viață pe care o construim în valea cărbunelui românesc !".

Parcurgînd aceste însemnări ale cu adevărat harnicului actor, îmi amintesc de o discuție mai veche dusă cu Ștefan Ciobotărașu, pe cînd interpreta un rol de țăran la teatrul de pe Schitul Măgureanu, anume nu-l indic spre a fi doar „un rol de țăran", dintre zecile pe care le-a interpretat:

— „Dramaturgii noștri continuă să-l privească pe țăran de pe poziția tîrgovețului, adică îl descriu corect pe dinafară, ca un desenator, cum a făcut în alt veac franțuzul Raffet, trecînd prin Principatele Române, cu toate amănuntele de costumație, dar în el nu văd deloc. După mine, leneșul lui moș Ion Creangă e un caz tipic de revoltă pasivă, care vrea să mimeze lenea boierească, nu pe-a lui; ciocoirea. E imaginea cu care țăranul îl satirizează pe ciocoiul trîndav: „da — muieți îs posmagii ?". Sînt sigur că atît instinctul necesității cît și o teribilă inteligență nativă, aș putea spune colectivă, îl va înfrăți pe țăranul nostru idilic, văzut încă pitoresc ca în Alecsandri sau în Coșbuc, cu mașina. Mașina asta îl va învăța carte și-i va conforta timpul liber, slobozindu-l de cazna dobitocească. Atunci, el va fi egalul semenului din uzină, va urca spre conștiința partinică de om al acestui veac".

Imi amintesc discuția și mi-l închipui pe viitorul „nea Varga" ce cald tăifăsuia cu urmașii celor uciși la Lupeni, cu cîtă înțelegere le cîntărea existența, cum cobora cu ei în abataje și se străduia să se integreze în această colectivitate aparte. Cred că și pe el l-a impresionat unirea născută din pericolul care însoțește meseria de miner, demarcația aceasta între subteran și pămînt, între întuneric și lumină. La Lupeni fiecare noapte petrecută lîngă nevastă e o sărbătoare, fiecare despărțire e dureroasă. Ceva plutește deasupra vieții acestor oameni și acest ceva îi face să fie mai ponderați, mai gravi, mai ordonați.

*

Găsesc o altă însemnare făcută într-un carnet, tot la Lupeni:

„Nea Varga are trăsăturile unui erou contemporan, prin omenia lui, prin calmul lui și mai ales prin conștiința lui de revoluționar. Mă documentez cercetînd materialul pus la dispoziție de către organele de partid. Zguduitoare acte! In primele zile de filmare circa o sută de mii de oameni de pe valea Jiului s-au mobilizat singuri pentru „filmul lor". Secvența femeilor care-și bocesc morții dragi, realizată de Mircea Drăgan, m-a copleșit. Trebuie să corespund în totul nădejdii pe care această sută de mii și-o pun în nea Varga al lor. Incepe să mă doară capul.

In secolul acesta cibernetic
Nu mai citești, dai creierul la medic.
Și după ce ți l-a inoculat
Cu-o doză de extras enciclopedic
Spargi zidul și-o pornești accelerat...

Plec spre pădure să discut cu dînsa despre simplitate. Acest film trebuie mai ales să meargă spre vigoarea simplității și spre eroul-masă. Despre asta e convins și Mircea Drăgan, e convinsă întreaga noastră echipă".

Filmul a fost prezentat în premieră la Lupeni, în martie 1963.

Cînd s-a făcut lumină toate fețele erau umede de lacrimi. Ana Golcea, văduva de miner a cărui tinerețe dureroasă constituie punctul central al evocării cinematografice, a îmbrățișat-o pe interpreta tinereții ei, Ioana din film și plîngeau amîndouă în timp ce minerii îi sărutau pe actori. Toți interpreții au coborît în subterane spre a-și lua rămas bun de la eroi și a primi drept amintire cîte un cub cu reflexe din șutul dedicat lor.

In gară, la plecarea trenului, cîțiva tineri ortaci i-au adus lui Ștefan Ciobotărașu cel mai sincer omagiu, strigîndu-i printre fluturări de mîini aspre:

— *Drum bun, tovarășe Varga!*

Nu e de mirare deci că actorul s-a desprins greu de rol, acest Varga constituind de fapt o etapă în evoluția interpretului.

*

In revista „Cinema" din aprilie 1966 Ștefan Ciobotărașu semnează articolul „Eroul de lîngă noi" în care explica tocmai această aderență a sa față de rolul Varga:

„Noi actorii care am trăit în două epoci avem termeni gravi de comparație în ideea de țară, de clasă. Problemele noastre coincid cu transformarea din jurul nostru. Joc teatru de vreo 35 ani. Mai ales în ultimii ani însă acumulările mele profesionale au făcut un salt interesant prin contact cu acest personaj deosebit care e comunistul. Eroul comunist are ecouri foarte vechi în viața țării și a mea personală — am fost martor al grevei de la Lupeni, părinții mei au fost ceferiști. Varga pe care aveam să-l interpretez în Lupeni e unul din eroii comuniști pe care i-am cunoscut. Dar Varga e un comunist miner, aparținînd Văii Jiului. Munca în subteran imprimă oamenilor o gravitate, o duritate, o bărbăție și stăpînire de sine de care trebuie să ții seama ca să înțelegi oamenii care au făcut greva. Varga m-a interesat și prin candoarea lui de om de familie, în sensul cel mai larg, prin sentimentul de solidaritate în care intră toți coechipierii lui. Prin faptul că vedea mai departe decît blidul din fața ochilor. Luptau cu toții pentru drepturi economice, el punea însă problema categoric: pîinea se adjudecă prin luptă politică. Trăsăturile nobile specifice eroului comunist trebuiau să fuzioneze cu trăsăturile specifice unui anume om, crescut într-un anume loc și cu un mod propriu de a simți.

. . . .

Vorbim în mod obișnuit de roluri, pentru că profesional sîntem legați de ele. Dar e greșit să zici că poți „reda" omul pe scenă, pe ecran. De fapt nu e vorba de o redare, ci de o topire a rolurilor în ființa noastră. Am interpretat adesea muncitori, printre care și Varga din „Lupeni '29" pentru că de fapt viața muncitorului e viața mea".

AUREL LEON

crochiu

COPACII DIN BUCIUM

Vor fi stat cîndva, în ceasuri de arșiță, în calea rădvanelor, vor fi scuturat frunze peste părul țigăncilor cu ghiocei, vor fi încremenit neatinși sub trăsnete, vor fi ținut umbră lui Pallady, vor fi ascuns pe la chindie paznici vieri, vor fi legănat clipele cu vînt ale spînzuraților, vor fi ascultat tarafuri venite din sud, vor fi ghicit goana poștalioanelor, vor fi ademenit fete și flăcăi în nopți de sînziene, vor fi proorocit domni buni, vor fi zis în legea lor descîntece, vor fi buzunărit teșcherele, vor fi alinat plînsul văduvelor, vor fi speriat cai de la Dunăre, vor fi îndepărtat solii mincinoase, vor fi împărțit dreptate împricinaților, vor fi colindat cu cîntec din frunză pe fiii miruiți ai neamului, vor fi blestemat turelele tancurilor, vor fi amăgit pe flămînzi cu trei sarmale, vor fi amenințat pe hapsîni cu omizi, vor fi știind a vorbi...

De par așa de înțelepți !

VAL GHEORGHIU

confruntări muzicale

MUZICĂ DE CAMERĂ LA FESTIVALUL DE LA BRAȘOV

Festivalul cameral brașovean s-a impus definitiv ca o manifestare artistică prestigioasă de nivel republican, demn de a fi transformat de la ediția viitoare într-o confruntare muzicală internațională (de altfel chiar de anul acesta ideea a și fost strecurată prin participarea Cvartetului de coarde Ulbrich *din Dresda). A trece în revistă ansambluri ca* Madrigal, Trio Gheorghiu, Musica Nova, Cvartetul Ruha, *Ansamblul* Pro musica, *Cvintetul* Concertino, *Formațiile camerale ale Filarmonicii din Brașov și Tîrgu Mureș, Cvartetul* Contemporan, *Orchestra de instrumente vechi a Radioteleviziunii române etc). a asista la debutul primei formații camerale de Stat (Cvartetul Conservatorului din București), a admira recitaluri instrumentale minuțios gîndite și pregătite — trebuie să recunoaștem că nu-i puțin (ca efort organizatoric) și indiferent (ca realizare artistică) pentru auditori.*

Ansamblul Musica viva din Iași a sunat ca un glas aparte în festivalul de la Brașov prin noutatea, diversitatea și ținuta profesională a programului. Din cele trei concerte de muzică contemporană (Musica nova, *Cvartetul* Contemporan) *cel susținut de ieșeni ni s-a părut cel mai complex, mai pretențios, mai atractiv ca stiluri și tendințe expresive. Excelentă contribuția mezzosopranei Maria Jana Stoia pe care regretăm că o auzim atît de rar într-un gen puțin cultivat de cîntărețele noastre. Energic, dinamic, poate mai puțin subtil ca gestică și insuficient de profund în reliefarea partiturilor, Vicentie Tușcă se afirmă printre dirijorii noștri de certă audiență la melosul contemporan. Renunțarea la baghetă (în unele lucrări ce solicită indicații expresive din partea* ambelor *mîini) socotim că l-ar sluji mai bine în sublinierea efectelor de nuanțe la grupa percuției, deseori monocromă.*

Trio Concertum musicum *a cîntat în aer liber, la* Bastionul țesătorilor, *surprinzîndu-și ascultătorii prin finețea interpretării* Divertismentului *nr. 4 de W.A. Mozart și Trio-ului op. 141 de M. Reger. Violonistul Ștefan Lory cultivă vizibil frumusețea de ansamblu a sunetului și mai ales insistă pe aspectele stilistice ale partiturilor (în seara respectivă recitalul violonistului brașovean Elemér Dénes din prima parte a programului a contrastat — în sens negativ — puternic cu formația ieșeană). Există o bucurie de a face muzică în sinul acestei grupări camerale care se simte de la primele măsuri, dăruire artistică conducîndu-i cu siguranță în viitor la rezultate superioare (deocamdată „sudura" tehnică nu a atins profunzimea și supletea „respirației colective" atît de necesară în specificitatea genului). Pe măsura desfășurării programului, Trio-ul ieșean s-a încălzit pînă la punctul culminant (M. Reger) demn de înălțimea acestui prestigios festival muzical.*

Ambele formații ne-au întărit convingerea (după audierea și a Filarmonicii Moldova *și a corului* Animosi *în stagiunea trecută la București) că arta interpretativă ieșeană cunoaște un cert reviriment muzical, orașul lui Caudella și Burada înscriindu-se în prezent printre cele mai interesante centre artistice din țară. Există la Iași climatul favorabil înscrierii unui festival național în agenda manifestărilor muzicale periodice! Dar despre acest subiect cu implicații majore ne propunem să discutăm amănunțit într-un viitor articol.*

VIORFL COSMA

P. HIRTOPEANU „Serpentină"

cuvintele

Cuvinte românești ce infloresc pe jos
Ramuri adînci și veșnic instelate,
Au mersul grav și lin și majestos
Și repede în miezul lor cind bate
Un zvon de timp ca-n flautul de os.
Eu n-aș putea trăi fără cuvinte
Pe muntele acesta care îmi răspunde,
Insemn de glas, la glas de mai nainte,
Focuri mocnite, sub păduri, în munte
Duc în scinteie ritualuri sfinte.

Se umplu cupe-amfore : m-aștepți
Ca niciodată nins și vinovat de dor,
Uimit trec printre arbori înțelepți
Și mă pătrund de tîlcul izbucnirii lor.
Miine-i devreme, liniște-n cuvinte.
Insetați copii sorb soarele din ciuturi
Ca dintr-un imn, peste troian fierbinte,
Lacrima vine de la inceputuri.

Uitate-n neodihnă și viscol de părinți
Și de părinții lor nimbate-n sacre temple,
Cuvintele au ars și-au revenit din fum
La cumpene de zodii, cu patimi le contempli,

Și le sporească rostul cei ce respiră-acum.
– Intrați, intrați în temple, cu mine de un clin,
De-un dor și de-o nădejde, vulturii cer azur,
Cupele noi se umplu de cel mai strașnic vin,
Alerg pe ceru-acesta, indrăgostit și pur.
Fierb nunțile sub prag, ca-n vremi voievodale,
– Cuvint al meu de iarbă, de jertfă și altar,
Primește-mă-n rotirea renașterilor tale,
Mult m-am dedat risipei ca un bătrîn florar
Prin moartea lui rodind grădinile natale.

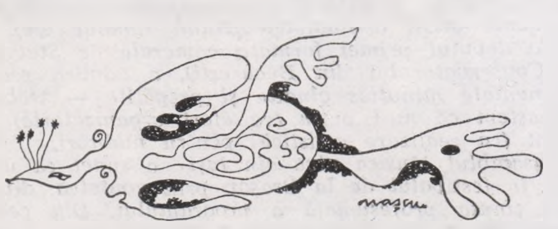

numai lingă munții aceștia ...

Fii tu cel așteptat, binecuvintă
cu iubirea ta ținutul
adus pe umeri de ai mei
din osindă și din tăceri.

Numai lingă munții aceștia
vom sui casă, vom ciopli
noaptea pe lună, in lemn
de stejar,
numele bătrinului
cel mai bătrîn din neamul nostru.

Și el a povestit la focul
rămas nestins peste veac
povestea cu un cioban
care și-a aminat somnul
in ierburile veșnice, numai
din dorința
de a nu se desparte de turma și
de muntele lui.

Fii tu cel vestit, cintărețul
incă neștiut a tot ce in grădina
aceasta
poartă însemnul fierbinte
al semințelor ducind în lumină
chipurile noastre de mai inainte.

pasărea inspică de cintec

Neodihnit, treci lingă mine, această
zi nouă ni-i dată. Pasărea
inspică de cintec
numele patriei. Prisaca
a mia oară în figuri
tilcul vechilor lupte rostește.

Suntem frumbși. Numai noi știm
fi astfel. Peste o legendă invinsă
ochiul treaz și bîntuit
de patimi
ridică templu.

Lucrare și mai grea ne-așteaptă
clipa se toarnă-n veșnicie,
cu fruntea pe arcul pădurilor
izvorul
reface
călătoria noastră
nemaiîntimplată.

GEORGE CHIRILA

GEORGE SIDOROVICI

PE URMELE VITORIEI LIPAN

Cind intri în munți, pe la Suha Mare și traversezi apoi culmea Stînișoarei, prin lumina rece a înălțimilor, pe drumul acela cum nu cred să fie multe altele în lume, șerpuind printre enorme flaute verzi ferecate-n tăcere, pretutindeni, o umbră se ivește. O femeie călare, neînduplecată și aspră, colindînd munții și văile, mereu căutînd.

Molizii și brazii, veșnic severi și semeți, se-nfășoară-n adînca lor singurătate, inebunește toamna cîte un pîlc de mesteceni cu vestimentele-n flăcări ca să aștepte apoi, plăpînzi și îngîndurați, izbucnirea unei viitoare crize de sălbatică frumusețe, ci numai femeia asta umblă într-una și cauta, copleșindu-ne închipuirea pe o distanță de cîteva sute de kilometri.

Cobori prin Sabasa și Borca, pe firul unor ape închise-n alba lor spumegare, urci pe Bistrița și pe Neagra pînă-n Păltiniș și femeia apare mereu, călărind prin aburi de legendă.

Dar pe Dîrmoxa în sus, dintr-o dată, se mai arată o umbră cu pălărie mare și neagră și cu opinci de piele roșie, legate cu sfori negre de lînă de capră. Numai că bunul și hazosul Calistrat Hogaș, pășește parcă mai cu sfială în lumea baladelor și doar rîsul i se aude, clocotind în hohote mari

In prim plan rămîne femeia, bărbată și aprigă, cu adevărul și presimțirile ei.

O întîlnisem întîi într-o cabană de muncitori forestieri, la gura de exploatare Dohotaru. Șeful brigăzii, Mihai Vodă (e cumplit de frumos să dobori cu asemenea nume arbori), coborîse din parchete, trecuse prin apa cea mică a Suhăi și oamenii lui ședeau acum pe marginea paturilor, iar dînsul le vorbea dintr-o carte despre femeia aceea care seamănă atît de mult cu propriile lor neveste, în timp ce securile și țapinele se odihneau afară, rezemate de pereții încheiați din trunchiuri albe

„Mie numai să-mi spuneți, dacă puteți, cine-ați văzut pe un om de la noi, călare pe un cal negru, țintat în frunte și-n cap cu căciulă brumărie..."

Bărbații ascultau vocea aspră și grea, în domoala ei curgere și foșnetul necuprins al pădurilor. Fiecare avea acasă cîte o Vitorie, trebăluind în preajma vetrii și care așteaptă, privind munții, să se întoarcă sîmbătă seara. Și nu mai au pricini să pornească-n căutarea lor pe drumuri neștiute, fără decît cînd sosește la Suha Mare, asa cum s-a întîmplat nu de mult, vreo echipă de filmare a cinematografiei. Operatorii află atunci cu destulă înlesnire o nouă Vitorie, gata să se arunce în șaua de lemn, pe cîte un cal scund și robace, ca să refacă pe peliculă drumul viforos al baladei. Cea de acum cîțiva ani se numea Paulina Ursachi, dar s-ar fi putut chema tot atît de bine și Maria Vodă sau Irina Nichiforeasa, Saveta, Ioana, Paraschiva, sau nu mai știu cum, avînd fiecare ceva din firea dîrză și nestrămutată a faimoasei străbune

„Locuitorii aceștia de sub brad sînt niște făpturi de mirare... mai cu seamă stau ei în fața soarelui c-o inimă ca din el ruptă...".

Deși inima le-a rămas neschimbată în frumusețea și lumina ei statornică, socot totuși că făptura nu li-i chiar așa de mirare. Locuitorii de sub brad poartă azi fierăstraie mecanice și-ți arată cu multă precizie, reconstituind balada în amănuntele ei concrete, cam prin dreptul cărui pod s-a petrecut ticăloasa și crîncena nelegiuirile. Și dacă ai norocul să întîlnești pe Stînișoara la vale, răsărit din cine știe ce desișuri întunecate, cu țapina pe umeri, pe Ana Vasile Dumitru, pe Constantin Braniște, sau pe oricare alt bărbat al munților, și norocul acesta nu se poate să nu-ți iasă în cale, coborînd împreună pînă-n sat la Sabasa, afli iarăși toată povestea, în vorbe vii și mestesugite.

„Cu adevărat, urma se găsea din semn în semn... Uneori părea că se stinge ; dar pe urmă apărea mai în colo..."

Cine nu cunoaște istoria Baltagului, cartea simplă și zguduitoare pe care numai munții aceștia erau în stare s-o ivească — să presupunem totuși c-ar putea exista un astfel de om, — sau, citind-o doar de mîntuială, nu și-a încărcat memoria cu toate pîraiele și apele, cu șuierul brazilor și spulberul zăpezii, cu cerul ca **floarea de zale**, să urce măcar o singură dată pe drumul celebru al turmelor. O va auzi din om în om, mereu vie și proaspătă. Fiindcă aici, în inima locuitorilor de sub brad, baladele își păstrează înalta lor frecvență...

Imi vin în minte frații Cîmpulungeanu de la Jmalțu, motoristul și fasonatorii și cei doi cumnați ai lor, toți cinci din Fărcașa și care ca-ntr-o altă baladă, nescrisă încă, coboară la două săptămîni cu bicicletele, cale de patruzeci și ceva de kilometri, să-și vadă pașnicele Vitorii și suie apoi luni dimineața, din nou călări pe biciclete, spre pădurile lor foșnitoare. In timp ce ascuțea lanțul fierăstrăului mecanic, cel mai mare din ei îmi repeta tulburătoarea istorie a oierului.

Tot la Jmalțu, pe apa subțire a Dîrmoxei, apare dintr-o dată umbra lui Hogaș. Niculai Lostun, șeful brigăzii complexe, e nepotul unui personaj din **Amintiri dintr-o călătorie**. Iar Ion Alupi, maistru de parchet, îți arată palaturile Rusului, cunoscut de dînsul în copilărie sub chipul unui bătrîn voinic și semeț.

Și-mi mai vine în minte o cabană forestieră din creierii munților, aproape de Pîrâul Omului. 15 tăietori de păduri dormeau acolo în fiecare noapte. Cînd am intrat, cabana era goală. Bărbații se aflau cu securile pe măguri înalte. Pe o poliță de scîndură curată de brad am zărit 15 exemplare din Baltagul, procurate la cartea prin poștă.

Și lucrul acesta nu m-a mirat, fiindcă aici timpul baladelor e strîns împletit cu timpul oamenilor.

DOI CRONICARI

Nu-i vorba despre acei cronicari orali, cu o memorie fabuloasă care înregistrează, păstrînd și risipind apoi, din om în om, întîmplări neobișnuite. Erau mai mult decît niste simpli povestitori.

Nimerisem la Broșteni peste doi cronicari autentici, care, seara, după ce-și isprăvesc treburile gospodărești, își înmoaie penița în cerneală și se aștern pe o lucrare migăloasă, cu o hărnicie și pasiune demne de invidiat. Sînt amîndoi bărbați în vîrstă, serioși și potoliți. Au cutreierat din fragedă copilărie pădurile și țancurile din jur, au cunoscut fiecare hățiș al acestor locuri, fiecare rîpă și fiecare izvor, cu numirile lor ciudate și aspre sau îmblînzite în sonuri duioase și moi, au ațînut în crucea nopții calea sălbătăciunilor din codrii neguroși și au coborît cu plutele la vale pe haiturile Bistriței. In treaba pe care o făceau acum desluseam ceva parcă din aerul tare al înălțimilor, o emoționantă și tulburătoare puritate.

Cînd am intrat în casa lui Stefan Chirileanu, de pe pîrăul Puzdrei, casă încăpătoare, cu o ușă despre care gazda susține că numără aproape două sute de ani, prinsă în fiare mesterite de ursari, mi s-a părut că trec pragul unui tărîm miraculos.

Bătrînul de șaptezeci de ani se afla în plină documentare. Chemase la dînsul un moșneag de peste nouăzeci și-l chestiona cu o impresionantă răbdare și insistență. Mosneagul era puțin surd, cu amintirile încețoșate și discontinui, pierdute prin deșertul unei memorii la asfințit. Trebuia să-i răcnești de cîteva ori întrebarea pînă i se aprindea în priviri o slabă licărire a înțelegerii.

– Mos Gheorghe, ce știi dumneata despre groapa zimbrilor? striga Ștefan Chirileanu. Ce-ai auzit despre dînsa cînd erai tînăr?

Moșneagul nu auzise nimic. Nu prea era „acasă" în acest domeniu

Intrerupînd pentru cîteva clipe cursul documentării, îmi dădu cronicarul explicațiile necesare. Existase cîndva, la marginea satului Holda, o groapă a vînătorilor de zimbri. Azi trece peste dînsa șoseaua pietruită spre Vatra Dornei. Veneau zimbrii, pînă la 1.600, la un izvor de apă sărată, iar vînătorii, cu durda în muchii așezată pe crăcane, îi păleau drept în inimă. Chiar Stefan Vodă fusese de cîteva ori pe aici, la vînătoare de zimbri, deși alte cronici nu pomenesc nimic în privința asta.

— Dar despre Bîtca Nedeii de pe Muntele Lung? Își continua Ștefan Chirileanu documentarea.

— Care Bîtcă? se canonea moșneagul. Pe Muntele Lung? Cînd eram tînăr am cosit iarbă pe Muntele Lung.

— In vechime, spunea Chirileanu, se alcătuiau iarmaroace pe Muntele Lung, mai de soi ca acele de la Folticeni. Se adunau păstorii din toate văile, cu muieri și fete frumoase, ca pe muntele Găina.

Ințelegeam că asist de fapt la un procedeu de metodă, la un fel de verificare a unor istorii de demult, pe care Ștefan Chirileanu le cunoaste destul de bine, dar încearcă să afle dacă nu se mai poate adăuga ceva în plus, vreo nuanță sau vreun amănunt deosebit.

Moșneagul cel de peste nouăzeci de ani se înviorase pînă la urmă. Știa și el cîteva întîmplări, mai apropiate în timp, cu un molid fantastic, de cinci sute de ani, prăbușit peste apele Bistriței, din care oamenii, cioplindu-l cu barda, au întocmit un pod zdravăn dintr-o singură bucată de lemn; istorii cu nunți vestite, cu druște și vătăjei, cu oala de cenușă pușcată în vîrful prăjinii, cu cămașa miresii jucată pe uliți în zori

Memoria lui începuse să funcționeze, în salturi mari, iar Stefan Chirileanu nota cu rîvnă tot ce auzea. Avea ceva de cronicar al unei epoci stinse, dar și de reporter modern. Bărbatul acesta care trăise o viață întreagă prin munți, cu arborii și cu foșnetul singurătății, care-i însoțise pe Mihail Sadoveanu și pe Brătescu—Voinesti în faimoase expediții cinegetice și de pescuit, făcea acum, la cei șaptezeci de ani ai săi, o treabă de cărturar. Plănuia o istorie a satului Holda, de la începuturi, din vremea cînd păstorii semănaseră între munți cele dintîi ogoare de ovăz.

— Ca să nu se uite, zicea dumnealui, cu un sfios zîmbet de modestie. Ca să afle și alții cum a fost...

Nu e singurul care se îndeletnicește la Broșteni, pe străluminata vale a Bistriței, cu astfel de treburi cărturărești. Cu vreo șapte kilometri mai jos, în cealaltă parte a comunei, cînd treci de stînca despre care se spune că-i „a lui Creangă" și pe care se fotografiază turiștii (cea adevărată o fi ajuns de mult în nisipurile mării), Ștefan Chirileanu are un rival.

Intr-o casă drănițită, cu pereții încheiați din bîrnuială solidă, cu ferestile îndreptate spre Bistrița, am făcut cunoștință, în aceeași zi, spre seară, cu Mihai Florea, plutaș pensionar. Bărbatul cu trup uscat și încă tare, la cei aproape șasezeci de ani, dădea nutreț oilor din ocol. După ce am intrat în casă, a scos dintr-un dulăpaș șapte caiete cu coperți albastre, pline cu scrisul său trudit. Un aparat de radio vocifera zgomotos. L-a stins ca s-avem liniste. Am deschis caietele, pășind într-o lume de munți și ape viieloase.

Plutașul naviga în timp, pe haiturile amintirii. Descătusase undeva o homoancă, un zăgaz nevăzut, cu acumulări de fapte și gînduri care curgeau acum domol, sfătos, poticnindu-se uneori în expresii bolovănoase, alteori modulîndu-se în cuvinte cu măduva dulce. Bărbatul care călătorise vreme de treizeci de ani pe apele Bistriței avea un simț înnăscut al orientării

In primele caiete vorbea despre întemeierea satului, despre obîrșii și obiceiuri, aproape monografic : cum viețuiau broștenarii de odinioară, cum traversau cu luntrea sau cu căula vaduri înspumate, cum își durau casele. Curiozitatea sa îmbrățișa un larg cîmp de investigație. Aleg doar una din multele fraze crescute ca niste arbori frunzoși :

„In case se făcea un cuptor mare ; se învelea întîi un butuc cu lut muiat și se punea horn de nuiele, lipite tot cu lut, pe unde să iasă fumul; i se da apoi foc dintr-un capăt și ardea cîteva zile și nopți; cînd se mîntuia butucul de ars și lutul se usca, rămînea un cuptor boltit în care coceai ce-ți dorea inima, pîine, mălai, alivenci ; iar sub horn se spînzura cujba pentru pus ceaunul pe foc".

Era firesc ca plutașul să fie atras și într-o minuțioasă retrospectivă a meseriei de altădată. Plutele de catarguri, alese pentru corăbii grecești, erau cusute în chingi, cu cuie de mesteacăn, iar podurile de dulapi turcești se legau cu nuiele de alun, pîrlite și împletite cu o funie Șpranga din vițe de cablu „a inventat-o" mult mai tîrziu bătrînul Leoplod, un plutaș cu barba albă care credea în Budha.

La un moment dat cronica plutasului se limpezește în povestiri rotunde, ca niște ochiuri de apă străvezuie :

Despre haiducul Vasile cel Mare, zis Lupu și voinicul Mîzgă, cum a făcut prinsoare că-și va duce calul în brațe: și Vasile cel Mare l-a dus din Crucea pînă-n Barnar.

Despre fluierul lui Vasile cel Mare, cu șapte doage, care suna de pe munte și-l auzea Pintea în Ardeal.

Despre Catrina, fata Irinucăi cea „balcîză și lălîie de-ți era frică să înnoptezi cu dînsa în casă". Nu era chiar asa de balcîză, zice plutașul. A cunoscut-o în chip de babă cînd era copil, fiind aproape vecini cu gospodăriile.

Sau despre turcul Haisan de la dragomănia plutelor, mort de holeră și cum l-au silit turcii pe popa Grigore să le îngroape căpetenia cu alai, cu steag și prapuri. Și cîntarea lumească a popii Grigore pe care turcii n-o pricepeau : „Jupîne Haisane / Bine mergi în sanie. / Tu mergi la mecet/ cu mult berechet"... A fost mare bucluc la protoeria din Fălticeni. „Te-ai făcut hoga, părinte?" i-au zis. A scăpat popa numai dijmuit cu jumătate din galbenii primiți de la turci

Numărul istoriilor pe care plutașul le-a adunat e într-adevăr uimitor. Si modul său de lucru nu e lipsit de interes. Poartă întotdeauna un caiet îndoit printr-unul din multele sale buzunare, stă de vorbă cu lumea, cu unul, cu altul, la un pahar de vin, la o cumătrie și înseamnă mereu Geneza cronicii se află însă în inima lui înseninată de amintiri.

Am rămas cîteva ceasuri în casa plutașului cărturar. N-am izbutit să termin lectura celor șapte caiete albastre. Se făcuse noapte. Dintre munți creștea o lună uriașă. Se oprise deasupra noastră, înfiptă pe Colțug și căuta. Poate umbra unui humuleștean care trecuse cîndva pe aici.

Plutașul își pregătea uneltele. Destupase călimara. Cronica nu e încă terminată.

CENTRALA INDUSTRIALA DE FIBRE CHIMICE SAVINESTI

RELON
TEROM
RELONTEXT
MELANĂ
RELON
TEROM
RELONTEXT
MELANĂ

Aici, la Săvineşti, la centrala industrială de fibre chimice, coordonatele chimiei moderne îşi statornicesc prezenţa pe noi spaţii industriale, se amplifică puterea de transformare a materiei.

Din componenţa centralei industriale de fibre chimice Săvineşti fac parte intreprinderile de pe intreg teritoriul ţării, producătoare de fibre sintetice şi artificiale, cunoscute de consumatori prin mărcile care şi-au cîştigat un prestigiu atit in ţară cit şi peste hotare.

Asigurarea ritmicităţii, indeplinirea exemplară a sarcinilor de plan, parcurgerea unui drum ascendent în ceea ce priveşte nivelul producţiei sînt rezultatele unei remarcabile experienţe acumulate în munca de conducere şi organizare

Aici s-a format un nucleu de specialişti cu o înaltă calificare care au o vastă experienţă în producţie.

Sistemul informaţional operativ asigură cunoaşterea deplină în fiecare zi, în fiecare oră a întregii situaţii pe centrală, o ritmicitate caracteristică.

Mergînd pe linia valorificării superioare a resurselor naţionale, petrochimia cunoaşte în continuare o dezvoltare susţinută, pe baza tehnicii celei mai înaintate.

In cursul acestui cincinal producţia de fire şi fibre chimice aproape se va dubla. Faţă de sortimentul limitat al unui început modest, cînd se producea numai o gamă restrînsă de fire şi fibre „relon", astăzi se produc peste 50 de sortimente cu fineţe diferită, între care amintim: fibrele textile continui „relon" monofilamentare şi polifilamentare, supraelastice şi voluminoase: „RELONTEXT" fire tehnice, cu nenumărate utilizări industriale şi casnice, fibra relon tip lînă, reţele cort pentru anvelope, poliamide „bloc" ca înlocuitor de metale pentru confecţionarea diferitelor organe de maşini, fibre „MELANA" sub formă de pale şi multe alte produse utilizabile în industria chimică şi farmaceutică, toate acestea realizîndu-se pe marea platformă industrială de la Săvineşti. Trebuie să menţionăm că în ultimii ani această gamă sortimentală s-a îmbogăţit cu fibre şi fire poliesterice „TEROM" realizate la Uzina de fibre sintetice Iaşi, o nouă şi puternică reprezentantă a industriei chimice româneşti care, împreună cu sora mai mare de la Săvineşti, promovează cele mai avansate cuceriri ale tehnicii mondiale în fabricarea fibrelor chimice.

S-a reuşit să se obţină tehnologii şi tehnici de lucru care să permită să se realizeze cele mai variate tipuri de fire şi fibre sintetice.

Îmbunătăţirea calităţii produselor centralei industriale de fibre chimice îşi are originea în preocupările pentru obţinerea unor fire şi fibre de calitate superioară cu rezistenţă şi efecte deosebite, care să întreacă produsele naturale, tradiţionale, în vederea obţinerii unor posibilităţi superioare de finisare, de îmbunătăţire a prelucrării şi controlului la purtare, pentru conferirea de calităţi superioare prdouselor, cum ar fi: neşifonabilitatea, rezistenţa mare a vopsirilor, reducerea gradului de murdărire, folosirea unor noi clase de coloranţi, obţinerea unui grad de alb ridicat, contracţie redusă după spălare.

La mai mult de un deceniu de la primele începuturi, cercetarea reprezintă o componentă importantă a realizărilor uzinei, unul din jaloanele progresului tehnic al acesteia. Avînd o dotare la nivelul unui institut de cercetări, specialiştii de înaltă calificare şi pasionaţi de munca lor, începutul marcat de multiple invenţii brevetate şi multiple instalaţii pilot şi zecile de teme de cercetare rezolvate şi aplicate imediat în producţie, constituie platforma pe care se plasează în abordarea nenumăratelor probleme pe care le au de rezolvat cercetătorii de aici.

Perspectivele îmbunătăţirii calităţii produselor se dezvăluie atunci cînd aruncăm o privire prin modernele laboratoare de cercetare. Noile laboratoare, modern utilate, la nivelul ultimului cuvînt al tehnicii, permit realizarea de cercetări şi studii de mare fineţe care ne dau posibilitatea să pătrundem pînă în cele mai fine aspecte de structură şi compoziţie.

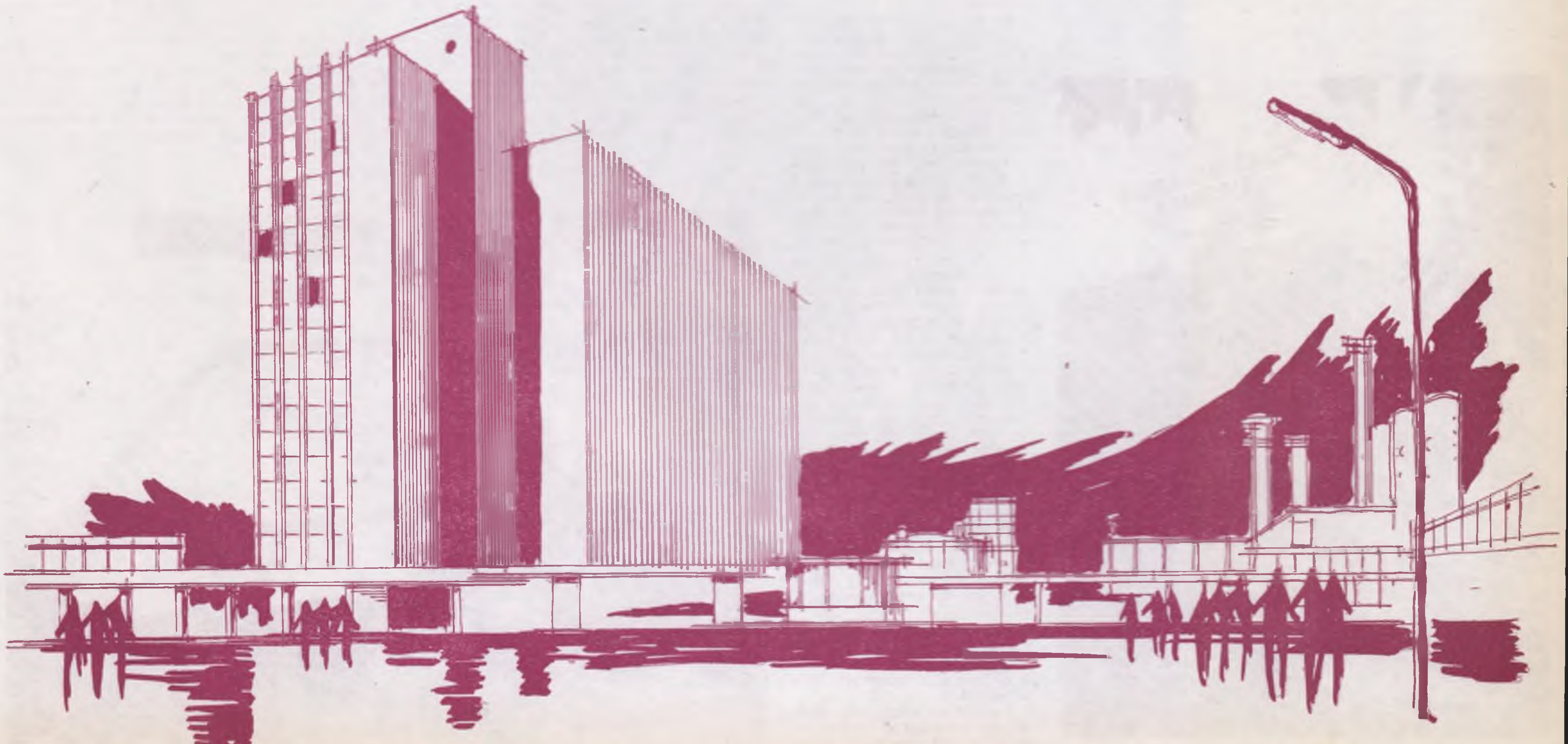

Fabrica de antibiotice

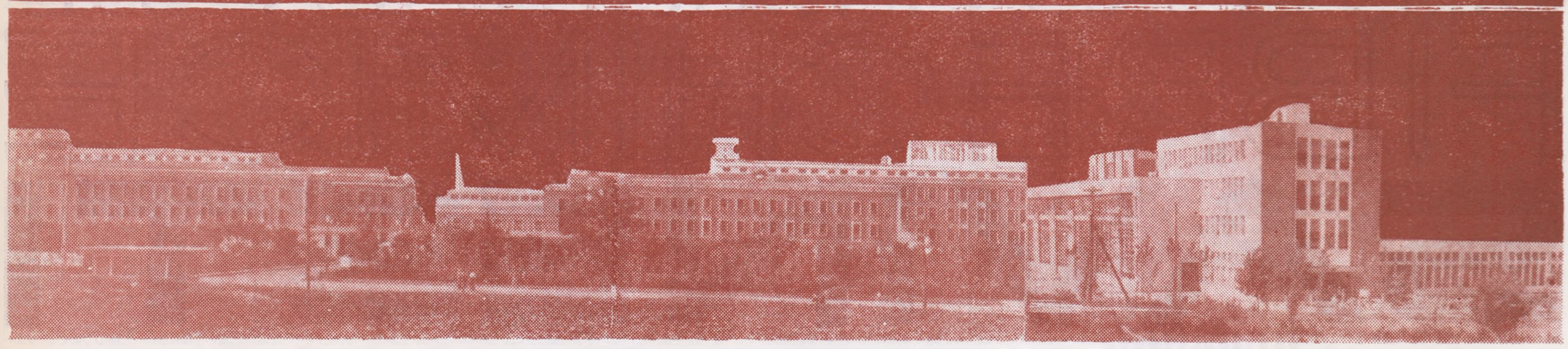

Penicilina a fost descoperită în 1928 de Fleming și a început a se produce industrial abia în anii 1940—1943. După această dată antibioticele încep să se producă pe o scară foarte variată. In prezent, se cunosc cîteva mii de antibiotice. Inițial, s-a utilizat numai ca terapeutică, astăzi domeniul de utilizare al antibioticelor s-a extins foarte mult, acoperind următoarele sectoare: sectorul terapeutic cu utilizări în medicină umană și veterinară, sectorul economic cu utilizări în agricultură și zootehnie, nutriția animalelor, sericicultură, conservarea alimentelor și a unor materiale de altă natură decît cele alimentare. Sectorul de cercetare științifică, în separarea culturilor bacteriene, de laborator, cercetarea reacțiilor biochimice, în celule vii și în corpusculii virotici, genetică, filogenie etc.

Productia de antibiotice începe în țara noastră cu darea în funcțiune a FABRICII DE ANTIBIOTICE IAȘI, cînd în anul 1955 la 10 decembrie se obține prima șarjă de penicilină românească. În scurt timp fabrica devine prima mare unitate industrială de acest gen din țară, reușind să producă antibiotice de calitate superioară, corespunzînd condițiilor de calitate cerute de farmacopeea română și farmacopeele străine, ceea ce explică cerințele mari de peste hotare. Este de subliniat că în prezent fabrica exportă produsele în peste 27 de țări din toate continentele.

Produsele sînt executate cu ajutorul unui utilaj complex și modern, mînuit de specialiști cu o experiență îndelungată.

Pentru asimilarea de noi produse, fabrica dezvoltă o bogată activitate de cercetare și de documentare științifică, tehnică și economică în privința tuturor aspectelor noi ale evoluției și dezvoltării mondiale a producției și utilizării antibioticelor.

Fabrica produce astăzi peste 100 de sortimente. In curs de asimilare se pot menționa printre altele doar cîteva: grizeofulvină veterinară pulbere uz veterinar; solvocilin i.m. flacoane uz uman: fluocinolon cremă — uz uman; fluocinolon N cremă — uz uman: tetraciclină T unguent uz veterinar: metandiena (Naposin) substanță — uz uman; L-Lizină HCI, furajeră — uz veterinar: cloxacilin injectabil flacoane — uman și veterinar; cloxacilin suspensie — uz veterinar: acid aminocaproic borcane — uz oral -- uman.

În lumina noilor linii directoare la baza cărora stă criteriul eficienței maxime a activității economice, colectivul Fabricii de antibiotice Iași și-a adus din plin contribuția la înfăptuirea politicii novatoare în economie, la traducerea în viață a directivelor trasate de conducerea de partid și de stat, fapt demonstrat de îndeplinirea în mod exemplar a tuturor indicatorilor tehnico-economici stabiliți pentru semestrul I al anului 1971.

În șapte luni de activitate fabrica a realizat o producție globală suplimentară în valoare de 8,1 milioane, depășire ce s-a materializat în 431 MUI penicilină și derivate, 236 kg streptomicină și derivați, 87 kg aureociclină și derivați etc.

De asemenea, a fost obținută peste prevederi o producție-marfă în valoare de 3,4 milioane lei. Economii peste prevederi 1.370 mii la prețul de cost. S-a depășit planul la beneficii cu cinci milioane lei, productivitatea muncii 101%.

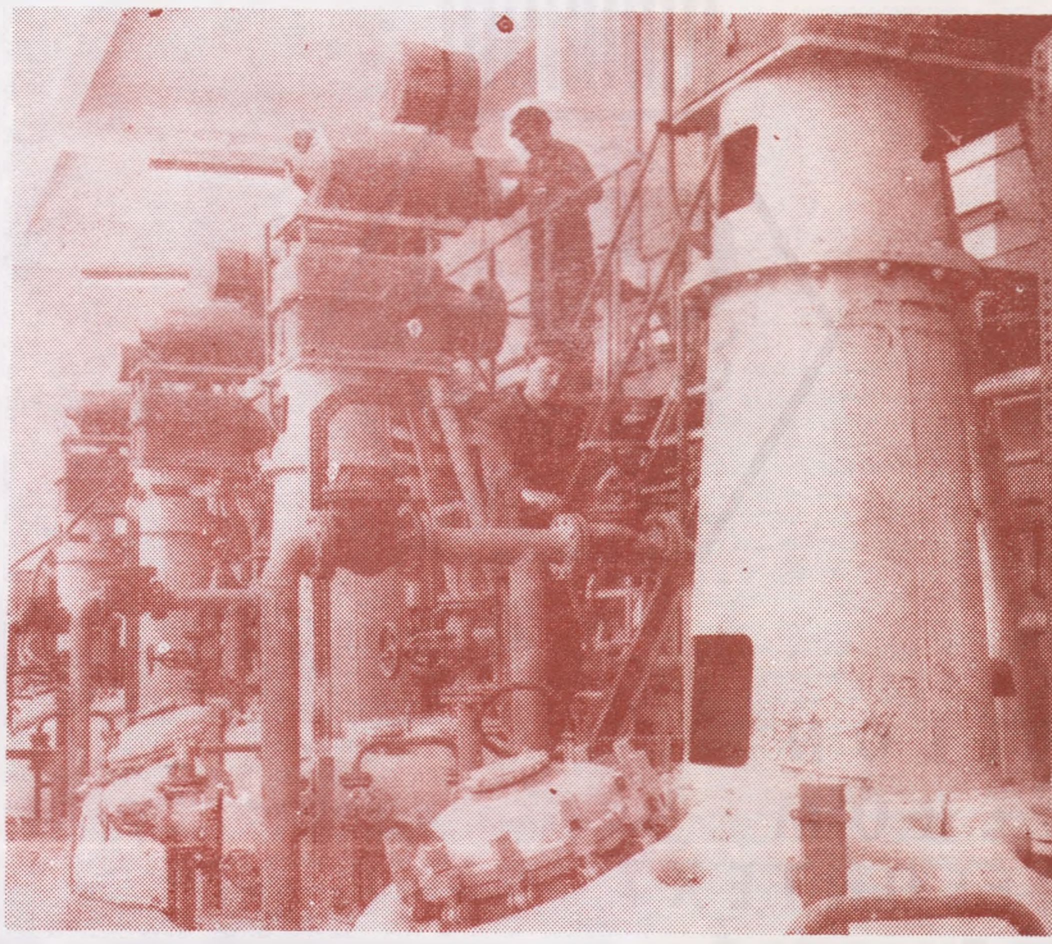

Cerințele economiei naționale, prin dezvoltarea industriei constructoare de mașini, au impus schimbarea profilului, prin trecerea de la reparații material-rulant la un nou profil. Astfel, dintr-un atelier cu un nivel tehnic al mașinilor, instalațiilor, agregatelor și în general al întregului produs tehnologic destul de scăzut, în scurt timp, a devenit o uzină care își capătă zi de zi un loc important în industria constructoare de mașini.

Profilată pe construcții de mașini și utilaje pentru construcții industriale și drumuri înzestrată în acest scop cu mașini și utilaje de mare productivitate, uzina a reușit să obțină rezultate din cele mai bune, îndeplinind planul an de an la toți indicatorii.

Ținînd cont de perspectivele pe care acest cincinal i le oferă, de gradul de dotare, de cerințele producției, acțiunea de autodotare la Uzina mecanică Nicolina capătă un plus de importanță, astfel în urma măsurilor luate de conducerea uzinei încă în aprilie 1971 s-a creat atelierul de execuție a utilajelor pentru autoutilare, dotat cu instalațiile și oameni necesari.

Pe lîngă cele necesare pentru producția propriu-zisă, atelierul specializat pentru autoutilări mai este prevăzut și cu o grupă de proiectare care se ocupă în mod deosebit de proiectarea și pregătirea producției, folosind în primul rînd rezervele interne ale acesteia, de cercetarea și eventual adaptarea proiectelor concepute în alte uzine sau instituții specializate, de efectuarea unui schimb de informații și documentație în acest domeniu.

În anul 1971 a apărut în planul uzinei, pentru prima dată poziția „producția de utilaje prin autoutilare" care se ridică la 2,2 milioane lei.

Trebuie să subliniem că în primul semestru al acestui an în cabinetul tehnic al uzinei au fost înregistrate 23 de propuneri de inovații.

Dintre acestea, un număr de 13 au fost aplicate în producție, contribuind astfel la creșterea productivității, economisirea materialelor, sporirea calității produselor.

Valoarea economiilor postcalculate obținute în prima jumătate a anului, urmare a aplicării inovațiilor și raționalizărilor, se ridică la aproape 400 mii lei. Printre acestea cea mai importantă inovație aplicată este: dispozitiv de ștemuit plăcuțe de uzură la corpul cutiei de unsoare a boghiului pentru R.D.G. cu o eficiență economică anuală de lei 207 mii.

De remarcat faptul că Uzina mecanică Nicolina Iași cu toate că nu are în noul profil boghiuri pentru vagoane, totuși ținînd seama de cerințele la export a diferitelor tipuri de vagoane, a fabricat și mai fabrică și în acest an diverse tipuri, astfel:

— Boghiuri pentru vagoane tip gondolă ce se fabrică și în prezent.

— boghiuri pentru vagoane Cuba fabricate în anii precedenți.

In anul acesta se fabrică boghiuri pentru Republica Democrată Germană, în colaborare cu Uzina de vagoane Arad.

Uzina Mecanică Nicolina Iași a asimilat și fabricat o serie de utilaje specifice unităților din construcții și lucrărilor rutiere ca:

— centrala de beton de 30.000 m.c. anual,

— centrala de beton de 60.000 m.c. anual,

— centrala mobilă de beton de 10—15.000 m.c. anual.

Aceste utilaje se fabrică în prezent și sînt folosite cu succes de întreprinderile de construcții.

— instalația transportabilă pentru preparat mixturi asfaltice cu o capacitate de 35—40 t/h are o mare utilizare pe șantierele de construcții de drumuri, datorită productivității sporite, cît și a calității superioare a mixturilor asfaltice

— turbofreză pentru zăpadă

— screpere tractate de 3 m și 8 m.

— încărcător cu cupă de 0,8 m.c. și 1,6 m.c. montat pe tractor S 651 etc

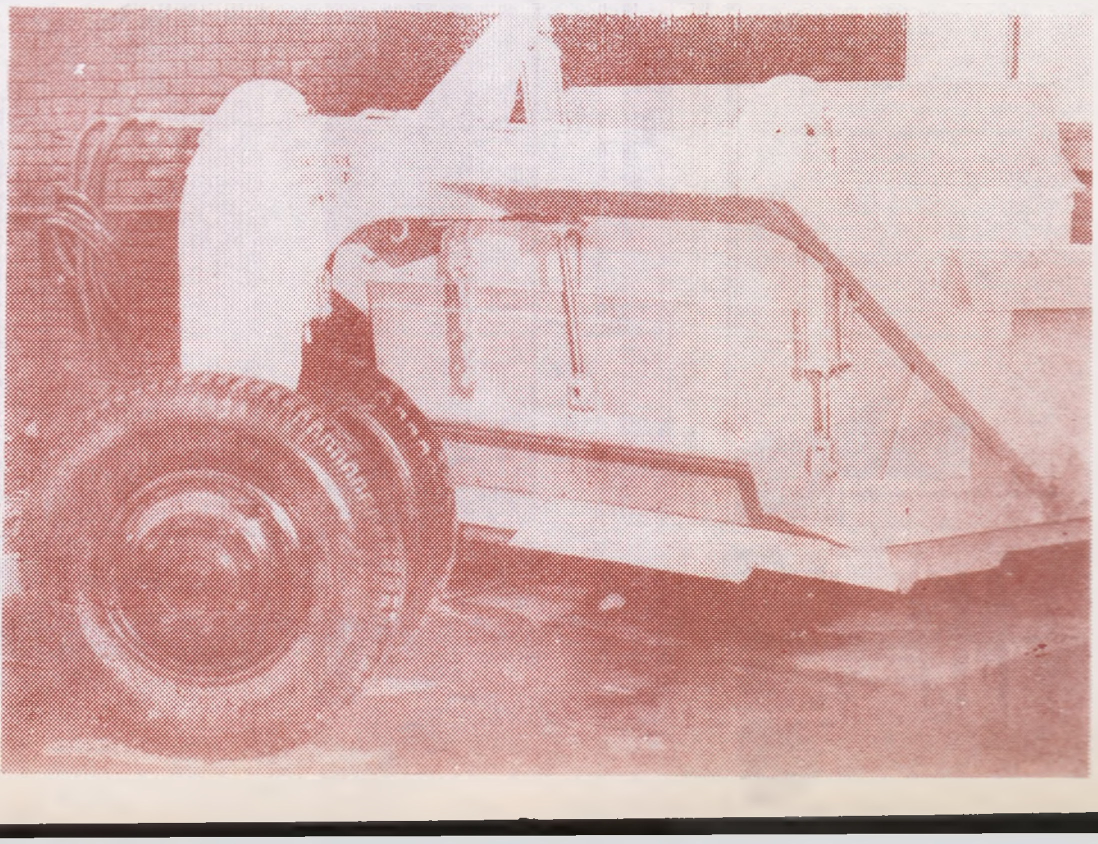

UZINA • TEROM • TEROM • TEROM • TEROM •

UFS

DE FIBRE SINTETICE

IAȘI • TEROM

TEROMUL, produs al Uzinei de fibre sintetice Iași și-a făcut apariția în anul 1969. In viitorii ani se vor marca creșteri de capacitate față de ceea ce există în momentul de față.

UFS-ul poate să producă o gamă foarte largă de articole în funcție de cerințele beneficiarilor, corelate cu posibilitățile tehnice ale utilajelor.

Colectivul uzinei a reușit să asimileze noi sortimente de fibră, cum este fibra lucioasă și fibra colorată în masă.

Un alt produs asimilat de uzină, polietilentaraftalatul, pentru folii care reprezintă un produs mult mai solicitat în industria electronică.

Uzina de fibre sintetice Iași, obiectiv industrial al industriei chimice realizat în ultimii ani, prezintă în perspectivă o dezvoltare apreciabilă.

Dezvoltarea acestei industrii se datorește creșterii consumului pe cap de locuitor a materialelor folosite pentru confecții. Fibrele poliesterice sînt cele mai noi fibre care, datorită proprietăților lor, s-au dezvoltat rapid pe scară industrială în întreaga lume.

Fibra românească TEROM obținută la Uzina de fibre sintetice Iași se comportă la nivelul celor mai bune fibre poliesterice din lume, avînd o bună rezistență și o afinitate tinctorială deosebită.

Țesăturile din TEROM sînt ușoare, au un tușeu plăcut, se comportă bine la spălare și se usucă rapid.

Datorită faptului că au o bună rezistență la șifonare, țesăturile din fibră poliesterică TEROM nu necesită decît rareori a fi călcat, fiind în felul acesta îmbrăcămintea ideală pentru sport în vacanță.

În amestec cu fibrele naturale produsele obținute sînt neșifonabile.

Din fibra TEROM se pot prdouce nu numai țesături ușoare, ci și stofe grele, vopsite într-o gamă variată de culori. Fibra poliesterică TEROM este rezistentă la acțiunea acizilor, bazelor, agenților oxidanți și reductori.

Solvenții organici, produsele petroliere nu acționează asupra confecțiilor din TEROM, deci se pot curăța chimic, fără a influența negativ calitatea acestora.

Datorită calității superioare pe care o are fibra poliesterică TEROM, recunoscută atît în țară cît și în străinătate, ea a început să fie intens solicitată.

Calitățile fibrei poliesterice TEROM au satisfăcut cele mai exigente cerințe impuse de consumatorii interni, iar în afara țării s-a dovedit a fi competitivă cu cele mai renumite mărci străine cunoscute pînă acum.

Fibra TEROM se expediază în prezent la toate fabricile M.I.U. din țară cît și la unitățile similare de peste hotare.

Fibra poliesterică TEROM și-a făcut intrarea pe piața internă și externă datorită calității ei și, deși „tînără", a reușit să se impună alături de cele mai renumite fibre din lume. Producerea în continuare a acestor fibre, precum și dezvoltarea uzinei vor fi cunoscute și mai mult atît în țară cît și peste hotare, demonstrînd astfel nivelul tehnic, potențialul economic al țării și calitatea produselor românești.

Uzina metalurgică

Iași

Dacă în anul 1966 produsele Uzinei Metalungice Iași se livrau în numai două țări, astăzi sînt exportate în peste 24 de țări din Europa, Asia, Africa și America Latină.

Calitatea acestor produse, caracteristicile tehnice deosebite, modul de prezentare și livrare a condus la primirea unor numeroase comenzi din partea unor beneficiari interni cît și a numeroase firme din străinătate.

Faptul că în cursul anului 1970 și în sem. I/1971 nu s-a primit nici o reclamație de calitate de la beneficiarii interni sau de la export a sporit încrederea în produsele uzinei și competitivitatea acestora pe piața mondială.

După 7 ani de la intrarea în funcțiune, Uzina Metalurgică Iași

Produce și livrează:

1. Țevi pentru instalații de apă, gaz abur cu filet și mufă sau fără filet, negre sau zincate, cu diametrul de 3/8 inci pînă la 4 inci ;

Țevi se livrează în următoarele lungimi :

— lungimi normale de fabricație
a) pentru țevi negre (nezincate) 4—8 m.
b) pentru țevi zincate 4—7 m.

— lungimi aproximative, cuprinse în limitele lungimilor normale ;

— lungimi fixe 4—7 m.

— lungimi multiple ale lungimilor fixe, numai pentru țevi cu capete netede, cuprinse în limitele lungimilor normale.

2. Țevi pentru construcții de precizie obișnuită laminate la cald sau la rece cu diametrul de 10—114 mm — cu grosimea de 1—4,5 mm.

— Țevi pentru construcții de precizie înaltă, trase la rece cu diametrul de 8—60 mm grosime de perete de 1—3 mm.

— Țevi profilate pătrate, pătrate cu jgheab, dreptunghiulare, dreptunghiulare cu jgheab și ovale cu perimetrul secțiunii de 80—220 mm grosimea de perete de 1—2,5 mm.

La recepția în uzină, ținînd cont de categoria de execuție și de cererea beneficiarului, se execută următoarele verificări și încercări :

— verificarea aspectului, dimensiunilor și rectilinității ;
— verificarea masei ;
— încercarea la tracțiune ;
— încercarea la aplatizare, îndoire, răsfrîngere și îndreptare ;
— analiza chimică ;
— încercarea la presiunea hidraulică ;
— încercarea la duritate ;
— verificarea macrostructurii.

3. Tuburi de protecție pentru conductori electrici tip PEL 9—48 (pantzer).

4. Profile deschise formate la rece din bandă de oțel cu lățimea desfășurată de 30—500 mm grosimea de perete de 1—5 mm cu utilizări diverse.

— Profil cornier cu aripi egale și neegale, profile U, profile Z, profil Omega, profil T, profil V, profile cu aripi întărite.

5. Profile speciale diverse.

Produsele se livrează și la export conform cererilor beneficiarilor după norme și standarde (STAS-uri) norme germane (DIN, TGL) sovietice (GOST) engleze (BS) etc.

Exportă în 24 de țări din:

EUROPA
ASIA
AFRICA
AMERICA-LATINĂ

TRUSTUL DE IZOLATII LUCRARI INDUSTRIALE

SANTIERUL 304 IASI

INTERVIU CU TOV. ING. BAROIU GHEORGHE
șeful șantierului 304 Izolații – Iași

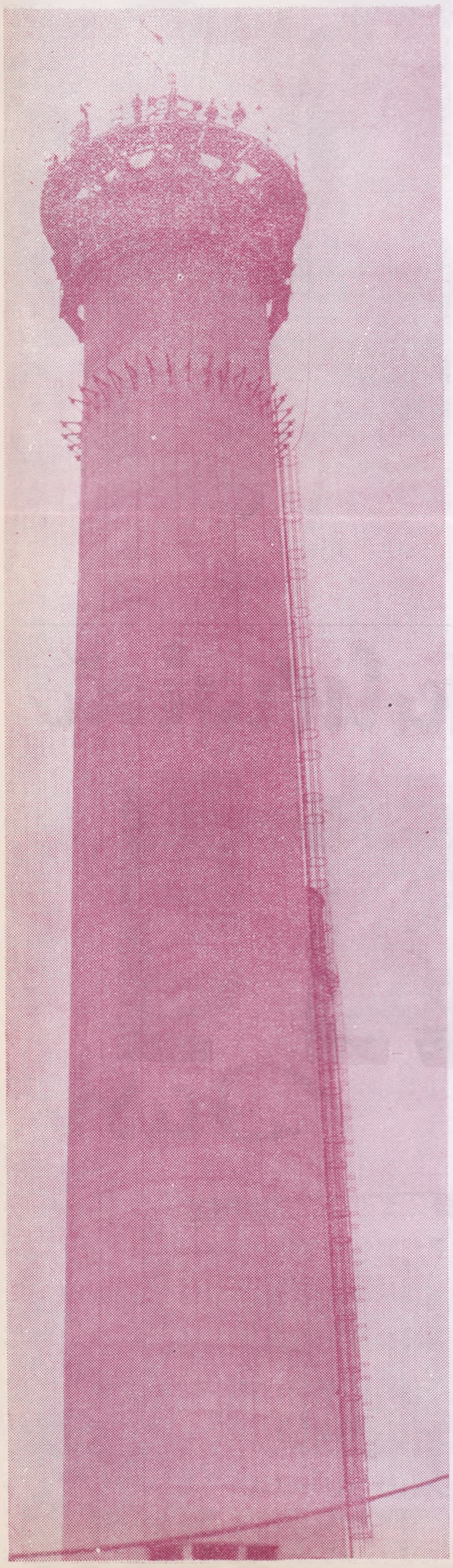

Orice construcție nouă înseamnă din toate punctele de vedere o izbîndă pe care poeții și pictorii o cîntă de la distanță, iar beneficiarii o apreciază privită dinăuntru în afară. Prea puțini dintre noi își dau seama însă de partea nevăzută a blocului de locuințe, a edificiului de instituție sau a halei de uzină, adică de acel complicat organism ascuns în pămînt, în beton și în ziduri. Fără această rețea care asigură fie soliditatea construcției, fie bunele servicii, adică racordarea și branșarea la civilizație, edificiul ar fi ceva mort.

In marea familie a specialităților din construcții există o specialitate numită *izolații*, adică acea care execută o treabă inversă instalațiilor. O asemenea specialitate are cuvînt hotărîtor mai ales în materie de lucrări industriale, unde mediul și trepidațiile impun condiții speciale. Cu toate acestea, ea rămîne aproape totdeauna în anonimat, munca respectivă nefiind la vedere.

Invingînd recunoscuta modestie a constructorilor în general, facem cunoștință astăzi cu un asemenea șantier de izolații.

1. In ce constă profilul unității dvs. și pe ce rază de acțiune își desfășoară activitatea ?

— Șantierul 304 Izolații Iași ce aparține Trustului de izolații pentru lucrările industriale București a luat ființă cu reședința în orașul Iași în anul 1965 datorită creșterii volumului de lucrări speciale din construcții, a crescut cu o pondere însemnată an de an de la înființare și pînă în prezent. Sarcinile specifice în executarea șantierului 304 Iași sînt de izolații anticorozive, glisări și căptușiri coșuri de fum, izolații frigorifice, izolații termohidrofuge, precum și izolații termice la instalații tehnologice, ce au crescut progresiv, astfel de la 100% în 1965 s-a ajuns la 280% în anul 1970 și de 9% mai mare în anul 1971.

Șantierul nostru își desfășoară activitatea în 8 județe din Moldova, colaborînd cu 2 trusturi de construcții industriale și cu un trust de instalații montaje.

2. Vă rugăm să ne indicați cîteva date referitoare la realizările șantierului dvs.

Ținînd cont de profilul unității noastre voi prezenta cîteva realizări obținute la principalii indicatori sintetici în cincinalul 1966—1970 astfel ;

— productivitatea muncii pe salariat față de anul 1966 a crescut în anul 1970 cu 58%.

In perioada anului 1966—1970 inginerii, muncitorii și tehnicienii au depus eforturi pentru a pune în funcțiune în termenele planificate peste 70 obiecte dintre care înainte de termen :

— Țesătoria de mătase „Victoria" Iași cu 60 zile înainte,

— Tuburi premo Roman, 60 zile înainte

— Avicola Bacău 272 zile înainte

— Frigorifer Bacău 30 zile înainte

— Tricotaje Suceava 97 zile înainte, etc.

In sem. I al anului 1971 rezultatele colectivului șantierului nostru se concentrează în realizarea producției globale cu 100,2%, productivitatea muncii 115%, reducerea prețului de cost raportată la mia de lei producție sarcina planificată a fost de 865 lei ; s-a realizat 765 lei, realizînd un beneficiu net de 5.421 mii lei, din care peste sarcina planificată 2.306 mii lei.

In scopul obținerii unor rezultate cît mai bune s-a ținut cont de principiul cointeresării materiale, unitatea noastră aplicînd sistenul de plată în acord global pe bază în realizarea producției ceea ce a condus indirect la realizarea unor indicatori superiori față de vechiul sistem de normare aplicat în sectorul construcții montaj.

Rezultatele aplicării acordului global ca formă rațională de salarizare se caracterizează prin creșterea substanțială a productivității muncii. scurtarea termenului de punere în funcțiune și creșterea cîștigului mediu pe cap de salariat.

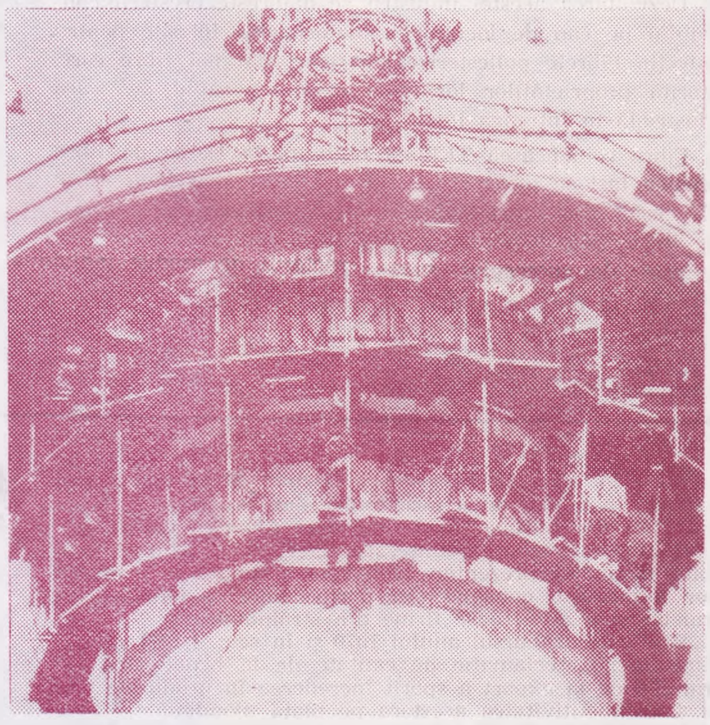

„CARIERA" OPEREI LITERARE

Problema complexă și spinoasă a succesului unei opere literare vizează sociologia literaturii și estetica, critică și istoria literară; chestiunea privește, în măsură egală difuzarea cărții; în sfîrșit, politica culturii e chemată să promoveze și să sprijine acele cărți care răspîndesc, cu forță artistică, idealurile de viață ale societății contemporane, construirea socialismului în România.

Din păcate termenul de „carieră" a operei literare, termen întrebuințat îndeobște în literatura comparată, e echivoc. Cuvîntul e folosit prin analogie cu cariera unui individ, denumind ascensiunea, succesului de amploare și durată de care se bucură o scriere literară. Aprecierea operei literare e legată în mod direct, de valoarea ei estetică și ideologică, dar și de o pluralitate de factori extraestetici care interesează sociologia literaturii. E o observație curentă aceea că, aidoma oamenilor, cărțile își au, și ele, soarta lor. **Habent sua fata libelli** spuneau încă cei vechi. Fatalitatea, destinului, hazardul sînt însă înlocuite, în cazul carierei pe care o face opera literară, cu o coeziune între o pluralitate de factori, un nex-cauzal riguros. O privire atentă asupra a ceea ce se numește viața cărților învederează împrejurarea că o operă literară își datorează gloria sau uitarea, reputația sau anonimatul unor cauze care sînt departe de a fi accidentale, întîmplătoare. Dimpotrivă există o legitate a succesului în literatură. Din păcate sau, mai bine zis, din fericire, o astfel de legitate se poate stabili, de fiecare dată, doar aposteriori și nu apriori. Altiminteri ar însemna că, presupunîndu-se că scriitorul e talentat, să se poată crea capodopere pe bandă rulantă. Există apoi un succes real de amploare și durată și unul artificial efemer, creat cu ajutorul unei zgomotoase campanii publicitare ; cum se va vedea deosebirea între aceste două aspecte ale succesului, succesul real și succesul aparent, nu e întotdeauna lesnicios de făcut.

Cariera unei cărți este întotdeauna în relație directă cu cariera scriitorului Un nume cunoscut este, deobicei, o garanție asupra valorii operei. O garanție nu e însă absolută, se poate, prea bine, ca o scriere de debut să se bucure de o carieră fericită, după cum scriitorului matur, rutinat, cu experiență, ajunge să i secătuiască treptat capacitățile creatoare, să se mineze pe sine însuși. Dincolo de necunoscutul și inefabilul actului de creație artistică, sociologia literaturii, considerată ca o sociologie a cunoașterii, poate reține cîteva trăsături care subliniază valoarea actului de creație artistică și produsul acestui act, opera literară... Să accentuăm, întîi esența socială, a actului creație artistică și a operei literare în egală măsură.. Prin opera sa scriitorul zilelor noastre, ca de altminteri scriitorul înaintat, progresist, de totdeauna, este un înainte mergător, un mesager și un interpret al gustului, al năzuințelor și al dorințelor publicului, dialog care se desfășoară chiar în timpul scrierii operei. Publicul își manifestă, în mod virtual, prezența, în actul creației artistic. Un scriitor vehiculează o pluralitate de idei, de sentimente, de credințe și opinii al căror țel e ca să găsească ecou și aprobare în conștiința publicului. Iată, pentru a da un singur exemplu, succesul romanului lui Marin Preda *Moromeții*.. Cartea venea să răstoarne o prejudecată instaurată în literatura noastră datorită unui succes de prestigiu anterior, romanul lui Liviu Rebreanu Ion. Fără ca să nege valabilitatea viziunii artistice asupra țărănimii a lui Rebreanu, Marin Preda propune în Moromeții o altă perspectivă, nu mai puțin verosimilă și mai contemporană asupra satului românesc. Tocmai noutatea acestei viziuni a captat și a tras asentimentul publicului. Scriitorul s-a dovedit astfel un înainte mergător. Uneori dorința scriitorului de a fi tocmai expresia năzuințelor publicului e programatică. Așa sînt, de pildă, nu puține din poeziile lui Octavian Goga sau aceste atît de frumoase și inspirate versuri ale lui G. Coșbuc : „Sînt suflet din sufletul neamului meu. Și-i cînt bucuria și-amarul". Imaginea poetului, a scriitorului cetățean, de la Eschil la Dante, de la Victor Hugo la V. Alecsandri o întîlnim în toate literaturile lumii ; ea atestă influența profundă statornică și de durată pe care o exercită conștiințaa colectivității asupra conștiinței scriitorului.

Opera literară, cartea elaborată în condițiile unei astfel de influențe nu poate fi însă prin atît doar, o operă reușită. Ea trebuie să-și ateste, într-o hotărîtoare măsură, calitățile ei estetice, noutatea și originalitatea. Mai ales în ultimii ani s-au putut observa, în literatura noastră, cîteva exemple răzlețe a unor tendințe greșite, apărute însă din dorința legitimă de a crea opere literare viabile și interesante, pînă la a fi cu totul ieșite din comun ; ceea ce era eronat era ideea că originalitatea s-ar putea obține vehiculînd idei și forme estetice împrumutate de aiurea. Goana după false modele ignora necesitatea unei ispirații care să aparțină dezvoltării interne a propriei noastre literaturi naționale. Pentru ca un model să fie cu adevărat viabil el trebuie integrat, în mod organic, în propria experiență artistică a scriitorului, în climatul și în conștiința de sine a literaturii române contemporane. In sfîrșit el trebuie recepționat favorabil de către public.

Ultima din condițiile adineaori amintite ne interesează mai îndeaproape. Este evident că de îndată ce textul unei opere literare ajunge. la tipografie și se transformă în carte, își estompează caracterul de produs individual și își accentuează trăsătura de factor de comunicare între scriitor și public, căruia i se solicită înțelegerea și adeziunea. Autorul nu scrie o carte pentru el însuși ; o scrie pentru public, pentru ceea ce el speră să fie marele public. Cartea devine un mijloc de comunicare al unui conținut de idei care tinde să fie un bun comun al scriitorului și al cititorilor și nu o mostră de gîndire bizară și singulară a celui dintîi. Cartea năzuiește deci să conțină ceea ce îndeobște se cheamă un *mesaj*. Scriitorul trebuie deci să tindă, și aceasta se întîmplă în marea majoritate a cazurilor, ca opera să se adreseze unui public larg. „Noi vrem ca arta și literatura să fie pusă în slujba poporului să se scrie și să se creeze pentru clasa muncitoare, pentru țărănime, pentru intelectualitate, pentru toți oamenii muncii", spunea tov. Nicolae Ceaușescu în Expunerea la consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural educative din 9 iulie 1971. Publicul numeros căruia i se adresează o operă literară. scrisă, în astfel de condiții, asigură acestei opere o răspîndire considerabilă și contribuie astfel, în mod eficient, la cariera operei literare.

Atenția pe care o acordă literatura noastră contemporană accesibilității mesajului, audiența pe care o solicită marelui public, nu trebuie să transforme acest public într-un soi de fetiș. Nu există, de fapt, un singur public, ci o pluralitate de straturi ale publicului. Gusturile și pretențiile fiecăruia sînt multiple, multiplicitate care nu exclude însă o anumită convergență. Scriitorul nu se conduce apoi, în activitatea sa, în mod exclusiv, după criteriul satisfacerii, oricum, și prin ori și ce mijloace a gusturilor publicului. A accepta această alternativă ar însemna abandonarea acțiunii eficiente de educație estetică și ideologică pe care o urmărește opera literară : ar însemna, pe de altă parte, ca întîmplarea și uneori chiar capriciile publicului să determine soarta acelui înalt produs spiritual care năzuiește să fie opera literară. Valoarea operei literare nu se formează deci doar în funcție de gustul publicului, ci ea este afirmată în prealabil, de criterii axiologice determinate de estetică și ideologie. Această valoare este însă recunoscută doar prin confruntarea ei cu publicul. Trebuie să se țină seama însă că aprecierea unor opere literare solicită uneori un grad elevat de educație estetică. Accesibilitatea nu în-
altă parte literatura noastră
seamnă vulgarizare. Pe de
contemporană, cum a arătat tov. Nicolae Ceaușescu, presupune „o diversitate de stiluri și forme în creația literar-artistică". De aceea se și întîmplă uneori ca inovația în opera literară, bineînțeles, ne referim la aceea inovație care vizează conținutul, nu o inovație de natură formală, să se izbească de rezistența unui public cu opinii și gusturi estetice înțepenite, cu straturi ale publicului care țin anevoie pasul, sau chiar de loc, cu progresul general al literaturii. Există și în aprecierea operei literare, ca pretindeni, tendințe conservatoare. A te înclina lor înseamnă, pentru a da un exemplu a scrie poezie ca pe vremea lui Ienăchiță Văcărescu sau a opri dezvoltarea prozei contemporane la limitele unui realism așa cum era înțeles acest curent literar în secolul trecut. Este evident că opera literară contemporană nu își poate face drum, în conștiința publicului larg, decît tocmai luptînd împotriva acestor tendințe.

Un rol important, în direcția promovării operei literare valoroase, a carierei acestei opere, îi revine criticii literare. Nu vom stărui, aici și acum, asupra importantelor sarcini educative, estetice și ideologice, care îi revin criticii literare.

Bineînțeles, în aprecierea valorică a operei literare critica literară condusă de criterii determinate de concepția marxistă despre lume și viață. Primul stadiu al promovării, prin intermediul criticii, a operei literare este publicitatea. Criticul literar, ne-o spunea încă Saint-Beuve, și el un cititor, un cititor mai avizat și mai priceput decît ceilalți. Din noianul de scrieri, care se înmulțesc pe zi ce trece, el alege cărțile cele mai valoroase, pe care le propune atenției publicului. Critica literară îndeplinește astfel, în cariera operei literare. un rol de selecție ea stabilește o ierarhie, o scară de valori pe treptele căreia așează operele literare. Bineînțeles, aprecierile (și nu verdictele criticii) nu sînt infailibile ; nu odată s-a întîmplat ca opere de excepție, scrieri valoroase, să fie depreciate și minimalizate de către critică ; îndeobște însă trebuie să recunoaștem că oricît de criticabile și de aproximative ar fi treptele valorice stabilite ele coresound, în linii mari, realității. Din obligația morală pe care a contractat-o critica literară față de public, aceea de a propune o scară de valori, izvorăsc și obligațiile criticii literare, onestitatea ei profesională. O carte slabă nu poate fi impusă datorită bunelor oficii a cronicii de serviciu. Lauda unei cărți mediocre, lansarea zgomotoasă a scrierilor puțintele nu ajută carierei operei literare ; o carte lansată astfel stîrnește neîncrederea, dezamăgirea publicului și sfîrșește sub mantia anonimatului și a uitării.

Recent au început să se dezvolte formele mai complexe în aprecierea carierei operei literare. Un indiciu în această direcție, sînt sondajele, anchetele sociologice privind gustul publicului, preferințele sale. Tehnica sondajului, complexitatea problemelor pe care le ridică eșantionul anchetat evidențiază aproximația la care se ajunge în o astfel de anchetă. A neglija o anchetă sociologică în domeniul cărții dovedește o mentalitate conservatoare, rezultatele anchetei drept criteriul cel mai sigur al gustului public învederează naivitate. Unele răspunsuri, la amintitele anchete sînt comune, altele pot fi suspectate de lipsă de sinceritate de un snobism intelectual incipient ; media răspunsurilor poate însă interesa concluziile anchetei. Se obține astfel un indiciu al preferințelor pe piața cărții, indiciu labil și aproximativ a ceea ce am numit cariera operei literare.

TRAIAN LIVIU BIRAESCU

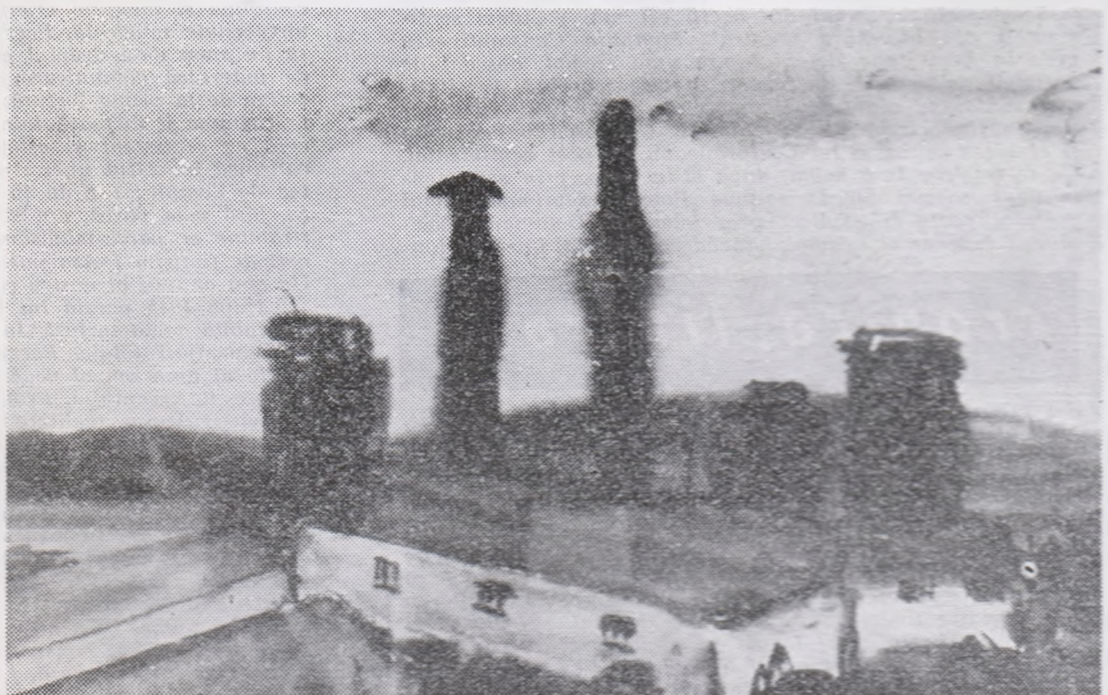

MIHAI CĂMĂRUȚ : „Peisaj industrial"

omagiu

De ce-i frumoasă țara mea și-i cintec,
De ce-o străbat piraile de soare,
De ce strămoșii stau la temelie,
De ce e glasul lor privighetoare ?

De ce răsună cornul clar in munți,
De ce coboară luna in oglinzi,
De ce e ramul aplecat de rod,
De ce cimpia-n suflet o cuprinzi ?

De ce sintem stejari fără de moarte,
Care pășind, cu cerul se îngînă,
De ce albastrul de la Voroneț
Din veac a fost sortit ca să rămînă ?

De ce clădim o patrie comună,
Uniți in cuget drept și in simțire,
De ce răsare griul luminind,
De ce sintem plămadă de iubire ?

De ce urcăm lăsind in urmă piscuri
Durind cetăți acestei generații,
De ce ni-i inima ca Miorița,
De ce-i Coloana infinită-n spații ?

O mie de-ntrebări și un răspuns :
Partidul ne-a dat nouă măreția,
Cuvintul lui e comunist stindard,
El sintem noi și el e România.

AUREL BUTNARU

cintec in doi

Uimiți rămin și se impart in toate,
sint unul altuia oglindă
in intuneric, ca o vorbă stinsă,
cu-atitea brațe stau să se cuprindă.

Și n-ar rosti ce suferă-n văzduh
de moartea i-ar atinge-n somn și iată
parcă-s goniți de steaua lor, de-aceeași stea,
săgeată-n trupul lor, inveninată.

Oricit ar fi, nemăsurați se știu,
vor lua ce risipește celălalt, apoi
străini și cu imbelșugate miini
își vor da fără milă nopțile-napoi.

in aur gindul

Acolo unde-ajungem cerul e-același
ca roadele, -ntiile, — ce noaptea se coc
să fim noi inșine in spațiul dinlăuntrul,
pădure incinsă și pasăre de foc

Ne știm legați, tot una cu pămintul
de ziua ce arde-n oameni ca vulcanii
și cind chemați ne ridicăm mai sus
ca vintu-și poartă viața, in noi, anii.

Din cintec ne-am născut, ne-ntoarcem in el,
Și-atinși de vara in plină sărbătoare,
slăvim in aur gindul, fapta in granit
și dincolo de noi ne-ntregim fiecare.

Ce-am dobindit se face zbor albastru,
de-obrajii țării ne-atingem ca de-o mamă
și-apoi intorși cu mierea strinsă in gură
dăm timpului de-acum inflăcărată vamă.

OVID CALEDONIU

luminează, mamă

Luminează, mamă, cortul diminetii
să intrăm intr-insul ca-ntr-un sanctuar
nu vezi, anotimpul prin suflarea noastră
trece, de-nverzește cimpu-n ianuar

Ne strecoară mama vocea ei in singe
să-nvățăm refuzul de-a cădea in somn
mai avem și ape cu lumini divine
unde-ngenunchiase calul unui domn

ce și-a pus pecetea pe iubirea noastră
de-o zidim in lucruri pe-acest timp senin
să ne fie țara pasăre măiastră
cumpăna de zodii la care mă-nchin.

NICOLAE STANCIU

SINCERITATE ŞI ADEVĂR ÎN PROZĂ

Faptul că, periodic, reluăm discutarea anumitor probleme, încercăm o clarificare şi o re-aşezare a lor pe baze mai sigure, reflectă o caracteristică esenţială a literaturii moderne: preocuparea de a medita asupra posibilităţilor şi semnificaţiilor actului de creaţie, de a căuta o justificare şi, implicit, o finalitate a activităţii literare. Clasicii îşi întovărăşeau scrierile cu prefeţe lămuritoare, publicau tratate dogmatice, raportau operele la nişte canoane prestabilite „modernii" preferă interogaţia fecundă, dezbaterea deschisă, liberă (ceea ce nu înseamnă lipsă de fermitate în susţinerea unei poziţii), maniera eseistică, ce s-au *insinuat* adesea în opera propriu-zisă, care a devenit astfel o modalitate de a discuta din „din interior" despre „ce scriem" şi „cum scriem". Un scriitor care, în veacul nostru, evită să-şi pună aceste întrebări, se exclude, fatalmente, din rîndurile creatorilor autentici.

Am încercat să reliefez, cu alt prilej, interesul pe care îl prezintă cercetarea lui Dinu Pillat privind punctele de vedere ale prozatorilor români asupra romanului (*Dilemele de creaţie ale romanului în conştiinţa noastră estetică dintre cele două războaie*). Regăsim aici, sintetizate şi sistematizate, o seamă din chestiunile care ne preocupă şi astăzi: raportul dintre originalitate şi imitaţie, opoziţia obiectiv-subiectiv, deschiderea către social, ca să nu mai vorbim de problemele de construcţie şi de tehnică ale romanului. E limpede că perioada de maximă înflorire şi de reală „sincronizare" a romanului românesc are specifică şi o excepţională efervescenţă teoretică, semn de maturitate şi de seriozitate. Iar din multitudinea şi diversitatea opiniilor exprimate, se desprinde o constantă ce luminează în chipul cel mai favorabil profilul moral şi artistic al romancierului român: nevoia de sinceritate, de autenticitate, cult al adevărului, fie că era vorba de adevărul social (Rebreanu, Camil Petrescu) sau adevărul psihologic (Sebastian, Holban, iarăşi Camil Petrescu ş.a.) Cînd Pompiliu Constantinescu definea romanul drept „geometrie în spaţiu a sufletului omenesc", el remarca totodată că romanul românesc „este prin excelenţă social", sesizînd însă o evoluţie de la descriptivismul naiv şi de la copierea cuminte şi corectă a realităţii către zonele înalte ale adevărului general-uman. La fel, Camil Petrescu constata dispariţia treptată a realismului precar, a sentimentalismului dulceag şi a idilicului duios în faţa afirmării unui realism de substanţă, fondat pe autenticitatea experienţelor individuale şi pe exprimarea complexităţii vieţii citadine moderne

Nu e mai puţin adevărat că deplasarea accentului pe existenţa individului, voga experienţelor (cîteodată provocate sau mimate), proliferarea romanelor-confesiune au dat naştere unei mode care a primit numaidecît nu numai un nume ci şi o replică deschisă. Iată-l pe Geo Bogza definind, cu vehemenţa polemică ce-i este proprie, *narcismul* (într-un interviu din „Vremea", nr. 335, 1934): „Există o vîrstă cînd toţi scriitorii tineri fac ceea ce s-ar putea numai operă de *narcism*. Ei urmăresc înăuntrul lor cele mai subtile adieri de ape, îşi analizează atent fiecare gest şi spiritul lor îi reflectă la infinit pe înşişi ca două oglinzi puse faţă în faţă. Pînă cînd vine o vreme în care îşi dau seama cît e de inutilă şi de stearpă această operaţie. Atunci se chircesc, se pipernicesc, se află în dezordine şi în panica". Sau pe Anton Holban delimitîndu-se de veleităţile speculative, gratuite şi pretenţioase, ale unor colegi de generaţie: „Există în *Contrapunct*, admirabilul roman al lui Aldous Huxley, un personaj, Philip Quarles, un intelectual care, văzînd că un cîine este strivit de un autoturism, în loc să se impresioneze, nu găseşte cu cale decît să emită o teorie. Aceasta aş găsi de reproşat tinerei generaţii. Că teoretizează-deseori foarte inteligent de-altminteri diferitele aspecte ale vieţii" (dintr-un interviu apărut în *Reporter*, 1934) Aş semnala şi un remarcabil articol al lui Petru Comarnescu, urmărind denunţarea unor *Confuzii despre luciditate* (în *Vremea*, nr. 329, 1934). Criticul făcea distincţia între spiritul raţional şi spiritul lucid: primul caracterizează omul în permanenţă conştient, cultivînd spiritul critic, dorind să cunoască mai mult, „pentru a se desăvîrşi, pentru a se construi pe sine şi lumea sa", legînd gîndul de faptă, fiind deci om de acţiune şi de creaţie; luciditatea (aşa cum o înţelegeau unii) devenise o stare intermediară trădînd tocmai o imensă confuzie, servind drept scuză pasivităţii şi comodităţii, reflectînd tristeţea şi deruta celor care, „nemaicrezînd în puterile umane de a îmbunătăţi realitatea şi nici în idei ca norme de comparare şi fericire" se complac în ipostaza de victime, oferind drept argument al „superficialităţii" lor, acceptarea „lucidă" a situaţiei lor de victime. Petru Comarnescu recunoaşte adevărata luciditate celor care o trăiesc autentic, precum Malraux sau Celine, refuzînd luciditatea fără risc a „leneşilor, a orientalilor a băieţilor cuminţi care vorbesc despre luciditate la Fundaţie şi despre generaţie la vreo Uniune de cucoane...." Toate cele trei intervenţii pe care le-am amintit mai sus, sînt, în esenţă, o pledoarie pentru sinceritate, pentru trăiri netrucate, elogiind ceea ce noi numim astăzi spirit de răspundere şi implicare în real.

Am semnalat aceste cîteva opinii tocmai pentru că ele se ridică deasupra unor situaţii de conjunctură, reprezentînd termenii unei dezbateri oricînd posibile Evoluţia romanului românesc din ultimele două decenii confirmă acest lucru dacă noţiunile de *proză şi de realism* au fost, practic, de neseparat în tot acest răstimp, evoluţia e vizibilă nu numai în planul creaţiei propriu-zise, ci şi în acela al fundamentării teoretice. Eliberat de obsesia „metodei unice", romanul tinde către regăsirea acelui „realism fundamental" de care vorbea odinioară G. Călinescu. Un realism care începe să nu mai fie înţeles îngust, ca o metodă (nu metoda conferă originalite unui roman, spune tot G. Călinescu, pentru simplul motiv că metoda nu ajută cu nimic pe cei care nu *văd* realitatea), ci ca o „*atitudine generală, o mentalitate creatoare*" (formula aparţine criticului C. Stănescu) sau ca o „*morală* a expresiei literare" (după opinia romancierului Petru Popescu). După cum se vede, odată acceptată ideea diversităţii modalităţilor artistice, pe primul plan trece problema poziţiei şi atitudinii romancierului, a eficacităţii „angajării" sale. După aceste criterii au fost semnalate sau recunoscute mai tîrziu cărţile „mari" ale anilor 50—60, si tot aceste criterii asigură o selecţie a romanelor destul de numeroase şi inegale din ultimii ani. S-a vorbit la noi de o resurecţie a romanului, fapt semnificativ din moment ce în alte literaturi, saturate de experimente, se insistă asupra crizei genului; criză cu manifestări paradoxale pentru că publicul, avid de romane, asigură un imens succes unor cărţi ca *Papillon sau Love story*, adică acelor scrieri care reuşesc, cu abilitate, să-i dea iluzia că se regăseşte în ele.. Iluzie de două ori periculoasă, deoarece ea poate determina pe un romancier să facă concesii, iar pe cititor să se lase cu uşurinţă înşelat. Aceleaşi efecte au romanele plat-„realiste", în care schema şi clişeul primează, acuzînd tocmai comoditatea autorului, sau incapacitatea sa de a „stăpîni" realitatea fără a o simplifica sau falsifica.. O astfel de literatură riscă să compromită înseşi noţiunile de „realism" şi „adevăr", de „curaj" şi „social", „sinceritate" şi „autenticitate"; or romanele cele mai bune din ultimii ani au determinat tocmai o „reabilitate" a acestor termeni, o regăsire a sensului lor adînc şi grav.

Privind astfel lucrările, e pueril să continuăm a ne întreba dacă romancierul de astăzi trebuie să scrie ca Balzac sau ca Faulkner, ca Tolstoi sau ca Celine, adică să reducem o problemă de atitudine la una de stil; adevăratul artist îşi alege singur modalitatea şi formula care i se par adecvate. După cum riscantă e cantonarea în vechile antinomii urban-rural, obiectiv-subiectiv, social-psihologic, în sensul impunerii dogmatice a superiorităţii uneia din categorii un roman psihologic poate fi tot atît de actual şi de profund uman ca unul de investigaţie socialistă (de altfel a devenit practic imposibil să faci roman psihologic „pur" aşa cum un roman social în care eroii au o viaţă interioară rudimentară e o aberaţie).. O literatură *angajată* şi *angajantă* presupune curaj şi luciditate activă, consecvenţă în abordarea unor teme majore, atitudine constructivă şi eficace. Scriind *despre* oameni şi *pentru* oameni, romancierul se obligă la o îndoită sinceritate: faţă de sine şi faţă de ceilalţi.

AL. CĂLINESCU

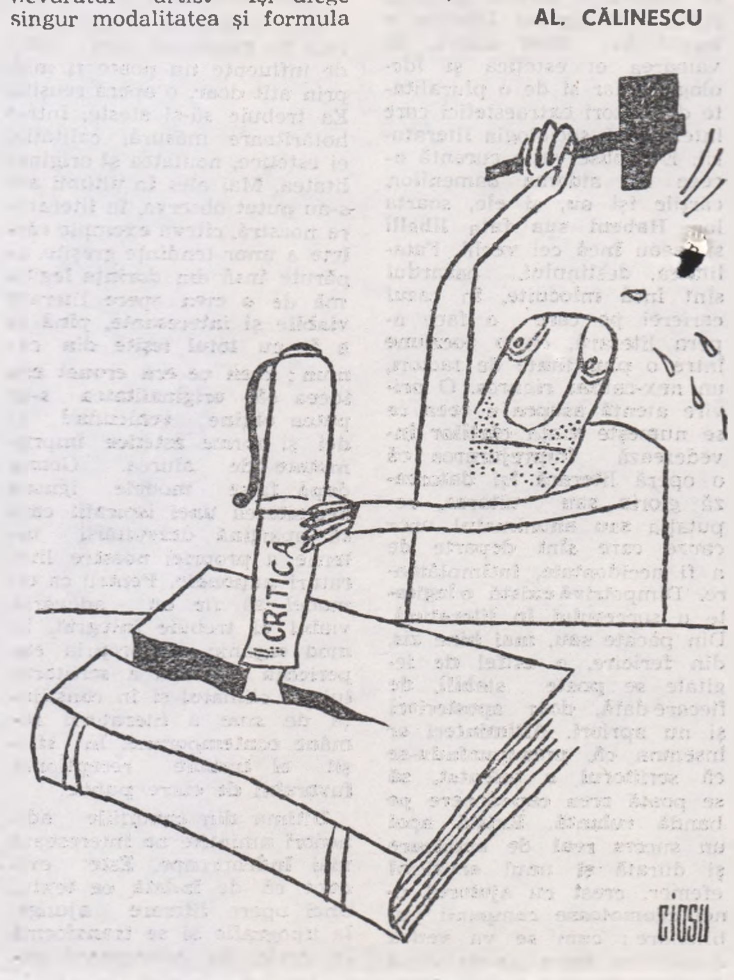

DEMOSTENE BOTEZ: SCRIERI—I, II

Editura „Minerva" deschide cu Scrieri *de Demostene Botez* (Poezii *I, 303 p., II, 376 p., Buc., 1971) binevenita şi utila serie de* ediţii de autor *care au menirea imediată de a introduce în circulaţie opera definitivă, în selecţie, a celor mai reprezentativi scriitori români moderni. Este o idee remarcabilă, de aplaudat, şi care, evident, răspunde numaidecît necesităţii valorificării integrale a literaturii unor scriitori de mare suprafaţă în istoria literară naţională. Ediţia de autor este, nici vorbă, şi o recunoaştere a valorii, semnificaţiei unei opere deja consacrată. Structura ediţiei este însă diferită de cele publicate pînă acum la* Fundaţii: *ea nu este însoţită de un studiu introductiv sau de o prefaţă semnată de critici sau istorici literari, ci propune o inovaţie: prezentarea şi analiza operei este făcută chiar de autor, Textul primeşte automat o înfăţişare de confesiune: datele biografice circulă pe acelaşi culoar cu judecăţile de valoare, iar lirismul, subiectivitatea reflecţiilor abundă. Explicaţia operei este şi explicaţia existenţei poetului. Metoda nu este de dispreţuit, căci ea propune o interpretare printr-o critică pur genetică, efectiv ridicată pe o impresie. Opera vorbeşte acum ideologia literară a scriitorului, iar sensurile ei fundamentale sînt schiţate impetuos şi cu o imperturbabilă linişte critică. Exagerările de apreciere sînt, fatal, de neocolit. Esenţial într-o asemenea ediţie este sinceritatea opţiunii valorice şi nicidecum indiferenţa sau abuzul de texte nesemnificative. Şi apoi, ceea ce nu trebuie uitat cînd vorbim despre o asemenea ediţie definitivă, este caracterul ei de sinteză, de panoramă: compunîndu-se, prin eliminare din întreaga operă a scriitorului reeditat, oricum şi ori de unde am privi spre structura ei, ea nu poate să refuze un principiu de ierhizare, de evoluţie estetică. Poezia de tinereţe a lui Eminescu nu se poate confunda cu postumele, iar povestirile din 1904 ale lui Mihail Sadoveanu nu se identifică cu* Hanul Ancuţei *sau* Creanga de aur

Principiul după care Demostene Botez şi-a definitivat ediţia este unul al sincerităţii, al sintezei, al unui spectacol viu unde valoarea şi eşecul nu se exclud: „O ediţie ca cea de faţă este un organism constituit, este o fiinţă vie cu organisme mari şi mici, un om alcătuit, un alter ego *întreg". Fatal, selecţia este un seceriş al timpului istoric care singur decide perenitatea cu toate că poetul propune posterietăţii nenumărate texte: „De aceea, cu tot scepticismul, am făcut de data aceasta o alegere largă care să-mi prezinte chipul cu toată severitatea realităţii, — aş spune. — în mod naturalist". Reîntîlnim astfel, poezia din* Munţii *(1918), poem social de o funcţionalitate politică nemijlocită, premiat de Academia Română şi atît de apreciat de G. Ibrăileanu,* Floarea pămîntului, Povestea omului, Zilele vieţii *ş.a. Poemul* Munţii *explică psihologia lirică a lui Demostene Botez: intuiţia concretului în veşmintele elegiei sociale, modalitate care se perpetuiază în toate volumele de pînă la 1945. În raportul de premiere la Academie, Duiliu Zamfirescu defineşte exact compoziţia: „Printre multe versuri pe care le-a produs războiul, cele şase bucăţi ale d-lui Botez răsar ca un pom înflorit într-un pustiu. Sînt numai şase Dar fiindcă premiul Academiei este divizibil, iar* Munţii *ne sînt atît de dragi şi de indivizibili de naţionalitatea noastră, — să dăm o dovadă de mulţumire poetului care a găsit accente duioase şi o estetică orografică nouă pentru a însufleţi cu simţiri româneşti piscurile Carpaţilor noştri". G. Ibrăileanu este cel care dă cele mai drepte şi mai de neclintit definiţii critice asupra poetului de la* Viaţa românească: *sentimentalism, lirism, spontaneitate şi sinceritate, căci „D. Demostene Botez a rămas acelaşi poet subiectiv, cu atenţia întoarsă încordat asupra propriului său suflet, pe care uneori îl detailează fibră cu fibră, pe care alteori îl exprimă prin imaginea, transfigurată de însufleţire, a lumii exterioare". Concluzia definitivă nu se lasă aşteptată: „...unul din poeţii cei mai profunzi sentimentali din literatura noastră". Pompiliu Constantinescu vede în Demostene Botez „figura unui elegiat, obsedat de nostalgii nelămurite, de tristeţi atavice izvorînd din fîntînile subterane ale temperamentului, poleindu-şi jocul intim cu fine cizelări în argint". G. Călinescu va dezvolta şi el ideea critică a lui G. Ibrăileanu de poet sentimental. Ce se înţelege însă acum, după atita timp, prin sentimentalismul poeziei lui Demostene Botez? Sentimentalismul poetului poate fi explicat prin* jalea *lui Octavian Goga: plînsul milenar al neamului invadează poezia, intră în fondul ei esenţial, dîndu-i un veşmînt de manifest profetic. Mesianismul o copleşeşte cu faldurile lui de revoltă. Descoperim o elegie a desrădăcinării, o nostalgie profundă a satului părăsit* (În memoriam, De paşti, De la ţară). *Sentimentalismul se comunică în lirism, în meditaţie socială, într-o tehnică a versului clasic. O poezie ca* Nostalgie *continuă şi aproape se identifică cu tonalitatea şi stilul poetic al lui Octavian Goga, risipind o irezistibilă tristeţe, o pură melancolie eminesciană: „De ce nu m-aţi lăsat la mine-n sat / Printre livezi cu meri şi nuci bătrîni, / Prin ţarini răcorite de fîntîni, — / De ce nu m-aţi lăsat?... // În dosul casei noastre bătrîneşti / Ca-ntr-un altar de schit era răcoare, / Şi în păreţii albi de var atita soare... / Copilăria mea pe unde eşti! // De ce nu m-aţi lăsat în satul meu / Să mă trezesc şi eu în zori de zi / Cu păsările care-ncep a ciripi, / Şi să mai pot cînta şi eu. // Cînd ceru-i ca o boltă de pădure / Taiată în cristal de dimineaţă, / Să-mi dau cu apă de izvor pe faţă, — / De ce m-aţi dus aiurea?... // Aş fi ieşit acuma, Primăvara, / Să samăn cîmp, grăunte cu grăunte, / Şi ca o aspră sărică de munte / S-ar fi lăsat şi peste mine sara. // Aş fi rămas prieten cu doi boi / Şi aş fi fost ca ei de resemnat, / Brăzdînd ogoarele în lung şi-n lat. / Şi fără să ne mai gîndim la noi. // Aş fi iubit pămîntul ca pe un om, / Pe care îl iubeşti cînd l-ai ucis, / Şi-aş fi trecut pe el cu ochiu-nchis / şi-aş fi eu singur ca un pom.*

Condiţia existenţei sociale este şi condiţia poeziei lui Demostene Botez: nimic din ceea ce scriitorul a trăit nu a rămas fără ecou în operă („...jurnal versificat al vieţii mele, al întîmplărilor care au trezit ecouri mai adînci în sensibilitatea mea"), căci poetul este un militant. Sensibilitatea sa a difuzat şi s-a deschis totdeauna experienţei umane dintr-o înaltă conştiinţă a poeziei („Şi apoi, poezia, ca şi muzica, sînt limbaje ale sentimentului"). Poetul detestă liric provincia. plictisul duminical (Duminici), *şi ca Bacovia, în momente de stinse iluminări desenează peisaje în culorile desnădejdii, ale singurătăţii şi ale aşteptării: „Ce-i fi făcînd pe-acolo, unde eşti? / Pe-aicea plouă liniştit... pustiu... / Cu unghia, pe geamul străveziu, / Scriu începutul unei vechi poveşti. // În jurul mesei fac călătorii, / Neosebit, deşi-am pornit de-un ceas. / Vreau parcă să ajung unde-i rămas, / Deşi cu gîndul tot te-aştept să vii. // Şi-aşa, absent, demult călătoresc, / Purtînd în minte fericirea noastră... / La geam o clipă ca să-mi răcoresc / Îmi razăm fruntea caldă de fereastră".* Cînta o catirincă *poate consolida şi menţine oricînd reputaţia unui poet de mare virtuozitate muzicală. Poezia este cu totul excepţională, ca să nu spun de-a dreptul că-i o capodoperă de nostalgie şi de puternică comunicare cu „plînsul tuturora). Textul se reţine de la prima lectură, aşa, fără să-l mai uiţi, căci autenticitatea îl dictează inimii direct. E poezia cea mai sinceră ca sentiment şi estetică lirică a poetului: „Cînta o catirincă în colţul unei strade, / Cînta o catirincă un cîntec de demult; / Erau în el acorduri de triste serenade. / Şi, fără voie parcă, am stat ca să-l ascult. // Erau iubiri străbune şi parcă-mbălsămate / In cîntul ce-alungase tăceri de ţintirim / Aşa purtăm cu toţii neştiutori în spate / Un cînt ce nu-i al nostru şi totuşi îl trăim.*

După 1945 poezia lui Demostene Botez cunoaşte o remarcabilă metamorfoză în sensul valorificării temelor, a unei angajări totale. Poezia Eliberare *(1957) comunică un destin al unui om al veacului nostru, eliberat de imaginile şi obsesiile trecutului. Profetismul din* Povestea omului, Zilele vieţii *devine realitate: o nouă existenţă îşi începe durata: „Mi-am dus altădată viaţa, fără să ştiu, mereu / Prin rînduri paralele de-oglinzi ce diformează, / Şi-am contemplat în ele acelaşi veşnic eu: / O stranie statuie-nălţată cu emfază. // Trona-n văzduhuri nalte, pe creastă, la zenit, / Un Eu în jurul cărui roiau mii constelaţii: / Nu concepea nici moartea decît ca pe un mit, / Nici nu putea să-ncapă în cosmicele spaţii. // Dar am sfărmat cu pumnu-al oglinzilor miraj / Şi m-am pierdut de voie-n mulţimea fără nume, / Cu alţii laolaltă în vastul peisaj. / Şi-am început cu toţii să construim o lume. // Sînt liberat acuma de cea mai grea povară, / De Eul meu tiranic, de duşmanul cel mare / Al omului din mine ce nu voia să moară / În coaja de statuie, sunînd a gol, în soare".*

Poezia lui Demostene Botez este a unui sentimental declarat, învins de sinceritatea rostirii şi de valurile unui realism liric fundamental: „În suflet simt durerea lumii toată".

ZAHARIA SANGEORZAN

cronica literară

lirică poloneză

MALGORZATA HILLAR

fir de iarbă

Cu ochii
ca două heleştee amorţite
caută

sub paturile de fier
sub mese
pe sub pomul de iarnă

Mi-au furat
mi-au ascuns
mi-au răpit

Ce să mai fac cu ele acum
şi scoate de sub cămaşă
două mamele pipernicite

Linişte, linişte
au aţipit oamenii
şi animalele

Pleacă
tu care vii de la cei
care te-au luat

O să vin
cum vii tu
in aceeaşi noapte

Părul ei
fin mirositor uscat

Miinile ei indeminatece
ia globurile din pomul de iarnă

Ochii mi-i acopăr

Cu degete insingerate
scot din păr
sticlă colorată
confeti de la bal

Multe mîini zburătoare
mi-a acoperit-o

Strigătul ei
lung şi firav
e ca un fir de iarbă.

LEOPOLD STAFF

sărbătoare

N-am să merg pe-această potecă,
Plină de frunze căzute :
La fiecare pas mă intimpină,
Toamna ceţoasă, adincă.
Am să mă-ntorc in plai,
La al nostru izvor,
Care imbracă tot cerul
Cu mărgăritarul copilăriei.
Aici buzele vor şopti
Doar numele tău
In minte intipărit.

ADAM WAZYK

elixirul vieţii

Am colindat prin multe magazine
in cele mai diferite oraşe
trecind de la un etaj la altul
uitindu-mă la lucruri care nu mă interesează
revenind la parter
şireturi cumpăram
Pe scările volante
copiii ţineau minuţele liniştite pe parapete
in părul clientelor agrafele străluceau
Mersul pe scară era ca o recitare monotonă
ca un oratoriu fără cor
ca o greşeală repetată zilnic
ca o expediţie in căutarea nimicului
ca o expediţie după elixirul vieţii.

STANYSLAW JERZY LEC

e prea scurtă

E prea scurtă mina morţii
ca să inchidă gura omului.
Printre degetele ei osoase
se improaşcă toate fluierele
protestului.

vintul

Vintul care
a doborit frunza din copac,
mi-a intors fila cărţii.
Pagina n-o mai dau inapoi
să nu strivesc cumva frunza
cu supremaţia mea.

In româneşte de NICOLAE MAREŞ

RIMELE LUI PETRARCA

Tema profundă, de analizat, deosebit de productivă, a **Rimelor** lui Francesco Petrarca nu este în totalitate, după cum s-a spus, iubirea, ci şi o experienţă a poeziei, care există, care se consumă, a unei sensibilităţi deschise metamorfozelor interioare, de durată, efectiv sentimentale, afective. Poezia erotică luată ca realitate metaforică ce îmbracă o liniştită şi convenţională costumaţie tipică Evului Mediu şi unui început de Renaştere, reflectă, dincolo de rigorile ei clasice,— estetică a două experienţe : una sentimentală, nu o dată profundă, dar şi superficială care restituie o filozofie a iubirii platonice şi una a poeziei, reflexivă care creşte din prima şi se reîntoarce mereu la ea sporindu-şi structura, semnificaţiile, valoarea. Tema **Canţonierului** este şi tema poeziei, dar într-un sens mai înalt, căci posibila relaţie a celor două experienţe duce la o identificare. Romanul erotic este si al unei doctrine estetice. Descoperindu-şi o temă, poezia îşi descoperă automat şi o existenţă de care nu poate să se despartă, un limbaj, se ridică pe o idee, pe o emoţie ce vine dintr-o realitate care veşnic nu poate fi atinsă, deposedată de secretul ei inepuizabil. E condiţia însăşi a poeziei, inefabilă, de nedefinit niciodată îndeajuns, căci totdeauna ea este şi devine **altceva.** Poezia e, esenţial, la Francesco Petrarca o experienţă erotică refuzată, joc al amăgirii conştiente, dar şi existenţă analitică care beneficiază de un jurnal intim unde convenţionalitatea trece înaintea dramaticului. Tonalitatea sentimentală, afectivă din **Intru viaţa Madonei Laura şi Intru moartea Madonei Laura** sincronizează direct o realitate a poeziei : sensibilitatea experienţei erotice se confundă cu o estetică lirică. Senînătatea şi comoditatea de care abuzează Francesco Petrarca, de unde şi liniştea, aproape insuportabilă de biserică părăsită care umple versurile lui sînt inundate de un real flux de dramatism raţionalizat. Existenţa Laurei este o posibilitate de a nu distruge anotimpurile erotice, de a nu degrada un sentiment al poeziei pe care poetul şi-l însumează în acelaş timp cu experienţa umană, reală, al iubirii. Cînd Madona Laura intră într-o altă existenţă, poezia îşi recunoaşte şi ea un alt chip : acela a temei ei superioare, dramatice într-un mod aforistic, îşi recunoaşte o conştiinţă fundamentală care reflectă experienţa erotică a lui Francesco Petrarca, obsesia ei enormă care se metamorfozează în partituri lirice. Descoperindu-şi personajul pe care îl va analiza cu o patimă stinsă, poetul îşi defineşte o estetică poetică printr-o poezie a poeziei. Tema esenţială nu e, aşadar, iubirea, ci poezia iubirii, fenomen semnalat de Adrian Marino şi la Vasile Voiculescu în **Sonete.** Poezia lui Petrarca nu este străbătută de un dezechilibru, de o ruptură ireparabilă, căci sentimentul este anulat imediat de vocea poeziei care îl asimilează, îl traduce în rime cu o suficienţă uneori dezarmantă. Nostalgia iubirii absolute se consumă permanent într-o identificare cu poezia. Filozofia erotică platoniciană coboară la una a poeziei ca existenţă, se deschide unui sens real de comunicare. Drama erotică se transformă în una a limbajului, a cuvîntului ce trebuie satisfăcut cu sensuri sedimentate concentric care ar îmblînzi şi o sălbăticiune : „Ai stins, o, Moarte, dulcea ei privire / şi ai aşternut pe faţa ei paloare, / slăbind din minunată cingătoare / un suflet pur ca mirul din potire. // Mi-ai luat tot ce mi-a fost spre izbăvire / şi-ai amuţit cuvîntul ei, cîntare. // Imi umpli cupa de suspine-amare / şi silă mi-e de tot, fărăosebire. // Un singur gînd mă smulge din mîhnire : / îşi lasă doamna uneori mormîntul / şi umbra ei mă caută în fapt de seară. // Şi de-aş putea să-i scriu atunci cuvîntul / şi strălucirea, flăcări de iubire / ar mistui ş-o inimă de fiară".

Totul este la Petrarca o acceptare a unei realităţi care nu poate fi posedată, supusă nici prin sentiment şi nici prin poezie : „De cîte ori, iubito, mi-e ruşine/ că nu mă-ncumet să te cînt, m-apasă / clipa dintîi, cînd te-am văzut frumoasă/ cum nu e alta-n lume decît tine. // Dar nu-i povară vrednică de nume, / nici trudă pentru dalta mea colţoasă, / de-aceea minte dă-napoi sfioasă / şi nu-ndrăzneşte versuri să-ţi închine. // De cîte ori simt vorba cum se-mbie / Şi moare-apoi în chinul neputinţei ! / Dar ce cuvînt ar şti să mi te cheme? // De cîte ori n-am început a scrie ! / Ci peana, mîna şi puterea minţii / din prima luptă au rămas înfrînte. (XX).

Sinceritatea iubirii este la poet şi sinceritatea poeziei de a cărui timp nu scapă şi de a cărei valoare, în sens modern, nu i se împotriveşte decît o realitate stilistică, uneori superficială, dar totuşi acceptabilă. Tot graficul sensibilităţii erotice răspunde unuia estetic. Plînsul iubirii veşnic nerealizate, crescută pe un ţărm ros de indiferenţă se răsfrînge, calm şi numai rareori furtunos, în rimele spectaculoase care îşi demască „ermetismul" în oglinzi veneţiene. O mască a sincerităţii absolute, deci una dramatică, cu desenele clare ale disperării sau a renunţării definitive, Petrarca n-a purtat. Poezia sa ne-o restituie : senin, veşnic călătorind, deci singurătate şi absenţă impusă, aceasta este masca sa adevărată, de recunoscut. Este a unui clasic care îşi trece meditaţiile în versuri, cultivîndu-şi madona de la distanţă şi neîndrăznind, dintr-o timiditate exagerată şi a secolului, s-o frecventeze lumeşte. Este o posibilitate de a nu **stinge** experienţa poeziei şi **Triumphus Temporis** explică o ieşire din convenţie. Rimele sufocate de plîns sînt înlocuite cu maxime, cu o înţelepciune. Există în acest text o valoare modernă care poate fi definită exact : experienţa morală devine o filozofie a timpului. Intrebarea poetului, de care Eminescu nu cred că era cu totul străin, se adresează esenţei universului posibil : „Dar ce e-n miez credinţa—aceasta-a lumii?", sfîrşind printr-o melancolie şi un scepticism de natură biblică : „Timpul triumfă, toate sînt deşarte". E concluzia unui spirit de abia trecînd şovăielnic prin Evul Mediu în Renaştere, neintuind decît o curioasă deşertăciune laică! Tema erotică va coborî la Conachi şi se va întinde rapid, ca o boală infantilă a poeziei care îşi caută încă o conştiinţă a ei.

Traducerea Etei Boeriu este remarcabilă prin creaţia literară pe care a risipit-o printre rimele lui Petrarca, reuşind să ne restituie, fără excesele unui limbaj arhaic, un text reprezentativ, cu sonuri de psaltire veche românească scăldată de un plîns erotic şi estetic care seduce numaidecît. Studiul lui Al. Balaci, entuziast, cuceritor în formulări critice este o sinteză de mare fineţe care comunică un Petrarca accesibil, deschis modernităţii, văzut negrăbit în apropierea cea mai deplină. Excelentă e prezentarea grafică a lui Victor Maşek.

S. Z.

UN SCRIITOR POPULAR: WALTER SCOTT

Mişcarea romantică din literatura engleză a dat lumii poezia nemuritoare a lui Byron şi Shelley, Wordsworth, Coleridge şi Keats, iar în proză ni l-a dat pe Walter Scott, care face legătura directă dintre romantismul secolului XVIII şi al XIX-lea.

Din anul publicării anonime a romanului **Waverley**, în 1814, şi pînă la moartea lui Scott în 1832, fiecare an a văzut publicarea cel puţin a unui roman de „Marele Necunoscut" (abia în 1827 şi-a recunoscut public paternitatea romanelor sale). **Guy Mannering, Amatorul de antichităţi, Rob Roy, Temniţa din Edinburg, Puritanii, Kenilworth, Ivanhoe, Redgauntlet, Talismanul,** sînt cîteva din romanele pe care ni le-a dat Walter Scott, acest „geniu fertil şi puternic" (Byron).

Revendicîndu-se de la „romanul gotic", reprezentat de Walpole, doamna Radcliffe şi Clara Reeve, dar ridicîndu-se pe o treaptă superioară şi adresîndu-se unor categorii mult mai largi de cititori — romanele create de Scott au adus o contribuţie foarte precisă la creşterea mîndriei naţionale şi la întipărirea în mintea cititorilor a anumitor evenimente istorice.

Continuînd opera începută de Burns, compatriotul său, Walter Scott venea să desăvîrşească totodată şi ceea ce filozofii secolului XVIII începuseră. Dacă Burns i-a dat Scoţiei Revoluţia sa franceză, se poate spune că Scott i-a dăruit Renaşterea. El a fost cel ce i-a inspirat încrederea în forţele sale, deschizîndu-i fereastra spre trecut şi, contopind într-o tradiţie vie multe lucruri pe care cei superficiali le-au dispreţuit, iar cei obtuzi le-au uitat, el i-a inspirat poporului său încredere în viitor. Scott a asimilat experienţa înaintaşilor săi, fiind conştient că omul are un trecut şi un prezent. Geniul său fertil a încercat să realizeze o sinteză pe care secolul XVIII nu a reuşit-o, o sinteză în care romanul să unească poezia şi proza vieţii, în care dragostea de natură a lui Rousseau să se îmbine cu sensibilitatea lui Sterne, cu vigoarea şi grandoarea lui Fielding. Trecutul şi prezentul se unesc, se întrepătrund în romanele sale istorice. El a proiectat cu curaj prezentul în trecut, folosind cunoştinţele sale despre viaţa contemporană pentru a-şi umaniza personajele, conştient că manierele şi moda se pot schimba, însă natura umană rămîne constantă.

Odată cu el, timpul şi spaţiul capătă în roman noi dimensiuni. In paginile sale reînvie idealuri realizate sau uitate, prind viaţă gînduri şi sentimente ce găsesc un puternic răsunet în inimile cititorilor. Cu toată atmosfera romantică, succesul său ca romancier istoric se află în realismul său.

Lui Eckerman, care încerca într-o zi să-l convingă pe Goethe să-şi scrie părerile sale despre Scott, bătrînul poet i-a răspuns că arta lui Scott are un caracter atît de superior, încît ar fi greu să-ţi formulezi pentru alţii părerea despre ea. Tot Goethe considera romanul **Waverley** al lui Scott ca o operă ce trebuie pusă alături de cele mai bune lucruri care au fost scrise în lume. „Walter Scott este un scriitor de mare talent, care nu-şi are seamăn şi nu trebuie să ne mirăm că el produce efecte atît de extraordinare asupra publicului cititor. El ne dă multe prilejuri de reflecţie, iar eu descopăr la el o artă cu totul nouă, care-şi are propriile sale legi" (Goethe).

Cînd a publicat primul său roman **Waverley**, Scott avea patruzeci şi trei de ani. Era profund cunoscător a cîtorva literaturi, tradusese din Goethe şi citise multă istorie. Mai presus de toate însă, întreaga sa fiinţă era pătrunsă de vechile cîntece şi balade scoţiene şi publicase cîteva volume de poezii sub influenţa acestora. A abandonat însă poezia pentru că fluviul uriaş al istoriei căreia vroia să-i dea viaţă şi-a găsit-o mai bună albie în roman.

Mişcarea romantică în literatura engleză coincide cu transformarea Marii Britanii dintr-o comunitate agricolă şi comercială în „atelierul lumii". Ea coincide cu Revoluţia industrială în ţară şi Revoluţia Franceză pe Continent.

Scott nu a început să scrie romane istorice de dragul artei. La fel ca ceilalţi romantici, el a căutat să răspundă într-un mod personal la noua situaţie creată de revoluţia industrială, în care vedea elementul distrugător al vechilor relaţii sociale. Politic, era adept al partidului Torry, un conservator înverşunat, aprig adversar al revoluţiilor, însă cu toate acestea în romanele sale triumfă scriitorul realist. Este adevărat că în mai multe dintre ele există un element evazionist (în special în romanele ce se ocupă de evul mediu) dar în cele mai bune, în special în „Puritanii", **Amatorul de antichităţi, Temniţa din Edirburg** — romanele care se ocupă de Scoţia secolului XVIII, el încearcă să zugrăvească în mod realist viaţa poporului scoţian, viaţa şi problemele ţărănimii din Ţara de jos, izbutind în cele mai multe cazuri să pătrundă sensul evenimentelor istorice.

Scott a făcut din literatură un instrument, un auxiliar al scopurilor practice, urmărind să arate prin exemple concrete, foarte viu redate, valoarea şi semnificaţia tradiţiilor. La baza credinţei sale stătea un puternic sentiment de mîndrie naţională, un fierbinte patriotism. El le-a creat compatrioţilor săi concepţia modernă despre Scoţia. Pînă spre mijlocul secolului XVIII, scoţienii din Ţara de Sus (Highlands) şi cei din Ţara de Jos (Lowlands) fuseseră două comunităţi diferite şi ostile. Scott era din Ţara de Jos, însă pentru el toţi erau compatrioţi. Işi cunoştea ţara natală ca nici un alt scoţian dinaintea sa, fiind cuprins de entuziasm faţă de faptele eroice ale trecutului şi înţelegînd tragedia sărăciei poporului său.

Nici o trăsătură nu este mai remarcabilă la Scott decît interesul său constant Viaţa l-a pus în contact cu cele mai pentru chestiuni economice şi sociale. multe aspecte ale muncii omului; el avea cunoştinţe de drept, despre afaceri, politică, agricultură. Orice latură a experienţei omeneşti îl preocupă. Un aspect caracteristic al romanelor lui Scott este că, în cea mai mare parte, ele nu sînt axate pe interese şi pasiuni particulare. Cu cîteva excepţii, ele ne înfăţişează o lume puternic afectată de luptele politice şi diviziunile sociale ale vremii şi, citindu-le, devii şi mai conştient de ceea ce înseamnă viaţă publică. Acest caracter al lor le face să fie atît de atractive pentru o masă largă de cititori.

El a stat în mijlocul vieţii, considerînd că omul care se retrăgea din tumultul vieţii era asemenea unui dezertor din rîndurile luptătoare ale omenirii. Să fi făcut lucruri despre care merită să scrii, constituia în ochii săi o demnitate de care nu se putea apropia un om care doar scrisese lucruri ce merită să fie citite. Omul simplu care ţine în mînă arma pentru ţara sa era socotit de el superior artistului ridicat în slăvi. Avea respectul cel mai adînc pentru virtuţile neaose. Lui Lockhart, ginerele şi biograful său, i-a spus : „Mă tem că ai tendinţa de a măsura mereu lucrurile prin referinţă la literatură şi de a nu crede că cineva poate să merite atenţie fără să aibă cunoştinţă de aşa ceva sau gust pentru ea. In viaţa mea am citit destule cărţi şi am conversat cu destule minţi deosebit de cultivate, însă te asigur că am găsit sentimente mai înalte ieşite din gura oamenilor săraci şi necultivaţi cînd săvîrşesc fapte de eroism în momente grele". Oricare vor fi fost erorile lui Scott în arena vieţii politice— şi ştim că a comis multe erori — el ne rămîne totuşi prin ce a avut mai bun în el, un exemplu de **scriitor al maselor largi populare.** S-ar putea spune că şi-a răscumpărat greşelile prin ceea ce a lăsat nepieritor, opera sa, care a izvorît în mod sigur din sentimentul cel mai sincer de dragoste pentru oamenii simpli.

Sînt unele lucruri ce pot fi criticate în romanele lui Scott — în special privind compoziţia unora dintre ele sau psihologia personajelor feminine. Dar el ne-a dat o galerie de personaje tri-dimensionale care sînt perfect realizate, am putea spune în manieră shakespeariană. Intotdeauna personajele provenite din rîndurile poporului sînt cele mai reuşite, ele constituind pe plan estetic una din realizările remarcabile ale romancierului. Jeanie Deans, eroina romanului **Temniţa din Edinburg,** este un bun exemplu în acest sens.

Scott a fost singurul scriitor pe care Balzac l-a recunoscut drept maestru. Din romanul **Waverley**, **Balzac** a învăţat arta care ne-a dat **Comedie humaine.** Inrîurirea lui Scott asupra multor literaturi, începînd cu cea engleză, este un fapt de necontestat. In acest sens avem la îndemînă mărturiile lui Dostoievschi, Strindberg, Manzoni şi Victor Hugo.

GRIGORE VEREŞ

IMPERATIVUL DISCIPLINEI SOCIALE

Cuvintul oglindește, în cursul vieții sale, seculare sau milenare, existența societății care l-a impus, aspirațiile vremii, transformările epocale și contradicțiile din care s-a născut. Adesea, o nouă epocă depune un nou strat peste cel existent al cuvîntului, îmbogățindu-l cu noi sensuri, adesea foarte diferite de cele anterioare. Lingvistica este și ea, ca și geologia, știință și a straturilor de semnificații, efort de oglindire a istoriei și culturii umane.

Termenul de „disciplină", pe lîngă o rezonanță afectivă pozitivă a sensului de știință, ramură a instrucției, exercițiu sau principiu moral, educație, regulă de conduită și ordine, provoacă și o reacție negativă prin componenta sensului de pedeapsă, sancțiune, constrîngere, represiune. Acest din urmă sens este ecoul orînduirilor bazate pe clase antagoniste, unde supunerea unei clase se realiza prin constrîngerea exterioară, extraeconomică sau economică, ca în orînduirea capitalistă. Prin desființarea exploatării omului de către om, societatea socialistă făurește un nou strat de conștiință socială, bazată pe cooperare, pe armonia intereselor sociale cu cele individuale, pe adeziunea individului la normele sociale, pe autodeterminare. Sancțiunea, penalizarea, legală sau socială, se aplică numai celor rămași în urmă, în abateri care denotă o regresiune psihică, morală, reminiscențe arhaice, primitive. Nevoia de ordine face parte din existența însăși a societății, care nu este posibilă decît în cadrul disciplinei, al unor reguli și norme, a căror încălcare atrage după sine sancțiuni din partea autorităților chemate să vegheze asupra ordinii.

Dar dacă spiritul de disciplină este un element constitutiv al oricărei societăți, al tuturor timpurilor, se pune firesc întrebarea : Ce îndeamnă să deschidem discuția asupra imperativului disciplinei sociale in societatea noastră, unde constrîngerea internă (subiectivă) tinde să înlocuiască pe cea externă, unde ordinea socială tinde să devină o însușire firească, naturală, aproape spontană ? Ce ne face să simțim astăzi, mai mult ca oricînd, caracterul imperios al disciplinei ?

Sensul de disciplină se schimbă cu orînduirea socială ; importanța și valoarea ei este un reflex al condițiilor social-istorice. Referințele la revoluția tehnico-științifică, la explozia informațională, au devenit astăzi locuri comune. Fiecare dintre noi, tineri sau vîrstnici, simțim nu numai accelerarea ritmului în toate sectoarele vieții sociale, ci sîntem și martori ai apariției unor noi structuri, a unor noi stiluri de viață, gîndire și comportare, a unor adevărate mutatii. Aceste schimbări de ritm al vieții sociale, de anvergură, amploare și volum, transformări ale mijloacelor de producție și ale modurilor de organizare, obligă pe individ la un efort sporit de adaptare, la noi modalități de integrare în societate. Este un fapt care motivează necesitatea de a vedea problema disciplinei într-o lumină nouă, aceea a imperativului.

Ceea ce era indiferent și anodin altădată se transformă în normă imperioasă ; ceea ce în trecut figura ca simplă recomandare devine astăzi ordin.

Comparînd artizanatul din trecut cu mașinismul contemporan, confruntînd volumul producției și al forței de muncă de altădată cu dimensiunile întreprinderilor de azi, deosebirile sînt colosale. O clipă de neatenție a operatorului la tabloul de comandă din uzină poate avea urmări de proporții uriașe. Disciplina în muncă devine imperativ al societății industriale. Sincronizarea eforturilor și operațiunilor a mii de oameni și integrarea acestora într-un scop comun diferă de aspectul tradițional și, în mare măsură, individual al agriculturii din trecut. Ponderea exigenței de disciplină crește o dată cu mărimea grupului de muncă. Adaptarea individului la disciplina grupului mic este o sarcină mai ușoară decît integrarea lui în disciplina unui colectiv mare.

În învățămînt, problema disciplinei se pune o dată cu nașterea școlii ca instituție. Sporirea volumului și a diferențierii cunoștințelor, creșterea numărului școlarilor impun o rigoare mai mare a statutelor și regulamentelor, precum și a autorității școlare. Interesul pentru disciplină în școală se explică numai prin comunitatea scopurilor și mijloacelor care impune un sincronism în conduita elevilor și profesorilor, ci și prin finalitatea însăși a școlii de a forma din copilul și adolescentul de azi omul matur și disciplinat de mîine. Disciplina nu este numai o condiție de transmitere a informației și de formare a deprinderilor ; ea are și un caracter prospectiv, anticipativ, de pregătire a răspunsurilor pentru cetățeanul și profesionistul de mîine la exigențele sociale.

Este ușor de constatat că gradul de exigență disciplinară variază nu numai în funcție de epocă, de orînduire socială, de grup, ci și de instituție. Astfel, în viața ostășească disciplina a jucat întotdeauna un rol de prim rang, datorită mai ales faptului că strategia și tactica războiului impun o serie de norme specifice nu numai în luarea de decizii de către comandant, ci și în execuția solidară și imediată, norme de ascultare fără rezervă. In timp de pace, instrucția militară formează combatantul disciplinat de mîine ; disciplina ostășească este o școală pentru viitorul luptător. Imperativul este categoric, ponderea este covîrșitoare : consecințele privesc existența, viața unei națiuni, independența și securitatea unui stat.

Să nu uităm că disciplina se definește printr-un sistem de reguli și norme care au un dublu sens, o dublă față : comandă și executare, autoritate și supunere. Autoritatea n-are sens fără supunere. Diferențierea este necesară, condiționarea este reciprocă. Autoritatea are menirea să asigure disciplina activității în comun subordonată aceluiași scop. O acțiune colectivă nedirijată duce spre confuzie, dezordine și anarhie. Iată de ce o acțiune socială, colectivă, impune existența unui șef, a unei autorități al cărei înțeles inițial, etimologic, este „forța care servește pentru a susține și a crește". Imperativul disciplinei devine și imperativ al autorității.

Rigoarea normei de disciplină depinde de natura autorității, de modul de a impune altora o decizie. Cineva face observația că forța autorității publice este cu atît mai mare cu cît inegalitățile sociale sînt mai mari. Inseamnă oare că desființarea inegalităților sociale are ca efect dispariția autorității ? Instaurarea democrației duce oare spre abolirea autorității ?

Răspunsul ne obligă la diferențierea sensurilor și a modurilor de a se exercita ale autorității. Atîta timp cît există inegalitatea socială nu există comunitate de scopuri. Exercitarea autorității nu se poate efectua în acest caz decît prin coercițiune, constrîngere, fără consimțămîntul și adeziunea celui vizat să se supună autorităților. Există deci autoritate coercitivă și autoritate liberatoare, democratică, conștientă. Forța socialismului constă în armonizarea intereselor individuale cu cele sociale. Numai în aceste condiții forța autorității devine influență bazată pe prestigiu, demnitate și respect mutual. Numai în asemenea climat social autoritatea încetează de a fi act de alienare și frustrare a libertății individuale, devenind expresie a cooperării liber consimțite în realizarea unui scop comun. Ponderea unei asemenea autorități este de natură morală și nu fizică ; ea nu este motivată de interese antagonice, ci de aspirații umanitare. Diferențierea și ierarhia socială este dictată de legile organizării și nu de interese de clasă, privilegii moștenite sau de puterea capitalului. Forța de amenințare, limitare și constrîngere se transformă, în democrație, în potențial stimulativ al inițiativei individuale, creatoare.

Transpunerea în viață de către individ a normelor însușite nu are, însă, caracter spontan sau automat. Libertatea este o cucerire dificilă ; ea se cîștigă cu eforturi neîntrerupte și cu autocontrol necontenit. Educația se face atît în sensul de a pregăti conducători, cît și în acela de a fi condus. Așa se explică apariția unei noi științe, a conducerii și organizării. Înțelegem de ce școala nouă extinde raza ei temporală de acțiune în formarea omului : de la naștere pînă la sfîrșitul vieții, postulînd principiul educației permanente sau al formării continue a adultului. Răspunderea ocupă un loc central în raporturile sociale. Noul imperativ al disciplinei sociale este al responsabilității.

Demnitatea și prestigiul autorității nu se impune din afară, ci se cîștigă prin înalte calități morale. Am asistat la o explozie de indignare a unui coleg, determinată de faptul că nu este salutat de membrii colectivului său. Fiecare știe că nu poți conduce fără a inspira respect și încredere, dar nu oricine este conștient de faptul că respectul nu derivă automat din poziția socială a superiorității și nici nu se comandă din afară. Și chiar dacă ar exista un mijloc de constrîngere în acest caz, actul obținut ar fi inconsistent, efemer, lipsit de valoare și semnificație morală, socială. Un șef de echipă este nemulțumit fiindcă un muncitor din echipă nu-i execută dispozițiile. Un profesor se plînge că elevii în clasă sau în afară nu se supun regulilor de disciplină. De vină poate fi șeful, dar poate fi și lipsa conștiinței de datorie a celui ce trebuie să execute o decizie. Arta de a comanda este corelată cu disciplina de a te supune autorității normei.

O condiție esențială în perfecționarea conduitei, în formarea spiritului de disciplină este cunoașterea efectului acțiunii săvîrșite („feed-back" = conexiune inversă). Emiterea unei dispoziții se cere completată cu cunoașterea rezultatului obținut. Dacă abaterea de la normă prevede o sancțiune, respectarea neabătută a ei se cere „întărită" prin încurajare, laudă, evidențiere, premiere ; reguli pe care morala comunistă le are înscrise în patrimoniul educativ al societății, al formării omului. Arta cointeresării se substituie acțiunii coercitive și punitive.

Criticînd școala veche, un psiholog spune că tradiția acesteia a constat în a obține actul disciplinat conform normei, fără a acorda vreun interes motivației, adeziunii executantului. Asemenea sistem este identic cu acel al dresajului. Se face deosebirea între a înțelege, a ști, a voi și a acționa. Cineva poate fi constrîns la o acțiune fără a o înțelege (= dresaj) și poate înțelege și ști fără a fi capabil de acțiune (lipsa de interes sau deprindere). Arta educației, în sensul realizării imperativului disciplinei, constă în cunoașterea din partea educatorului a resorturilor umane intime, a mobilizării lor și declanșării lor adecvate în condițiile date.

Imperativul societății noastre constă în armonizarea exigențelor sociale cu interesele individuale, proces care se realizează prin socializarea individului și interiorizarea individuală a socialului, cînd disciplina devine autodisciplină, valorile și normele sociale iau forma unor imperative trăite în forul interior al personalității, favorizînd spiritul de răspndere, inițiativă și creativitate personală. Acesta este unul din sensurile majore ale orientării conducerii noastre de partid și de stat.

Traducerea în viață a imperativului disciplinei cere îndeplinirea orientării formulate recent cu deosebită limpezime și pregnanță de tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Munca politică trebuie să acționeze hotărît împotriva oricăror manifestări de indisciplină, de încălcare a normelor de conviețuire socială, în direcția dezvoltării respectului față de avutul obștesc, față de legile țării, pentru întărirea legalității socialiste și a ordinii publice".

V. PAVELCU

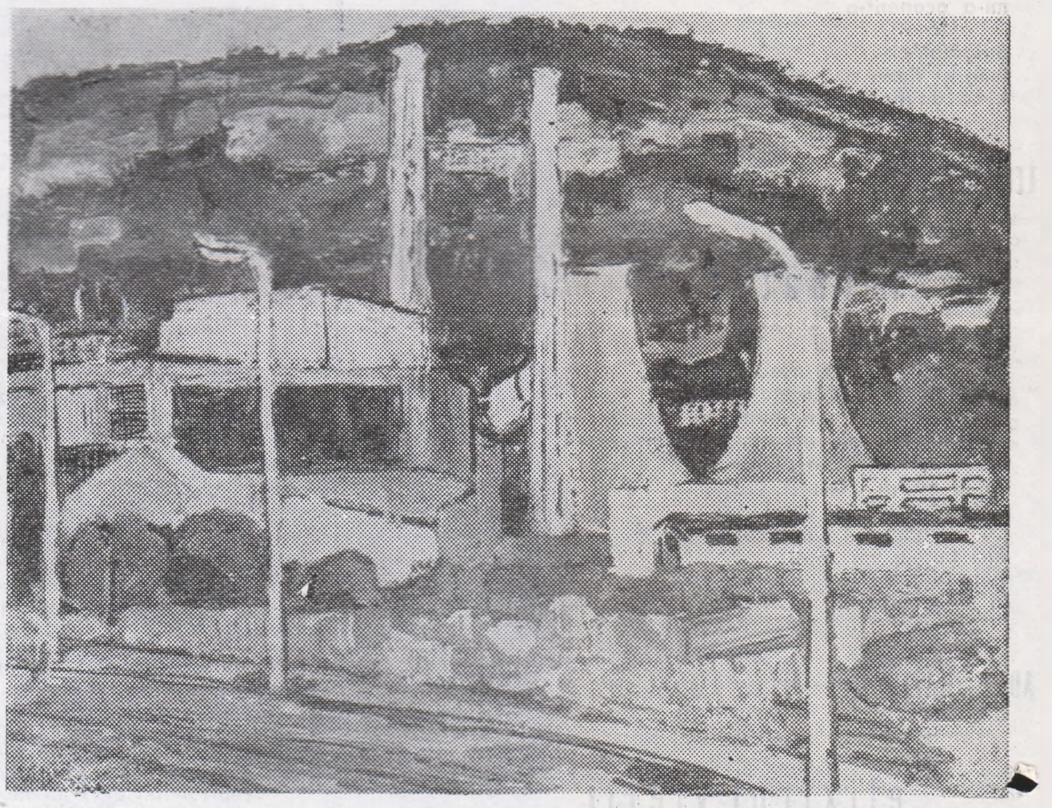

MIHAI CĂMĂRUȚ : „Peisaj industrial"

cartea științifică

TH. SIMENSKY: UN DICȚIONAR AL ÎNȚELEPCIUNII

Volumul lui Theofil Simensky, **Un dicționar al înțelepciunii**, apărut la Editura „Junimea" din Iași, sub îngrijirea lui Mihail Grădinaru, este cel dintîi din seria celor patru al impunătoarei culegeri de cugetări antice și moderne. In totalitate, dicționarul va cuprinde „peste 6000 de cugetări, în original și în traducere, grupate sub 780 de titluri. Ele sînt luate din 681 de opere, în 14 limbi, aparținînd la 421 autori". Din cuvîntul autorului reținem, de asemenea, că „înlăuntrul fiecărei serii de cugetări, aranjarea s-a făcut în ordine cronologică, pornind de la cele mai vechi, și ajungînd pînă la mijlocul veacului trecut. La fiecare cugetare se indică, în paranteză, autorul, opera și pasajul. Acolo unde a fost nevoie, cugetările au fost însoțite de comentar. La sfîrșitul lucrării se află patru indici : 1. de autori și opere ; 2. de materii; 3. de nume proprii; 4. de cugetări identice sau asemănătoare" (p. 5). Dintr-o succintă **Notă asupra ediției** aflăm că volumele următoare sînt programate să apară în decurs de patru ani, ultimul dintre ele urmînd să cuprindă și două anexe : A. o statistică a cugetărilor ; B. o statistică a operelor și autorilor, din fiecare limbă. Din enumerarea acestor date, oricine își dă repede seama că ne aflăm în fața unei opere unice la noi, care prin temeinicia elaborăii și prin nivelul sever științific al organizării materialului, onorează nu numai un autor, dar și o cultură. Editura, de la Iași își face un titlu de cinste prin publicarea ei și, aș adăuga, îndeplinește, totodată, un act de justiție față de autor.

Theofil Simensky (1892—1968) a avut o existență aparte, care a trecut neobservată, în bună măsură. Respectul valorilor reale este, cum se știe, însemnul civilizațiilor cu temeiuri sănătoase. Serviciile mari și în bună parte puțin cunoscute, pe care le-a adus Theofil Simensky culturii noastre, stau dovadă că ne aflăm în fața unei astfel de valori. Ca lingvist și filolog, el s-a manifestat în domenii extrem de dificile, lăsînd în urmă studii și volume care nu cunosc comparație la noi. Cu deosebire, cele consacrate limbii și literaturii sanscrite, elene, latine, hitite, ca și cele de indoeuropenistică, i-au adus aprecieri unanime în rîndurile specialiștilor adevărați. Lucrările sale erau recenzate și prezentate în străinătate de nume celebre. Th. Simensky este singurul român care a scris o gramatică a limbii sanscrite. La acestea se adaugă o bogată activitate de traducător al unor opere reprezentative din sanscrită, greaca veche, neogreacă, latină : **Mahabharata, Ramayana, Gorgias, Upanișade, Panciatandra**, etc., și din autori nu mai puțin celebri: Platon, Lucian, Ovidiu, Omar Khayyam ș.a. Th. Simnesky a lăsat în manuscris lucrări de excepțională valoare. Notez aici cîteva: **Sintaxa limbii grecesti** (500 p.), **Gramatica limbii gotice** (70 p.), **Fonetica limbii latine** (354 p.), **Sintaxa cazurilor în limba latină** (15 p.), **Introducere în studiul indoeuropenei** (250 p.), **Fonetica indoeuropeană** (200 p.), **Morfologia numelui indoeuropean** (220 p.), **Morfologia verbului indoeuropean** (260 p.), **Sintaxa verbului indoeuropean** (114 p.), **Gramatica lui Panini: sintaxa modurilor, Indoeuropenii** (253 p.), **Gramatica limbii Althochdeutsch** (141 p.), **Gramatica limbii Mittelhochdeutsch** (100 p.).

Pe lîngă un cărturar de excepție, Th. Simensky a fost și un mare profesor, unul dintre cei mai de seamă profesori pe care i-a avut Universitatea ieșeană în ultimele decenii.

Deasupra tuturor însă, Th. Simensky transmite exemplul unui om de o rară distincție. Sentimente și maniere meschine n-a cunoscut. Ambiția nu i-a cutremurat cumpăna spirituală. Ajuta bucuros pe oricine îl solicita, intelectual și material. N-a știut ce este vrăjmășirea omului. „Firesc însă, zimții pornirii altora uneori l-au însemnat", nota exact la moartea savantului cineva, el însuși cărturar de elită, nu fără a se întreba în neliniște : „Cînd se vor aduna într-un altul cele cunoscute de el, și din ce în ce, de foarte puțini? Cei care l-au cunoscut și-l amintesc înconjurat continuu de o seriozitate senină. A fost toată viața un izvor imens de înțelepciune, care, în cazul lui, era ecoul culturii însușite profund, transformarea ideilor din lumea cărților în sentimente și atitudini Exemplul vieții sale înseamnă, în cele din urmă, o invitație de păstrarea cu demnitate a elementelor ce sprijină partea de lumină a structurii noastre. Va trebui ca odată cineva să facă o analiză atentă a operei științifice și literare a acestui mare savant pentru a fixa locul ce i se cuvine în cultura noastră.

In privința editării Dicționarului înțelepciunii, ne îngăduim aici trei observații : 1. Lipsa unei prefețe care să fi cuprins o prezentare de ansamblu a vieții și activității autorului. 2. O copertă nefericită, străină de profilul cărții. 3. Absența, cel puțin din acest prim volum, a gînditorilor români (se fac trimiteri doar la Eminescu) și a tezaurului de înțelepciune populară cristalizată în proverbe și zicători. Acest din urmă punct rămîne, de fapt, un regret, întrucît Th. Simensky face mențiunea că izvoarele dicționarului său se opresc la mijlocul veacului trecut, iar autorii care reprezintă literatura aforistică la noi și-au desfășurat activitatea mai tîrziu (Titu Maiorescu, M. Eminescu, I. L. Caragiale, Traian Demetrescu, N. Iorga, G. Ibrăileanu, Lucian Blaga ș.a.). Nu-i mai puțin adevărat că și înainte de această dată, din operele cronicarilor, din scrierile reprezentanților Școlii ardelene, apoi din cele ale scriitorilor pașoptiști se pot extrage formulări care au turnura sentinței. Desigur, față de imensul material adunat de Th. Simensky în dicționarul său, cugetările învățaților români ne sînt mai la îndemînă și altcineva le poate aduna oricînd, într-un volum. Din acest punct de vedere, Th. Simensky s-a nedreptăți și pe sine. (Nu-i singura dată cînd o face !). Cum se știe, autorul dicționarului a publicat de-a lungul anilor bogate serii de cugetări, care pot alcătui ele singure un volum (Vezi în acest sens **Cugetări**, „Insemnări Ieșene", V, 1940, 10, precum și în diverse alte publicații). Pentru o imagine a lui Th. Simeschy, cugetător, reproduce aici, la întîmplare, cîteva, după „Insemnări ieșene", V, 1940, 10, adică într-un moment tulbure, în plină ascensiune a teroarei fasciste : „Cea mai grozavă neprevedere a legilor omenești este că lasă nepedepsite crimele morale. Sînt pedepsiți cei care vătămă sau ucid corpul, dar nu și aceia care distrug sufletul; Caută în viață să te porți astfel, încît să poți ierta pe toți, fără să ai nevoie de iertarea nimănui; Iartă tot, dar nu uita nimic. A ierta este frumos, a uita e imprudent : Unii gîndesc, fără a scrie; alții scriu fără a gîndi, mulți gîndesc după ce scriu; puțini scriu după ce gîndesc; Fiecare civilizație își are caracteristica ei fundamentală : civilizația greacă se caracteriza prin **măsură**, cea romană prin **bărbăție**, iar cea indiană prin morală; Morala oamenilor, ca și judecata lor e în strînsă legătură cu interesele lor, și mai ales cu simpatiile și antipatiile lor; Rolul neprevăzutului e cu atît mai mare cu cît sîntem mai neprevăzători; Munca este remediul alinător al celor care sufăr".

DUMITRU NICA

OMUL — FACTOR SUPREM AL SOCIETĂȚII

Definind omul ca „ghem" de relații sociale, Marx atrăgea atenția că o discuție **in abstracto** asupra omului, asupra problemelor sale fundamentale, este încă de la început sterilă. De aici pornind, se pot întrevedea ipoteze și rezolvări caracteristice problemelor libertății si umanismului.

Nu se poate, prin urmare, concepe libertatea exclusiv ca o problemă a individului ci, dimpotrivă, libertatea se impune să fie privită în primul rînd ca o problemă socială, realizarea ei efectivă fiind strîns legată de transformarea adecvată a ansamblului de relații sociale în perimetrul căruia ea se exercită, altfel spus de transformarea revoluționară a societății.

Similar, nu poate fi privită ca umanism autentic o concepție care postulează în mod abstract omul ca măsură a tuturor valorilor, considerînd că omul va deveni de la sine tot mai uman în virtutea unei pretinse perfecționabilități a acelei abstracte „esențe umane". Omul real nu este nimic dacă se face abstracție de relațiile sale sociale. Or, atît timp cît relațiile sociale — cărora li se subsumează „ghemul" de relații ale individului —, la scara întregii societăți, nu sînt umane, nu se poate aștepta nici de la indivizi să întruchipeze umanismul autentic în proporții de masă.

In filozofia marxistă instaurarea umanismului apare ca „mișcarea reală care suprimă starea actuală" (Marx), așadar, ca țelul suprem al luptei acelei clase, care „nu se poate elibera pe sine fără a elibera întreaga societate", ca scop suprem al construcției societății socialiste. Crearea condițiilor materiale, obiective deci, care să asigure, la dimensiunea întregii societăți, libertatea și demnitatea omului, multiple posibilități pentru afirmarea multilaterală a personalității sale, este singura modalitate prin care se poate fundamenta unicul umanism real — umanismul de masă. Un umanism care, încetînd să mai fie doar articulație a unui sistem teoretic abstract, devine țelul suprem al întregii societăți. Socialismul, societatea care înfăptuiește acest deziderat, „trebuie să fie — preciza secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, într-un document recent — nu numai o societate în stare să asigure o viață materială îmbelșugată membrilor săi, ci o societate capabilă să realizeze cele mai înalte aspiratii de libertate și fericire ale omului pe pămînt". (Nicolae Ceaușescu, **România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate**, vol. V, p. 242). Identificîndu-și țelul propriu cu țelul întregii societăți, partidul de tip marxist-leninist își elaborează o politică adecvată pentru realizarea efectivă a programului de instaurare a acelui umanism concret-istoric în care omul este beneficiarul tuturor valorilor materiale și spirituale acumulate de-a lungul timpului. **Subliniind această idee,** secretarul general al partidului nostru menționa în recentele propuneri pentru îmbunătățirea activității **politico-ideologice,** de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor **oamenilor muncii** : „Țelul suprem al politicii partidului nostru a fost și este creșterea bunăstării materiale și spirituale a maselor, asigurarea condițiilor pentru afirmarea plenară a personalității, făurirea omului nou, profund devotat socialismului și comunismului".

In spiritul principiilor fundamentale ale învățăturii marxist-leniniste, partidul nostru înțelege să pună omul în centrul întregii gîndiri și al practicii sale sociale, consacrîndu-și toate eforturile operei de edificare a noii orînduiri sociale în care totul este înfăptuit în vederea ridicării bunăstării și fericirii membrilor săi : „pentru om făurim baza materială, dezvoltăm forțele de producție, perfecționăm relațiile de producție, căutăm să așezăm raporturile sociale pe baza principiilor marxist-leniniste, să înlăturăm tot ceea ce alterează sau umbrește idealul echității sociale, a legalității în drepturi, făurim societatea socialistă în care omul să fie figura centrală, în care totul să fie închinat omului" (Nicolae Ceaușescu, op. cit. vol. V, p. 252).

Ințelegînd în spirit dialectic determinarea suprastructurii sociale de către **condițiile vieții materiale,** partidul nostru nu consideră însă suficientă preocuparea pentru asigurarea unor condiții de viață cît mai bune membrilor societății noastre socialiste, nu consideră că, necesare fiind, prefacerile din sfera existenței sociale sînt și suficiente pentru a determina transformări corespunzătoare în planul conștiinței individuale. Pentru a răspunde înaltelor exigențe ale mărețelor sale misiuni, omul societății noastre trebuie să-și lărgească continuu orizontul și, prin aceasta, să-și ridice neîncetat nivelul de conștiință. **In acest sens, este, firește, necesar să se desfășoare o vastă** activitate politico-educativă pentru ca toți membrii societății noastre să înțeleagă **cît mai profund că toate eforturile pe care le face astăzi poporul român au ca țel unic să răspundă** intereselor și voinței celor mai largi mase, să satisfacă cît mai deplin nevoile mereu crescînde ale omului orînduirii socialiste. Iar aprobarea de către Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român a măsurilor propuse de secretarul general al partidului nostru în vederea îmbunătățirii activității politico-ideologice, pentru educarea marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, consemnează tocmai momentul trecerii **la traducerea în viață** a acestui deziderat cu totul firesc, imperios chiar, în actuala etapă pe care o parcurge societatea noastră socialistă. „O sarcină esențială a muncii politico-educative desfășurate de partidul nostru — se spune în propunerile de măsuri — este educarea tuturor celor ce muncesc în spiritul pa**triotismului socialist,** al dragostei și devotamentului nețărmurit față de patrie, al hotărîrii de a nu precupeți nimic pentru apărarea cuceririlor noastre revoluționare, a indepedenței și suveranității țării, pentru întărirea și înflorirea continuă a României socialiste".

Este o sarcină care, tradusă în viață cît mai plenar, va contribui substanțial la punerea într-un consens tot mai desăvîrșit a conștiinței individuale a oamenilor muncii din țara noastră cu conștiința socială socialistă, cu exigențele misiunilor ce ne revin fiecăruia în amplul program de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

D.N. ZAHARIA

CONDIȚIA DE LIBRĂRIE A CĂRȚII ȘTIINȚIFICE

„Astra" publica într-un număr al său o anchetă destul de tristă cu titlul „Drumul lung și întortocheat al cărții". Participau 7 (șapte) reprezentanți ai unor edituri cu profil de literatură și nici unul, dacă nu de la editurile specializate, cel puțin din cea extrem de cuprinzător numită „Editura științifică". Dezolant, dar cu toate acestea se fac referiri, probabil inevitabile, și la cartea științifică.

O constatare care exprimă ceva din destinul de fel încîntător al cărților științifice și implicit al celor de popularizare (cuprinzînd de fapt aproape totul, cu excepția monografiilor sau a tratatelor strict specializate) era astfel formulată : „cînd este vorba de cartea științifică, unii librari apreciază că, decît să prisosească mai bine să lipsească". Ce comentarii se mai pot face după un asemenea „principiu" al unor librari care rostesc de-acum automat „Cartea științifică" ? „Marfă greu vandabilă..." ? După un astfel de „marketing" următoarea întîmplare pare aproape normală — cităm din aceeași anchetă : „Centrul de librării din județul Brăila pentru fiecare lucrare de specialitate din producția anului 1971 a comandat cîte un singur exemplar" (! !). Consternați, nu putem decît să bănuim existența și în alte centre de librării a unor asemenea nechemati librari. Sperăm în eficiența unor măsuri care să transmuteze destinul adesea precar al cărții științifice în mîini (și minți) mai bune, astfel încît librarul să nu mai fie propagatorul unilateral al „literaturii de destindere", indiferent de calitate.

Incontestabil, unele cărți științifice își au încă din manuscris tarele lor, dar a trata întreaga activitate editorială științifică prin, să-i spunem de acum în semn de neplăcută amintire, „metoda de la Brăila" este inadmisibil.

Tristețea cărților cu preț redus

De unde provin, totuși, teama librarilor și reținerea aproape generală, față de aparițiile științifice ? Întîia cauză poate fi insuficienta pregătire pentru o meserie care înseamnă ceva mai mult decît vînzător de cărți. Dar mai există un motiv, unul care a dus la transformarea unor rafturi din multe librării în zona întunecată — „cărți cu preț redus". Planează asupra titlurilor științifice un spectru al unor habotnice și rău concepute „termene de creditare a cărții". Modul îngust, defectuos în care este văzută difuzarea cărții științifice a fost comentat, se știe, în urmă cu cîteva luni de către acad. Gr. C. Moisil, în „Contemporanul".

Cîteva exemple recente sînt edificatoare : mai multe din operele lui Darwin, de acum clasice, au fost vîndute chiar la 3 lei exemplarul, astfel încît le-au cumpărat repede amatorii de chilipiruri. Numai că aceste ediții apar cel mult o dată pe parcursul a cîtorva decenii. Este normal, dar ce vor face cei realmente interesați de acum înainte în cercetarea unei moșteniri fundamentale, de răscruce, din domeniul biologiei ? Acel termen fatidic de creditare a cărții trebuie înțeles adecvat. Vom da un exemplu extrem de sugestiv : în urmă cu un deceniu (1960) a apărut o lucrare de mare interes — „Bazele farmacologice ale terapeuticii" — de Goodman și Gilman. După ce a stat vreun an în librării a fost trecută în ingratul grup al cărților cu preț redus și deoarece costa 25 lei în loc de 150 lei și era arătoasă pentru o bibliotecă particulară a fost cumpărată și de cei care adoptă poziția „să fie, acolo" .Azi în zadar specialiștii caută această lucrare de larg orizont în domeniul cunoașterii medicamentelor. Nu ar fi absolut normal să se înființeze undeva un depozit al cărții care să tezaurizeze (acesta-i cuvîntul) pentru mai mulți ani acele apariții valoroase și rare ? Pentru că este normal să nu se poată edita în fiecare an cărțile lui Darwin, dar tot atît de firesc este ca acei născuți mai tîrziu să poată afla prin intermediul unor cataloage lucrarea de care vor avea nevoie.

Revizuiți, tovarăși din centrala cărții, sumbrul „concept" de „termen de creditare a cărții" și atunci va dispare încet ideea fixă — „cartea științifică — marfă greu vandabilă". Este drept, numai în parte, fiindcă evident există și cărți care se se vînd numai cu prilejul zilelor festive în ambalaje de celofan. Iată o întreagă colecție, cu puține excepții, condamnată : „Savanți de pretutindeni". Numai că și aici sînt titluri extrem de căutate (un exemplu : „Robert Oppenheimer" de Michel Rouzé).

Dar greu vandabile sînt, și aici fenomenul ne pare firesc, nenumăratele broșurele care pe lîngă precaritatea informației sînt adesea scrise într-o formă voit (probabil) simplificatoare, puerilă. Nevoia de informație este pentru om actualmente organică, dar acest fenomen implică nu numai o creștere cantitativă ci și calitativă.

Colecțiile — nivele diferite de informare ?

Adecvarea unor serii de apariții din domeniul popularizării științifice vîrstei, nivelului de instruire generală sau chiar unor grupe mari de profesii este veche ca problemă. In ce măsură, cititorul de diverse formații își află cărțile cele mai adecvate ? Intîi, chiar dacă la o privire de ansamblu se constată existența unor colecții, sau apariții disparate ce ar putea forma împreună o unitate, limitele, domeniu de adresabilitate al acestora, este mai greu de stabilit, pentru un motiv extrem de simplu — adesea colecțiile în cauză nu sînt popularizate de către edituri. Cea mai largă dintre colecții — „Orizonturi", (Editura Enciclopedică), prin seria nouă, înseamnă evident o schimbare radicală față de trecut, îndeosebi în condiția sa informațională. Volume ca „Ereditatea — tipar și eroare" de C. Maximilian, ori „Crezul meu — matematica" de G.H. Hardy reunesc, prin valoare intrinsecă și interes tematic, categorii de cititori din cele mai largi. (Și, cum se știe, nu sînt greu vandabile).

Dacă în viitor se vor putea introduce în text figuri explicative, scheme, și dacă se vor selecționa exigent titlurile, colecția „Orizonturi" va deveni tot mai mult prima treaptă de inițiere în labirintul cunoașterii.

In colecția „Lyceum" apar, cîteodată, și volume cu tematică științifică. Numai că, deși cele tipărite s-au dovedit a fi extrem de interesante și solicitate (îndeosebi clasica „Vînătorii de microbi" a lui Paul de Kruif și „Biografia celulei" de Radu Iftimovici), numărul titlurilor este încă redus. Liceenii nu au încă o inițiere în cibernetică, în științele noi — de graniță, în metodologia cercetării științifice (aici, e drept, alte titluri ar putea compensa absența, dar maniera în care trebuie să le fie prezentate idei esențiale celor aflați doar la stadiul de intenție în materie de cercetare este cu totul particulară), precum și o serie de volume care să cuprindă actualitatea științifică în tot ce are mai dinamic, mai caracteristic.

Cu un titlu aparent edificator, colecția „Enciclopedia de buzunar" — tot a Editurii Enciclopedice — publică lucrări valoroase de o remarcabilă diversitate tematică. Volumele sînt însă de o accesiblitate inegală. Unii autori publică autentice micromonografii strict științifice, pe cînd alții nu uită, ceea ce este bine, o accesibilitate minimă.

Dacă mai adăugăm amintita „Savanți de pretutindeni" și „Medicina pentru toți" am epuizat principalele colecții de popularizare științifică. Ținînd seama de varietatea cititorilor și domeniilor posibile, sînt oare suficiente ?

Observații insolite despre unii autori și unele cărți

Deși sincretice, remarcile de acum converg pe teritoriul complex al cărții științifice de interes larg.

Întîi, poate fi comentată excesiv de masiva prezență a unor nume în cadrul unor teme limitate. Se scrie o carte voluminoasă, după care compendii mai mult sau mai puțin întinse, ori numai capitole ale cărții „mamă" sînt popularizate și răspopularizate. Dăm, fără pretenția de a fi ales situațiile cele mai desăvîrșite, dar cu convingerea menționării unor cazuri caracteristice două situații : D. Tudor — volumul „mamă" fiind „Căpitani celebri ai lumii antice", iar izolat, în broșuri, un număr apreciabil de personalități-căpitani, ca și D. Andreescu ale cărui apariții în domeniul tehnicii spațiale sînt impresionante ca număr, la toate nivelele de popularizare. Nu avem nimic împotriva prezenței si impunerii unor nume în scrisul științific, dar multiplele apariții în cadrul aceluiași subiect handicapează alte teme care ar putea fi tratate.

Vulgarizarea este mult mai evidentă în cărți unde autorul supus unor probe de maraton scriitoricesc trece în domeniul prezentării facile, penibile. O mostră, ceva mai veche, dar bine conservată reprezintă intenția autorului **(Ion Vintilă, „Cifrul suferinței", Editura tineretului)** de a „povesti" cum au fost descoperite razele X : „De-acum chiar Wilhelm Conrad Röntgen devine misterios. Se închide în laborator, nu mai doarme, nu mai mănîncă, studiază temeinic proprietățile razelor noi. Bertha, buna lui soție, născută **Ludwig, îl așteaptă îngrijorată, nu știe ce** pricini îi reține soțul atîta amar în laborator". Și astfel de dulci cuvinte sînt nevoiți să îngurgiteze mulți din cei animați de dorința cunoașterii, a străbaterii unor domenii luminate azi de excepționale contribuții. Aici cuvîntul nu e folosit nici pe departe la adevărata-i forță de sugestie și comunicare.

Remarcabil este în ultima vreme efortul editurilor de a traduce scrieri reprezentative din domeniul comentat. Rămîn, însă, vaste teritorii neacoperite, care printr-o analiză ar putea fi valorificate în mai mare măsură prin contribuții românești.

Chiar dacă recenta scriere a sociologului american Alviu Toffler — „Future Shock" este serios marcată de ideologia autorului, rămîne din ea o sintagmă tulburătoare, „șocul viitorului". Este evident, toate multiplele schimbări într-o țară cu indici de dezvoltare atît de rapizi ca România, impun și un echilibru, o homeostazie a situării noastre în oceanul informațional. „Omul, declara H. Wald, este un scandal al naturii căci iese din el mai multă informație decît a intrat..." („Tomis", nr. 11, 1970). Și aceasta este în cea mai mare măsură însăși viața noastră adevărată. Reala inflație informațională stîrnește un aflux deosebit de autori și cititori spre literatura științifică de popularizare. Iată motivele pentru care orice încercare de evaluare și orientare a unui domeniu, imposibil de surprins în totalitate, ci numai în ansamblu, înseamnă o șansă, o posibilitate adăugată la altele preexistente spre o cît mai adecvată reglare a circuitului informațional.

VALERIU RUSU

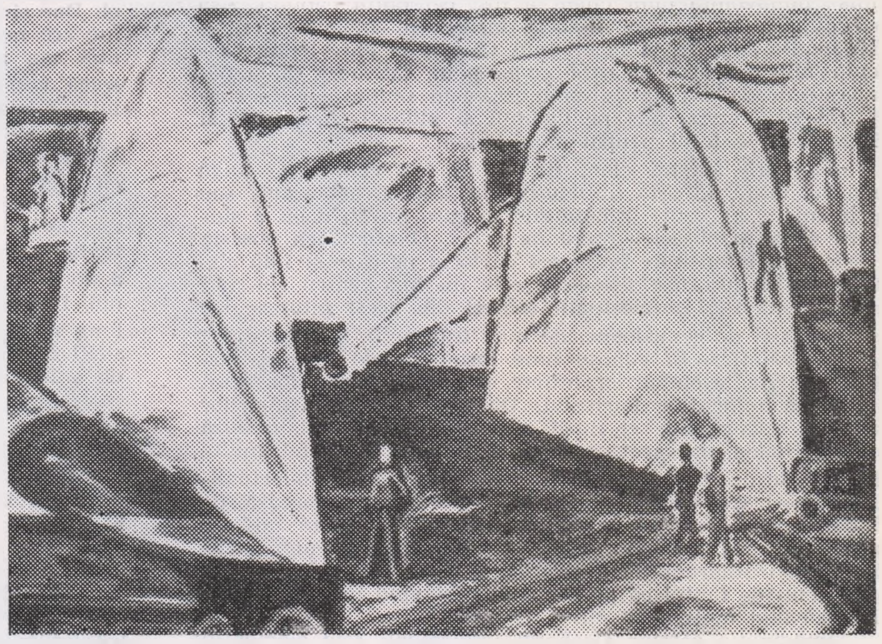

MARIN PREDESCU : „Ploaie artificială în cîmpie"

INTELECTUALII ŞOMERI DIN MONTMARTRE

Vă mai aduceţi aminte de MONDO CANE, peliculă-document în care lumea capitalistă ne era prezentată în secvenţe de un realism pe deasupra oricăror bănuieli de subiectivitate? Cîteva scene ne-au adus deodată în faţă ciudata faună din faimosul foburg parizian Montmartre. Pentru acei spectatori care îşi imaginaseră că în acest colţ al Cetăţii Lumină curg fluvii de lapte şi miere se prăbuşea mitul opulenţei, al plăcerilor infinite, mitul stelei norocoase, făcînd loc unor imagini fruste, dureroase.

Cartierul artiştilor de odinioară străbătut de paşii lui Utrillo, ai lui Toulouse Lautrec sau ai celebrei Jeanne d'Avril devine astăzi tot mai mult popasul unei tristeţi iremediabile. Cuvintele *pierzanie, faliment, sinucidere, ratare, existenţe zdrobite* prind contururi tragice dincolo de prea luminoasele reclame de neon roşu. Lăcaşurile de cultură de la începutul veacului au devenit adevărate tripouri, crîşme sordide denumite pompos sex-shop — medii rău famate în care se prăbuşesc nemilos destine. În Montmartre se adună tot ceea ce lumea capitalistă a putut genera în materie de impostură. Dar impostura este aici un mod de viaţă pentru marii rataţi ai lumii banului, pentru acea specie de complexaţi şi indivizi amorali laconic prezentată spectatorilor de către realizatorii lui MONDO CANE.

Prin cafeurile de pe colină, în crîşmele dintre Clichy şi Pigalle există, de pildă, o specie de consumatori care acceptă din toată inima să le plăteşti un pahar de Pernod, un sfert de mentă alcoolizată sau un aperitiv Porto. Sînt plătiţi pentru a-ţi ţine chipurile de urît, sau cum spun parizienii pentru o causerie de doi bani. Profesiunea lor: intelectuali şomeri. Cîndva unii au fost actori de teatru, alţii cascadori, alţii mimi, muzicieni, filozofi, pictori, desenatori. Acum fac parte din specia oamenilor-bidon.

L'HOMME-BIDON — tristă condiţie, echivalentă în argoul parizian cu falit, impostor, om de nimic, individ care trăieşte din falsuri, din expediente. De aici probabil şi termenul prea cunoscut de *bidonville* — fals oraş. Dar o afacere-bidon se traduce în cartierul cu pricina prin „a vinde nimic pentru nimic". Pentru miile de *bidonvilliers* din Montmartre, termenul de mai sus reprezintă totul, baza existenţei lor. Spre deosebire de mulţi consumatori de ocazie, obişnuiţii acestor locuri au o licenţă în buzunar, au fost *cineva* într-o existenţă anterioară. Dintre toţi, categoria socială cea mai oropsită rămîne însă artistul-bidon, care-şi duce zilele ca pe o povară prea grea pentru trupul său vlăguit, obligat să se înhame uneori la cele mai insolite treburi. Romancierul GILBERT CESBRON i-a numit, în vestita sa carte „CE SIECLE APPELLE AU SECOURS!" („Acest veac ţipă ajutor!"), oamenii nopţii, necroforii civilizaţiei de consum ale căror mijloace de trai sînt false mijloace, ale căror existenţe sînt false existenţe.

Patronii cafeurilor de reputaţie îndoielnică îi tolerează, socotindu-i un element pitoresc, o găselniţă comercială, un argument de atmosferă etc., fără de care negoţul pe care-l fac nu poate fi conceput. Şi astfel, intelectualii şomeri iau loc alături de tonomate, de fetele din categoria *call-girl*, de orchestrele strident improvizate, fiind nişte piese nelipsite în decorul industriei hoteliere din acest cartier parizian. Sînt poate cele mai curioase personaje în căutarea unei identităţi în lumea în care domneşte evanghelia banului. Principala lor ocupaţie este de a întreţine aşa zisa atmosferă boemă specifică odinioară cartierului. Aşa se face că îi găseşti perorînd, în faţa unui auditoriu compus dintr-un singur client, despre amor, artă, literatură, capitalism. În causeriile lor, tot ceea ce ţine de modă în lumea capitalistă defilează ca la paradă: Marcuse, Cohn-Bendit, Toynbee, J. J. Servan-Schreiber, Leon Zitrone sînt nume care revin deseori în discursurile lor. Zelul cu care-şi practică meseria de indivizi-bidon, l-a determinat pe acelaşi Cesbron să-i numească — ca o compensaţie a vieţii lor mizere — ctitorii de drept ai noului Montmartre. Dornici de a cîştiga de grabă bunăvoinţa şi compasiunea clienţilor, şomerii din Montmartre îşi supun auditoriul deseori unor teste extravagante, imposibil de imaginat în altă parte şi în alte condiţii decît între Clichy şi Pigalle. Uneori inventivitatea acestor oameni, nevoiţi să-şi cîştige existenţa din te miri ce — pune în discuţie cele mai recente mituri şi realităţi capitaliste: „Apăraţi ideea falansterelor sociale?" „Sînteţi de acord cu preţul spectacolelor pariziene?" „Ştiţi ce ne propune Zitrone la televiziune?" „Aprobaţi ideea Parisului subteran? etc. Eşti sau nu eşti de acord cu acest insolit repertoriu, animatorul din faţa ta îşi continuă peroraţia pînă la epuizare, întocmai ca oratorii din faimosul HYDE-PARK. Dar esenţialul a fost comis: bunăvoinţa unui client a fost cel puţin captată. Aşa că după ce-şi debitează acest incoherent monolog, omul-bidon din faţa ta, ia locul unui tapeur de clasa întîi. Oricum, fără o ceaşcă de *café-crème* şi un Calvados nu-şi părăseste prada. S-ar putea spune că e un simplu joc, în care intrat fără vrere, faci pe domnul şi plăteşti. Acest joc al hazardului e totul pentru omul-bidon.

Membrii acestui clan, fie că îşi fac veacul pe lîngă marile localuri, prin întunecoasele baruri subterane sau prin micile bistrouri, trăiesc zile în care nu au decît o singură şi mare obsesie: masa de prînz. O asemenea obsesie variază în intensitate în raport cu locul pe care şi l-au cîştigat în Montmartre. Causeria este un lux pentru cei mai mulţi pentru că intelectualii şomeri din acest pitoresc loc se ocupă şi de comisioane, de mici tranzacţii, servesc drept ghizi străinilor. Ei cunosc bine localurile de noapte, virtuţile şi viciile cluburilor intime, programul barurilor sexy, ca şi monumentele Parisului. Dar aici, clienţii cafeurilor nu vor monumente, ci iluzii, violenţă, senzaţional, o doză de marijuana, un spectacol ieşit din comun. Şi astfel, multe lucruri de acest gen se rînduiesc cu concursul intelectualilor şomeri. Cei care au făcut o mică afacere arborează, de îndată ce au prilejul, o candoare şi o indiferenţă faţă de restul clanului, dincolo de socotelile meschine ale unui prînz într-un restaurant SELF-SERVICE. Fac această alegere conştienţi de faptul că preţul la care-şi vînd inteligenţa valorează mai mult decît cîţiva franci.

Imaginaţia acestor clocharzi intelectuali este elementul de invidiat al condiţiei lor. Toţi pretind că sînt în ajunul unei mari lovituri care le va schimba radical destinul: apariţia unui Mecena, descoperirea unui desen de tinereţe al lui Braque, o moştenire picată din cer... Ce păcat însă că această imaginaţie nu le asigură o existenţă umană, demnă. În eseul citat, Gilbert Cesbron se întreabă de ce, cum şi în ce mod au ajuns aceşti intelectuali în situaţia de a apela la caritatea publică sau de a trăi din expediente. E adevărat că eseul său nu este atît de recent, dar oricum răspunsul îl poate afla astăzi din orice ziar francez de mare tiraj: titluri ca „Şomer la 20 de ani!"; „Fără slujbă la 40 de ani!", „Angajăm numai bărbaţi pînă la 35 de ani!" — nu mai sînt un secret pentru nimeni în lumea capitalistă. La 40 de ani, la Paris şi în alte metropole occidentale, mii de intelectuali ajung într-o bună zi în situaţia jalnică a oamenilor-bidon, a comisionarilor sau animatorilor din Montmartre. Un sociolog ca Raymond Aron susţine că existenţa acestor nefericiţi ar fi un fenomen de conjunctură, neesenţial. Dacă ar fi să admitem o asemenea opinie, ne întrebăm cum se face că în lumea capitalistă tot mai multe pături sociale decad din condiţia lor primară. Un destin ingrat cunosc mai ales unii intelectuali trecuţi de prima tinereţe: viaţa lor e un tăvălug neîncetat care-i determină să accepte orice slujbă, orice compromis.

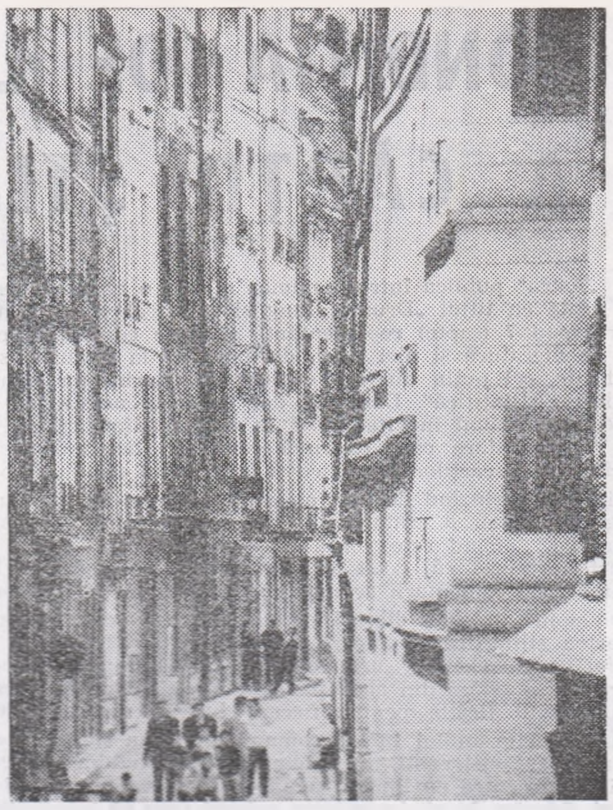

Stradă în cartierul Montmartre.

O englezoaică de o anumită vîrstă se instalează pe taburetul vacant de lîngă noi la vestitul bar CYRANO. Un parizian cu figura emaciată de nesomn îi ţine companie. Este un artist în felul lui, un artist al modului de a cuceri bunăvoinţa unei turiste: „Ce nostim eşti dumneata!" — exclamă femeia. Nu ştim ce poate fi nostim la un bărbat de 45 de ani, fără slujbă, şi ale cărui haine ponosite îi trădează identitatea. Într-un sac de plastic din cele oferite gratis de companiile aeriene adăposteşte toată averea sa: intelectualul nostru, şi-a găsit o ocupaţie în vînzarea unor seturi de fotografii pornografice. Are pentru toate gusturile, pentru toate vîrstele şi bineînţeles, şi pentru englezoaica de lîngă noi. Un altul, mai tînăr ţine companie unui domn în vîrstă, dar care dispune de o limuzină. Se vede că a acceptat această companie numai pentru a-şi schimba destinul pentru o săptămînă sau, cine ştie, în ipotetica perspectivă a unei moşteniri britanice.

Ne amestecăm şi noi în mulţimea oamenilor-bidon. La barul DININ, dintr-un uriaş tonomat, vocea lui Adamo se tînguie: „Permiteţi, domnule?"... Adresăm aceeaşi întrebare unor artişti şomeri, aşezaţi în jurul unei mese de proporţii medievale. Un bătrîn pictor îmbrăcat într-o salopetă cu marca ESSO pe spate, din cele cu care umblă deobicei oamenii-sandviş creionează pe un bloc-notes portretele celor dornici să păstreze amintirea acestor locuri. Acest pictor şi-a descoperit un stil propriu de a-şi cîştiga existenţa. Un altul ne propune să cumpărăm turnuri Eiffel în miniatură, caruseluri, poduri de pe Sena, Ioane d'Arc şi Napoleoni de bronz. Un al treilea meditează în tăcere, cu privirile rătăcite la capodopera care-i va aduce într-o zi celebritatea. L-a citit pe Gobineau, pe Panait Istrati, pe Roger Peyrefitte şi Genêt. Dar timpul de meditaţie costă la Paris. De aceea, la semnul unui groom, se ridică fericit la gîndul că va conduce nişte turişti străini prin muzeele şi bisericile pariziene. La aceeaşi masă, facem cunoştinţă cu un muzician, Raymond Le Rouge. Cîndva, ziarele franceze au scris despre el. Prin 1926 sau 1927 — nu-şi mai aduce aminte — a cîntat într-o operetă alături de marele Leonard. Astăzi este un moşneag încovoiat de ani, golit de visuri. Locuieşte în cartier de peste 30 de ani, într-o mansardă de doi pe trei. „Dau lecţii de teatru, de cinema, de vioară!" ne spune el. Dar cine dintre obişnuiţii cafeului în care poposeşte zilnic are nevoie de lecţiile lui de teatru. Cînd nu-i reuşeşte nici cea mai neînsemnată afacere, Le Rouge acceptă să spele vesela în marile restaurante. Cîştigul acesta îi permite o masă bună la un birt, sus pe colină.

În sezon mort, vara pe arşiţă, şomerii cafeurilor din Montmartre dormitează dimineţile într-un SELF-SERVICE cu preţuri modeste sau pe o bancă în cimitirul din apropiere. Cînd bunele oficii dăruite străinilor rătăciţi prin cartier le aduc cîţiva franci, evocatorii acestei lumi dezmoştenite îşi pot permite impardonabilul gest de a se odihni a doua zi. A treia zi însă, matinali, cu sufletul încărcat de noi iluzii îşi părăsesc mansardele pentru a străbate în lung şi în lat cartierul. La ora prînzului, obosiţi de căutări, sleiţi de puteri, oamenii-bidon acceptă oferta unui confrate de a împărţi un sandviş sau o farfurie cu cartofi prăjiţi.

La ora cînd actorii străzii au dispărut, intelectualii şomeri din Montmartre devin taciturni, posomorîţi, precum Parisul sub un cer de plumb. Nu-i mai interesează nici Marcuse, nici Zitrone, nici preţul bifteck-ului, nici cetele de tineri turişti inocenţi, vrăjiţi de stridentele reclame ale barurilor cu program de noapte. Unii dintre ei se retrag cu o ultimă speranţă în suflet, ciocănind discret la uşa de metal a vreunui club nocturn în eventualitatea unui comision. Cu fărîmiturile verbale pe care le împrăştie pe la mesele chefliilor sau îndrăgostiţilor, oamenii-bidon ar putea lesne încropi istoria acestor locuri şi realităţi.

GEORGE CUIBUŞ

comentar

AFRICA ÎN ANUL 2000

Anul 2001, moment de pornire al celui de al III-lea mileniu, poate fi considerat, de pe acum, uvertura unui uriaş program de activitate omenească, a cărui geneză trebuie căutată în conţinutul civilizaţiei actuale. Pînă atunci, se va fi realizat aproape în întregime visul fericit al lui Jules Verne: vor debarca pe Marte, vor sosi în împrejurimile lui Jupiter, trecînd prin vecinătatea lui Venus şi vor vorbi de survolarea planetelor Pluton, Neptun, şi Uranus, ba chiar despre construirea unui „oraş voltaic" pe Lună pentru petrecerea vacanţelor noastre.

Dar, mai înainte de a ne îndrepta gîndurile către anii 2000—2001 va trebui să investigăm viitorul din imediata apropiere. Ce noutăţi ne vor aduce următorii 30 de ani în viaţa oamenilor? In ce fel ne pregătim intrarea în mileniul III!

Pentru a răspunde acestor întrebări, publiciştii fac apel, în ultima vreme, la cea mai nouă ramură a ştiinţei, prospectiva. Indeosbei, atenţia acestora, este îndreptată spre unul din continentele unde în urma celui de al doilea război mondial, s-au produs schimbări revoluţionare. Este vorba de Africa: aici, ca urmare a prăbuşirii imperiilor coloniale s-au format în ultimul deceniu 41 de state independente.

Ţinînd seama de imensele bogăţii de care dispune, de succesele mari care le-a obţinut în ultimul timp tinerele state africane, pe multiple planuri, oamenii politici, economişti, numeroşi savanţi studiază căile prin care Africa va putea răspunde prezent, prin „limbajul tehnologic" la marele rendez—vous al anului 2000.

Fără a face doar un simplu joc de cuvinte, se poate spune că în Africa viitorul înseamnă: trecut, depăşit de prezent. Situaţia generală a continentului, în cel de al VIII-lea deceniu al secolului XX, în ciuda unei relative instabilităţi politice reflectată printr-o serie de tentative sau lovituri militare de stat sau schimbări de guverne vine să confirme, totuşi, paradoxal o tendinţă care se manifestă tot mai pregnant în ţările africane: încercările fiecărui stat de a-şi fixa un profil propriu care să-i asigure înlăturarea treptată a dominaţiei fostelor metropole şi a marilor monopoluri internaţionale asupra vieţii economice precum şi afirmarea unei reale independenţe naţionale.

Majoritatea statelor acestui continent în continuă efervescenţă caută în ultimul timp să se desprindă de sub tutela economică străină, conştiente că numai printr-o mobilizare a tuturor resurselor interne şi a potenţialului uman se vor putea găsi soluţii optime pe calea progresului lor economic şi social, şi eliminarea cauzelor ce alimentează rivalităţile intertribale, regionalismul etc. In aplicarea unor programe de dezvoltare menite să înlăture fenomenele subdezvoltării economice, structurale arhaice din economia naţională şi repercusiunile negative ale acestora asupra tuturor aspectelor vieţii economice, politice şi sociale, ţările africane au obţinut o serie de succese. S-a trecut la crearea unor ramuri industriale noi, s-au pus bazele dezvoltării unor economii naţionale proprii, au fost iniţiate măsuri care să asigure dezvoltarea agriculturii care, în stadiul actual de dezvoltare, deţine un rol important în economia statelor africane, constituind principala sursă de procurare a mijloacelor financiare necesare finanţării planurilor de dezvoltare economică, sociale şi culturale. Pe planul întregului continent, eforturile statelor africane au fost concentrate în direcţia prospectării unor pieţe noi de desfacere pentru produsele lor, pentru stimularea exporturilor de produse manufacturate şi semimanufacturate în locul tradiţionalelor materii prime, eliminarea cauzelor şi consecinţelor deficitelor cronice ale balanţelor de plăţi, spre dezvoltarea colaborării economice în avantajul tuturor ţărilor africane. Numeroşi şefi de state şi de guverne, vorbind despre evoluţia raporturilor economice şi financiare dintre ţările africane şi statele industrializate au subliniat necesitatea reaşezării acestora pe baze noi şi echitabile care să reflecte schimbările survenite în ultimele două decenii pe continentul negru şi să corespundă cerinţelor dezvoltării economice armonioase a statelor africane independente. Aceste eforturi reprezintă un veritabil salt de la un conglomerat de structuri în care monocultura agrară, coexistă cu rămăşiţe ale economiei naturale, pînă la crearea unui cadrul naţional propice dezvoltării independente a forţelor de producţie.

Desigur că drumul progresului economic şi social al ţărilor africane nu este lin, ci dimpotrivă este presărat cu imense greutăţi ce pot fi totuşi depaşite. Succesele realizate de unele state africane în aplicarea programelor de dezvoltare, demonstrează că în pofida faptului că trasformările şi realizările lor nu sînt atît de spectaculoase, edificarea unei societăţi moderne este posibilă. In anul 2000 Africa poate răspunde prezent la marea întîlnire a viitorului. Dar pentru realizarea scopului urmărit, scrie publicaţia „Carrefour African", „ţările africane trebuie să muncească şi mai serios decît în perioada imediat următoare obţinerii independenţei lor... Aceasta va face ca Africa să depăşească inerţiile şi să avanseze pe drumul dezvoltării şi emancipării ei". Fireşte că pentru a se intra cît mai repede şi fără riscuri în circuitul modern al dezvoltării, subliniază publicaţia africană sus-citată, „planurile de dezvoltare a ţărilor africane trebuie să fie elaborate de ele însele, de planificatori africani, care cunosc mai bine decît oricine realităţile specifice".

Totodată, pentru învingerea greutăţilor, se impune unitatea de acţiune a tinerelor state independente din Africa în lupta împotriva colonialismului şi a neocolonialismului, precum şi colaborarea multilaterală interafricană pe baza interesului reciproc, cooperare ce oferă ţărilor respective posibilitatea de a contracara practicile inechitabile ale monopolurilor care le exploatează bogăţiile naturale. „Africa — sublinia Împăratul Etiopiei, Haile Selassi — trebuie să-şi continue drumul independenţei pe care şi l-a ales şi să rămînă unită".

RADU SIMIONESCU

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Colegiul de redacţie:

AL. ANDRIESCU, ANDI ANDRIEŞ, (redactor şef adj.) N. BARBU (redactor şef adj.), CONST. CIOPRAGA, ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRĂMADĂ, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN, GAVRIL ISTRATE, LIVIU LEONTE (redactor şef) GEORGE LESNEA P. MILCOMETE, ŞTEFAN OPREA (secretar general de redacţie), CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU, CORNELIU ŞTEFANACHE, NICOLAE TATOMIR.

Prezentare grafică VALER MITRU

Tiparul: Intreprinderea Poligrafică Iaşi—str. V. Alecsandri, nr. 6

Redacţia şi administraţia: — Casa Presei — Str. V. Alecsandri nr. 8 — telefoane: 15877—15847